دابینکردنی مافە نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد
لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێمۆکراتیکی فیدراڵیدا

کوردستان

ژمارە: ٤٤٣
سێشەممە ٣١ی گەلاوێژی ١٣٨٥
٢٢ی ئووتی ٢٠٠٦
١٥٠ تمەن
www.kurdistanmedia.com

ئۆرگانی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران

زاڵمای خەلیلزاد:

ئێران هێزی لە عێراقدا هەیەو بۆ نانەوەی ئاژاوە بەکاری دەهێنێت

PNA: زاڵمای خەلیلزاد باڵوێزی ویلایەتە یەکگرتووەکان لە بەغدا رایگەیاند کە ئێران هێزی لەناو عێراقدا هەیەو رەنگە شەڕی نێوان حیزبوڵڵاو ئیسرائیل بقۆزێتەوە بۆ ئەوەی ئاژاوەی‌زیاتر لە عێراق دروست بکا.

خەلیلزاد بە رۆژنامەنووسانی راگەیاند: شەڕی لوبنان کاریگەریەکی راستەوخۆی لەسەر ئەو ناوچەیە هەیە، هەروەها ئێران هێزی چەکداری لە عێراقدا هەیەو رەنگە ئەو بۆشاییەی لە ئاکامی ئەو شەڕەوە دروست بووە حکوومەتی تاران بیقۆزێتەوە بۆ نانەوەی ئاژاوەی زیاتر لە عێراق.

بەڕێز تەیموور مستەفایی ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزب:

دامەزرانی Tishk TV و سایتێکی تازەی ئینتێرنێتی لە ئورووپا

گوڕو تینێکی تازە بۆ خەباتی خەڵکی کوردستان لە ٦١ ساڵەی دامەزرانی حیزب دا

پەیامی بەڕێز تەیموور مستەفایی، ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزب لە ڕێورەسمی ٢٥ی گەلاوێژ ٢
هەواڵەکانی کوردستان ٣
وتووێژ لەگەڵ کاك عەلی مێهرپەروەر، ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزب ٤
بنەما فیکرییەکانی دەرکردنی فتوای جیهاد دژی نەتەوەی کورد ٥
یەکەم پاچ لێدان لە گوڵزاری خاوەران ٨
باسێك لەسەر چەمکی هاووڵاتیبوون ٩

لە ڕێوڕەسمێکی پڕشکۆدا ٦١ ساڵەی دامەزرانی حیزب بەرز ڕاگیرا

کۆیە: بنکەی دەفتەری سیاسیی حیزب: کاتژمێر ٦:٣٠ی سەر لە ئێوارەی رۆژی ٢٥ی گەلاوێژ لە ڕێوڕەسمێکی تایبەتی‌دا کە هەموو ساڵێك بەڕێوە دەچێ ساڵیادی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە شکۆیەکی زۆرەوە بەرز ڕاگیرا.

ئەم ڕێوڕەسمە کە بە بەشداریی سکرتێری گشتی، ئەندامانی دەفتەری سیاسی‌و ڕێبەرایەتی‌و ژمارەیەکی بەرچاو لە کادرو پێشمەرگەکان‌و بنەماڵەکانی نیشتەجێ لە کەمپەکانی دەوروبەری دەفتەری سیاسیی حیزب‌و ژمارەیەك میوان بەڕێوەچوو، سەرەتا بە سروودی نەتەوایەتی‌و بێدەنگی ڕاگرتن بۆ ڕێزلێنان لە یادی شەهیدان دەستی پێکرد.

دواتر بەڕێز تەیموور مستەفایی، ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزب بەم بۆنەیەوە لەلایەن دەفتەری سیاسیی حیزبەوە پەیامێکی پێشکەش کرد.

لە بڕگەکانی دیکەی ئەم ڕێوڕەسمەدا ئەم بابەتانە پێشکەش کران.

ـ سروودی "بژی دێموکرات" ـ کۆرسی یەکیەتیی ژنان‌و کۆڕی هونەریی حیزب، ـ پارچەشێعری گوڵی هیوا ـ مامۆستا بێبەش

ـ پەیامی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستان ـ خاتوو سکاڵا حەکیم زادە، ـ هەڵپەڕکێی گرووپی موکریان، ـ پەیامی یەکیەتیی خوێندکارانی دێموکراتی کوردستان ـ کاك کەریم پەرویزی، ـ پەیامی یەکیەتیی لاوانی دێموکراتی کوردستانی ئێران ـ کاك مەنسور سەممار

ـ هەڵپەڕکێی گرووپی کوردستان، ـ گۆرانییەك لەلایەن دوو کیژۆڵە بەناوەکانی ئەستێرەو بەیان

ـ نمایشێکی کاراتە ـ دەستەیەك لە پێشمەرگەکانی ناوەندی یەك، ـ پارچە شێعرێك ـ ترووسکە سادقی

شایانی باسە لە دوابڕگەی ڕێوڕەسمەکەدا زۆربەی بەشدارانی ڕێوڕسمەکە بە هەڵپەڕکێی گشتی کۆتاییان بە ڕێوڕەسمەکە هێنا.

ئاهەنگی شایی‌و خۆشیی لاوانی مەهابادو تێکهەڵچوون لەگەڵ هێزەکانی ڕێژیمدا

سەر لە ئێوارەی رۆژی ٢٥ی گەلاوێژ ١٣٨٥، لاوانی مەهاباد بەبۆنەی شەست‌و یەکەمین ساڵیادی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە مەیدانی شۆڕشدا کۆ بوونەوەو بە کردنەوەی ئاگرو بڵاوکردنەوەی شیرینی‌و دانی دروشم بە پشتیوانیی لە حیزب، پیرۆزبایی ئەم رۆژەیان لە یەکتر کرد. هێزە دژی گەلییەکانی ڕێژیم کە چاوی دیتنی شایی‌و خۆشیی لاوانیان نەبوو، هێرشیان کردە سەریان‌و بە تەقاندنی فیشەکی ساچمەیی‌و گازی فرمێسکرێژ هەوڵی بڵاوە پێکردنی لاوانیان دا، بەڵام لەگەڵ بەردباران‌و بەرهەڵستکاریی لاواندا بەرەوڕوو بوون. لەم تێکهەڵچوونەدا نزیکەی ٢٠ کەس لە لاوان بریندارو چەند کەسیش لەلایەن هێزەکانی ڕێژیمەوە گیران کە یەکێکیان ناوی "ڕەحیمی" تەمەن ١٦ ساڵەیەو بە توندی ئەشکەنجە کراوە.

سوپاس‌و پێزانین

ڕۆژی ٢٥ی گەلاوێژی ساڵی ١٣٨٥ی هەتاوی، ٦١ ساڵ بەسەر دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا تێپەڕی. هەموو ساڵێك لە لایەن ئەندامان، لایەنگران، دۆستان‌و خەڵکی حیزب خۆشەویستی کوردستانەوە ڕێز لە یادی دامەزرانی حیزبەکەمان دەگیرێ‌و هەر کەس بە هەر شێوەیەك بۆی بکرێ، لە نێوخۆی وڵات، شادی‌و خۆشحاڵیی خۆی بەو بۆنەوە دەردەبڕێ. لەو سۆنگەیەوە کە تێکۆشانی حیزب لە ڕوانگەی ڕێژیمەوە نایاسایی‌یە، بۆیە لایەنگریی ئاشکرا لە حیزب، زۆر جار سزای توندی بە شوێنەوە بووە. ناچار خەڵکی بە پێی وەزعییەت‌و بارودۆخی وڵات، ڕێگەی گونجاو بۆ دەربڕینی شادی‌و خوشحاڵیی خۆیان دەدۆزنەوە. چەندین ساڵە ئەوە بۆتە نەریتێك کە لاوەکان لە شەوی پێش ساڵوەگەڕی دامەزرانی حیزبەوە لەسەر لووتکەی کێوەکانی زاڵ بەسەر شارو گوندەکاندا ئاگر دەکەنەوە. جگە لەوە تراکت‌و نووسراوەی تەبلیغاتی لەو پێوەندییەدا لە نێو شارو گوندەکاندا بە بەربڵاوی، پەخش دەکەنەوە. ئەو کارە لە لایەك نیشانەی خۆشەویستی‌و پێگەی پتەوی حیزب‌و لە لایەکی دیکەشەوە نیشانەی بوونی بزووتنەوەیەکی دژی ڕێژیمی دەسەڵاتدارە.

ئیمساڵ، پێشوازی لە ڕۆژی ٢٥ی گەلاوێژ، ساڵڕۆژی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، بە شێوەیەکی بەرچاو، لەگەڵ ساڵەکانی پێشووتر جیاوازیی هەبوو. بەو مانا کە تێکۆشەرانی ماندوویی‌نەناسی حیزبەکەمان بە پێی ڕێنوێنی‌و بەرنامەکانی حیزب، چالاکیی تەبلیغاتیی بەربڵاوو پڕبایەخیان بەڕێوە برد کە ئەو چالاکییانە لە باکووری کوردستانەوە بگرە تا جنووبی کوردستانیان لە خۆ گرتبوو. گومان لەوەدا نیە کە لە ژێر سێبەری ڕەشی کۆماری ئیسلامیدا، تەبلیغ بۆ بزووتنەوەو ڕێبەریی ئەو بزووتنەوەیە قەدەغەو پێشگیریی لێ دەکرێ. بەو حاڵەش ئەندامان، لایەنگران‌و دۆستانی حیزبەکەمان بە بێ سڵکردنەوە لە هەڕەشەو گوڕەشەی کاربەدەستانی ڕێژیم،بۆ بەرزڕاگرتنی یادی دامەزرانی حیزب‌و، بایەخدانان بۆ خەباتی ٦١ ساڵەی حیزب لەو ڕۆژەدا نەترسانەو چالاکانە ئەرکی نەتەوەیی خۆیان بەجێ گەیاند. ڕێژیمی داخ لە دڵ، کە سەرەڕای هەموو هەوڵ‌و تێکۆشانێکی نەیتوانیبوو بەر بە شەپۆلی شادی‌و خۆشحاڵیی خەڵك لەو پێوەندییەدا بگرێ، کوێرانە لە شارەکانی کوردستان دەیان کەس لە لاوەکانی قوڵبەست کردوەو ڕەوانەی سیاچاڵەکانی زیندان کردوە.

دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، لە پێشدا وێڕای دەربڕینی داخ‌و کەسەری خۆی لە دەستگیرکردنی ئەو لاوانە، بە توندی ئەو کارەی ڕێژیم مەحکووم‌و ڕیسوا دەکا. هەر لەو کاتەدا بە ئەرکی سەرشانی خۆی دەزانێ کە پڕ بەدڵ سوپاس‌و پێزانینی خۆی سەبارەت بەو کەسانە لەو بۆنە پیرۆزەدا چالاکانە هەڵسووڕاون، دەربڕێ. دەستی ماندوویان بە گەرمی بگووشێ‌و، لە هەمان کاتدا هیوای سەرکەوتنی یەکجارەکی بۆ ئەوان‌و بۆ گەلی مافخوراوی کورد بخوازێ.

حیزبی دێموکراتیش هەر لەو بۆنە پیرۆزەدا بەڵێن نوێ دەکاتەوە کە بە هەموو تواناوە بۆ وەدیهێنانی ئامانجی بەرزی گەلەکەی ساتێك لە تێکۆشان هەدا نەداو هەروەها شێلگیرانە چالاکی مەیدانی بەرگری لە ماف‌و ئازادییەکانی گەلی کورد بێ.

دەفتەری سیاسیی
حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
١٣٨٥/٥/٢٩

تەیموور مستەفایی:

بە دامەزرانی حیزبی دێموکرات سەبکێکی نوێ بۆ وەدەستهێنانی ماف و ئازادییەکانی نەتەوەکەمان لە کوردستانی ئێران هاتە نێو خەباتی ئازادیخوازانەی خەڵکی کوردستانەوە

دەقی پەیامی بەڕێز کاک تەیموور مستەفایی، ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزب، لە ڕێوڕەسمی ٢٥ی گەلاوێژی ساڵی ١٣٥٨دا

خوشك و برا بەڕێزەکان!

میوانانی ئازیز!

بەبۆنەی ٢٥ ی گەلاوێژی ئەمساڵ ٦١مین ساڵوەگەری دامەزراندنی حیزبەکەمان، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە لایەن دەفتەری سیاسییەوە پڕبەدڵ لە ئێوەی خۆشەویست، خەڵکی تێکۆشەری کوردستان، بنەماڵەی شەهیدان، زیندانییە سیاسییەکان، کادرو پێشمەرگەو ئەندامو لایەنگرانی حیزبەکەمان پیرۆزبایی دەکەمو دوارۆژێکی گەشتان بۆ بە ئاوات دەخوازم.

بەڕێزان وەك دەزانن بە دامەزرانی حیزبی دێموکرات سەبکێکی نوێ بۆ وەدەستهێنانی ماف و ئازادییەکانی نەتەوەکەمان لە کوردستانی ئێران هاتە نێو خەباتی ئازادیخوازانەی خەڵکی کوردستانەوە، ئەم حیزبە لە یەکەم بەرنامەی خۆیدا کە لە ٨ مادە پێك هاتبوو بە ڕوونیو ڕەوانی پێی لەسەر ویستی دێموکراسیو مافی نەتەوایەتی داگرتبوو، ویستێك کە پاش ٦١ ساڵ لەم سەردەمەدا نەتەنیا ویستی خەڵکی کوردستان، بەڵکوو ویستی دونیای پێشکەوتووو زەروورەتێکی کۆمەڵگای مرۆڤایەتییە.

لە لای هەموان ڕوونو ئاشکرایە حیزبەکەمان لە درێژەی خەباتی ئازادیخوازانەی خۆی لە دژی ستەمو نابەرابەرییەکانی دوو ڕێژیمی سەڵتەنەتیو کۆماری ئیسلامیدا بۆ گەیشتن بە ئامانجە بەرزەکانی نەتەوەکەمان لە هەموو شێوەکانی خەبات بە پێی هەلومەرج کەڵکی وەرگرتوە، چ ئەوکاتەی کۆماری ئیسلامی خەباتی چەکداریی بەسەردا سەپاندینو ناچار بووین بە چەك دیفاع لە ماف و ئازادییەکانی خەڵکی کوردستان بکەینو هاوکات لە گەڵ ئەوەش ڕۆڵە شۆڕشگێڕەکانمان بە مایەدانان لە گیانیان خەباتی سیاسییان بەڕێوە بردووە، بە شاهیدی دۆستو دوژمن ڕۆڵە بە ئەمەگەکانی حیزبەکەمان سوارچاكو لە پێشەوەی خەباتی خەڵکی کوردستان بۆ گەیشتن بە ئازادیو مافە نەتەوەییەکانیاندا بوون.

هاوڕێیانی بەڕێز!

یەك ساڵی ڕابردوو لە نێوخۆو دەرەوەی وڵات بە دەیان ئیعترازو خۆپیشاندانی ڕێکخراوە سێنفیو کۆمەڵایەتیو سیاسییەکان لەدژی نابەرابەری مەوجوود لە کۆماری ئیسلامی ئێراندا بەڕێوە چوون کە گرنگترینیان ئیعترازاتی خەڵکی ماکۆو بە خوێن کێشرانی ئەم ئیعترازاتە لە لایەن هێزەکانی کۆماری ئیسلامییەوە، ئیعترازی مامۆستایانی کوردستان لە حەوتووی مامۆستادا، ئیعترازی کرێکارانی خەتی واحید لە تاران، ئیعترازی خوێندکاران، ئیعترازاتی خەڵکی ئازەربایجان بۆ ماوەی ١٠ ڕۆژو بەرزکردنەوەی دروشمی نەتەوەیی لە خۆپیشاندانەکاندا، خۆپیشاندانی ژنانی ئازادیخواز لە ڕۆژی ٢٢ی جۆزەردانی ئەم ساڵ لە دژی ئەو ستەمو نابەرابەرییانە کە لە کۆماری ئیسلامیدا بەپێی یاسا لەسەریان بەڕێوەی دچێ، ئیعترازاتی ٢٢ی پوشپەڕی ئەم ساڵ حەڤدەهەمین ساڵوەگەڕی تیرۆر کرانی د.قاسملوو هاوڕێیانی لە سەر داوای حیزبی دێموکراتو بە بانگەوازی حیزبەوە هاتنی خەڵکی کوردستان بوون بە بەشێك لە خەباتی ڕوو لە گەشەی کۆمەڵانی خەڵك.

ئەو ئیعترازو بەربەرەکانییانە لە حاڵێکدا بەڕێوە دەچن کە خەڵك لە سەرکوتو زیندانو ئەشکەنجەی بێبەزەییانەی بەکرێگیراوانی کۆماری ئیسلامی ئاگادارنو ئامادەن لە پێناوی وەدەستهێنانی ئازادیو مافە نەتەوایەتییەکانیان بەهای بۆ بدەن، هەر بۆیەشە کە خەباتی خەڵك بۆ بەدەستهێنانی ئازادیو مافی نەتەوایەتی لە داهاتوشدا بە بەرنامەو پانو بەرینتر درێژەی دەبێ.

لە دەرەوەی وڵاتیش حیزبەکەمان بە بەڕێوەبردنی دیپلۆماسییەکی کاراو بەهێز توانیویەتی زۆر کاری گرینگ وەك فەعال کردنی کۆنگرەی نەتەوەکانی ئێرانی فیدراڵ، کۆبوونەوە لە ساڵۆنەکانی سەناو کونگرەی ئەمریکاو پارلمانی فەرانسە، کۆبوونەوە لەگەڵ زۆر بنکەو بنیادی شوێندانەر لەسەر ڕەوتی سیاسەتی جیهانی، کۆبوونەوە لەگەڵ چەند ئۆرگانێکی دەوڵەتیی گرنگو شوێندانەر لە ئەمریکاو ئوورووپا پێك بێنێ کە لە تەواوی ئەم کۆبوونەوانەدا ویستو داخوازی نەتەوەکانی ئێرانو بەتایبەتی کوردو گرنگیو نەقشی ئەم هێزانە لە ئاڵوگۆڕەکانی داهاتوو لە ئێراندا هاتۆتە بەرباس.

لە بواری تەبلیغییەوە حیزبەکەمان بە دامەزراندنی سایتێکی ئینترنێتی لە ئورووپاو بە تایبەتی دامەزراندنی تیشك تیڤی گوڕوتینێکی تازەی بە خەباتی خەڵکی کوردستان داوە کە لە داهاتوودا شوین دانەری دیارو بەرچاوی دەبێ.

لە حەڤدەهەمین ساڵوەگەڕی شەهید بوونی د.قاسملوو ئەندامانو دۆستانی حیزب بەوەڕێخستنی خۆپیشاندانێکی گەورە لە وڵاتی ئوتریشو چەند وڵاتێکیتری ئوورووپاییو ئەمریکایی وەفاداری خۆیان بە دوکتور قاسملووو حیزبەکەی نیشان دا.

وێڕای سڵاوو ئافەرین بۆ هەموو تێکۆشەرانی ڕێگای ئازادی سڵاوی تایبەتی دەنێرم بۆ خەڵکی تێکۆشەری کوردستان یارو پشتیوانانی هەمیشەیی حیزبی دێموکرات، دەستخۆشیو ماندونەبوونیش لە ئەندامو لایەنگرە نەترسو ماندوونەناسەکانی حیزبەکەمان دەکەم.

خوشك و برا بەڕێزەکان!

هەمووی ئەو پێشکەوتنانە لە خەباتی ڕەوای گەلانی ئێرانو یەك لەوان گەلی کورد لە حاڵێکدایە کە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی بە هۆی سیاسەتی فراوانخوازیو پشتیوانی کردن لە گرووپە توندڕەوەکانی وەك "حزب اللهو حەماس"و ئاژاوەنانەوە لە ناوچە، پێشێل کردنی مافی مرۆڤو لە پەنای ئەوانەش هەوڵدان بۆ بەدەست هێنانی چەکی ئەتۆمی، هەڕەشەی سڕینەوەی وڵاتی ئیسرائیل لەسەر نەخشەی جوغرافیاو زۆر کارو کردەوەی نامەسئوولانەی دیکە لەلایەن کۆمەڵگای نێونەتەوەییەوە کەوتووەتە ژێر فشارو تووشی قەیرانێك بووە کە هاتنە دەر لەم قەیرانە ئەگەر نەڵێین مەحاڵە دەتوانین بڵێین زۆر دژوارە. بەهۆی پێداگرتنی ڕێژیم لەسەر ئەم سیاسەتانەو وەڵام نەدانەوەی بە داوای کۆمەڵگای نێودەوڵەتی سەبارەت بە ڕاگرتنی پیتاندنی ئۆرانیۆم ئەگەری بڕیاری سزادانی ئێران لە لایان شووراى ئەمنیەتەوە پێشبینی داهاتوویەکی نادیار بۆ خەڵکی ئێران لە ژێر سێبەری ئەم ڕێژیمە کۆنەپەرەستو یاغییەدا دەکرێ.

ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی کە خۆی لە بەرامبەر گوشاری توندی نێودەوڵەتیدا دەبینێو لەلایەکی دیکەوە ترس لە خەباتی ڕوو لە گەشەی گەلانی ئێران هەراسانی کردووەو ڕۆژ لە دوای ڕۆژ گوشاری خۆی بۆسەر خەڵکی وەزاڵە هاتووی ئێران زیادو زیاتر دەکا. بە پێی ئامار، کۆماری ئیسلامی ئێران لە ساڵی ڕابردوو لە جیهاندا ڕوتبەی دووهەمی هەبووە لە ئیعدامی خەڵکداو تازەترین جینایەتی ڕێژیم لەم پەیوەندییەدا، کوژرانی گوماناوی ئەکبەری محەممەدی خوێندکاری ئازادی خواز بوو.

ڕێژیم لەم ساڵەدا توندوتیژی لەدژی بەندییە سیاسییەکان زیاتر کردوەو شکەنجەو ئەزیەتو ئازاری ئەوان لە زیاد بوون دایە، هەر لەو کاتەدا ڕیکخراوە خوێندکاریو کرێکارییەکان، مامۆستایانو ژنان ڕۆژ بە ڕۆژ فشاری زیاتریان دەکەوێتە سەرو ئامێرەکانی ڕاگەیاندن وەك ڕۆژنامەو کافینێتەکان تەعتیل دەکرێن یان بەتەواوی کەوتونەتە ژێر چاوەدێری ڕێژیم.

کونترۆڵی تیلیفۆنی خەڵكو بەتایبەت ئەو بنەماڵانە کە گومانی هاوکاری لەگەڵ ڕێکخراوە سیاسیەکانیان لێ دەکرێ بەتوندترین شێوە بەڕێوە دەچێ.

بەڕێزان :

بە پێی ئەو هەلومەرجە نوێیە کە ئاماژەم پێ داو بە سرنجدان بەو ڕاستییە کە حیزبەکەمان هەم لە نێو کۆڕو کۆمەڵە سیاسیەکانی جیهانی، ئێرانیو کوردستانی خاوەن ئیعتبارێکی تایبەتو لە نێو خەڵکی کوردستانیشدا خۆشەویستو نفوزێکی بەرچاوی هەیە، بێگومان دەتوانێ لە ئاڵوگۆڕەکانی داهاتوو لە ئێراندا ڕۆڵێکی زۆر باش لە پەیوەندی لەگەڵ توندوتۆڵ کردنی خەباتی نێو خۆییو یەکخستنی ئۆپۆزیسیۆنی ئێراندا بگێڕێ. مەرجی ئەسڵی جێبەجێ کردنی ئەو ئەرکە گرینگانە کەڵك وەرگرتنە لەهەموو پۆتانسیلەکان بۆ بزواندنی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانو کۆکردنەوەو ڕێکخستنیان لە ڕیزی تێکۆشەرانی حیزبی دیموکراتدا.

دەزانن ئەمڕۆ میدیاکان دەورێکی باش لە وشیارکردنەوەو بردنەسەری زانیاری کۆمەڵانی خەڵکدا دەبینن، بۆیە دەبێ لە دامودەزگا تەبلیغاتیەکانمانەوە بۆ لە قاودانی پێشێل کارییەکانی مافوئازادیەکانی خەڵك لەلایەن ڕیژیمەوە تاوێك درەنگ نەکەینو هەرلەو کاتەدا ڕێگای بەربەرەکانێو مەترەح کردنی مافو داواکارییەکانیان پیشان بدەین.

دەوری دیپلۆماسی لە گەیاندنی ویستو داخوازییەکانی خەڵك بە کۆمەڵگای جیهانی دەورێکی کارا لە بەرەو پێش بردنی خەباتی خەڵك بۆ ئازادی دەبینێ، بۆیە دەبێ گرینگییەکی زیاتر بە کاری دیپلۆماسی بدەین.

بەڕێوەبردنی ئەو ئەرکانەی سەرەوەو کارکردنی جیدی لەو پەیوەندییانەدا هەلومەرجی ڕووخانی ڕێژیم ئامادەتر دەکاو خەڵك لە موسیبەتی وجودی کۆماری ئیسلامی ڕزگار دەکا. لەم ڕۆژە مێژووییەدا جارێکی دیکە پەیامی هاوخەباتی بۆ نەتەوە بندەستەکانی ئێرانو هەموو ئازادیخوازانی ئێران دەنێرین لە پێناو ڕووخاندنی کۆماری ئیسلامی ئێرانو دامەزراندنی حکوومەتێکی دێموکراتیکی فیدراڵی.

بە هیوای ئەو ڕۆژە،
جارێکیتر جەژنتان پیرۆز بێ

❊
❊
❊

دیمەنێك لە بەشدارانی ڕێوڕەسمی ٦١ ساڵەی دامەزرانی حیزب ـ کۆیە

برووخێ ڕێژیمی کۆنەپەرستی کۆماری ئیسلامیی ئێران

هەواڵەکانی کوردستان

چالاکیی تەبلیغاتیی ئەندامان و لایەنگرانی نهێنیی حیزب بەبۆنەی ٢٥ی گەلاوێژەوە

لە ٦١ەمین ساڵیادی دامەزراندنی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دا ئەندامان و لایەنگرانی نهێنیی حیزب لە زۆربەی هەرەزۆری شارو ناوچەکانی کوردستان دا تەبلیغاتییان بەڕێوە بردووە، بۆ زانیاری زیاتر سەردانی ماڵپەڕی www.kurdistanmedia.com بکەن.

کوژران و بریندار بوونی چەند کەس لە تێکهەڵچوونی نێوان هێزی ئینتیزامی و بنەماڵەیەک دا لە روانسەر

دوانیوەڕۆی ١٣٨٥/٥/١٦، هێزە ئینتیزامییەکانی رەوانسەر بە مەبەستی دەست گرتن بەسەر بەنزینی قاچاخ دا هێرشیان کردە سەر بنەماڵەیەک لە شەقامی بەهارداو پاش هێنانەدەرەوەی دەببەبەنزینەکان لە ماڵەکەو بارکردنی لەسەر ماشینی هێزی ئینتیزامی، دەوترێ یەکێک لە ئەندامانی بنەماڵەی ئاماژەپێکراو دەببەیەک بەنزین دەکات بەسەر ماشینەکەداو ئاگری تێبەردەدا. بەهۆی ئاگرگرتنی ماشینەکەو بەنزینەکانی ناویەوە ماڵێک کە لە نزیک رووداوەکەدا دەبێ بە تەواوی دەسووتێ. بەم هۆیەوە پیرێژنێک بەناوی رەعنا موزەفەری گیانی لەدەست دەداو لە هێزەکانی رێژیمیش دوو سەربازو بەرپرسی پاسگای رەوانسەر بەناوی "یاری" بە توندی بریندار دەبن و ئێستا لە نەخۆشخانەدا کەوتوون. دەوترێ لە ئاکامی ئەم رووداوەدا کەسێکی تریش کوژراوەو دوو کەسیش لە خەڵکی ئاسایی بریندار بوون، کە بریندار بوونی ئەو دوو کەسە راستە، بەڵام گیان لەدەست دانی ئەو کەسەی دیکە هێشتا روون نەبۆتەوە.

جێی باسە لە پاش ئەم رووداوەوە شاری روانسەر بارودۆخی حکوومەت نیزامیی بەخۆوە گرتووەو هێزەکانی یەگانی تایبەتی کە لە کرماشانەوە بەڕێی ئەوێ کراون و لە شەقامەکان دا جێگیر بوون.

رێژیم، لە شاری بانەدا، خەریکی کۆکردنەوەی یارمەتی بۆ حیزبوڵڵای لوبنانە

ئەندامانی کومیتەی بەناو ئیمدادی ئیمام لە چەند رۆژی رابردووەوە لە شاری بانە بەنێو دووکانەکان دا دەگەڕێن و داوای یارمەتی بۆ حیزبوڵڵای لوبنان دەکەن. هەر لەم پێناوەدا چەندین سندووقیان بۆ دووکاندارەکان بردوە تا لای خۆیان رایان گرن و یارمەتی بۆ حیزبوڵڵا کۆبکەنەوە، بەڵام هیچکام لە دووکاندارەکان سندووقەکانیان لێ وەرنەگرتوون.

پیرانشار: کوژرانی دوو کەس و بریندار بوونی زیاتر لە چوارکەس بەهۆی تەقینەوەی مین

کوردستان میدیا:

ماوەیەک لەمەوپێش ژمارەیەک لە کاسبکارانی کورد لە رێگای سنووریی ئێران عێراق کەوتنە مەیدانی مینەوەو لە ئاکام دا لاوێک بەناوی کامران تەسو، خەڵکی ئاوایی کاسورەدێی ناوچەی پیرانشار کوژرا.

بەدوای ئەم رووداوەدا ژمارەیەک لە خەڵکی ئاواییەکانی دەوروبەری شوێنی رووداوەکە بە مەبەستی هێنانەوەی تەرمی ناوبراو چوونە ئەم شوێنە بەڵام ژمارەیەک لەوانیش کەوتنە سەر مین و لە ئاکام دا چەندکەس کوژران و بریندار بوون کە ناوی ژمارەیەکیان بەم شێوەیەی خوارەوەیە:

١ـ عەلی ئیبراهیمی (عەلی عەزیزە رەش)، خەڵکی ئاوایی کۆنەلاجان، کوژراو

٢ـ مستەفا ئیبراهیمی خەڵکی ئاوایی کۆنەلاجان، کوژراو

٣ـ یوونس فەقێزادە خەڵکی ئاوایی کۆنەلاجان، بریندار

٤ـ سەید کەریم تەسو خەڵکی ئاوایی کاسوەردێ، بریندار

٥ـ سەید ئیسماعیل کوڕی کەریم، بریندار

شایانی باسە بە وتەی خەڵکی ناوچە ئەم شوێنە کە رووداوەکەی لێ رووداوە، پێشتر رێگای هاتوچۆی کاسبکاران بووەو لەم چەند رۆژەی رابردوودا لەلایەن گاردی "ویژە"وە مین رێژ کراوە.

ئاهەنگی شایی و خۆشیی خەڵکی نێ بەبۆنەی ٢٥ی گەلاوێژو تێکهەڵچوون لەگەڵ هێزەکانی رێژیم دا

سەر لە ئێوارەی رۆژی سێشەممە، ٢٤ی گەلاوێژ، ئاگری ٢٥ی گەلاوێژلەلایەن ئەندامان و لایەنگرانی نهێنی و دۆستانی حیزبەوە لە ئاوایی نێ لە بەرزاییەکانی شەڕگا، کەپری حاکم، بەردەبووک، مام خاج و بەرزاییەکانی زاڵ بەسەر جاددەی نێ و لەژێر دا کرایەوە. هەروەها خەڵکی نێ بە بڵاوکردنەوەی شیرینی، پیرۆزبایی جەژنی ٢٥ی گەلاوێژیان لە یەکتر دەکرد. بەڵام کاتێک کە هێزە دژیگەلییەکانی رێژیم لەم کردەوە شۆڕشگێڕانەیەی خەڵکی نێ ئاگادار بوون، کاتژمێر ١٠ی شەو چوونە ئاوایی و وێڕای سووکایەتیکردن بە رێبەرانی شەهیدو حیزبی دێموکرات هەوڵی بڵاوەپێکردنی جەماوەریان دا. بەڵام خەڵکی خۆڕاگرو بوێری نێ بە گژ دژیگەلییەکان دا چوونەوەو بە بەردودار ئەوانیان لە ئاوایی وەدەرنا. هێزەکانی رێژیم کە لە ئاست هەڵمەتی لاوانی نێدا دەستەوەستان ببوون، زۆر زەبوونانە تەقەیان لە خەڵک کردو لە ئاکام دا میرمنداڵێک بەناوی ئارام نیک پەی، کوڕی حەسەن بریندار بوو. بەکرێگیراوانی رێژیم کە لە گوندی نێ راونرابوون جاددەی مەریوان نێیان کۆنتڕۆڵ کردو دەستیان دایە ئازاردانی خەڵک و شۆفیری ماشینەکان.

هەواڵنێرانی RMMK

کوژرانی ژنێکی لاو لە دێگولان

رۆژی هەینی، ٢٠ی گەلاوێژ کەسێک بەناوی "تەیموور"، خەڵکی گوندی حەسەن ئاوای دێگولان هاوسەرەکەی خۆی بەناوی "فەریبا سلێمانی" لەپێش چاوی دوو منداڵی خۆی داو خەڵکی گوندی ناوبراودا بە تەقاندنی ١٤ فیشەک کوشت. بکوژ کە ئەندامی ئۆرگانێکی ئەمنییەتیی رێژیمە ئێستا گیراوەو دەستبەسەرکراوە. ئەم کەسە هەروەها پێشتر ببوە هۆی مەرگی سێ ئەندامی بنەماڵەی هاوسەرەکەی لە رووداوێکی گوماناوی هاتووچۆدا.

کوژرانی هاووڵاتییەکی قوروەیی

کاتژمێر ٨ی بەیانیی رۆژی دووشەممە، ١٣٨٥/٥/٢٣، هێزەکانی ئینتیزامی لە جاددەی قوروە هەمەدان دا ماشینی هاووڵاتییەکیان بەناوی ئیبراهیم عەبدوڵڵایی، تەمەن ٤٠ ساڵ، خەڵکی گوندی خەلیفە تەرخان دایە بەر دەستڕێژو بەم هۆیەوە ناوبراو لەجێدا گیانی لەدەست دا. پاش ئەم رووداوە تەرمی ئیبراهیم عەبدوڵڵایی گوێزراوەتەوە بۆ نەخۆشخانەی قوروەو بنەماڵەکەی تا ئێستا نەیانتوانیوە تەرمەکەی وەربگرنەوە. دەوترێ ماشینەکەی ناوبراو چەند بەستەیەک سیگاری تێدا بووە کە لەلایەن هێزە ئینتیزامییەکانەوە دەستی بەسەردا گیراوە.

هاووڵاتییەکی کامیارانی خرایە بەندیخانە

دادگای گشتی و شۆڕشی کامیاران هاووڵاتییەکی کامیارانیی بەناوی "مەنسوور سەیفی" بە ٣ مانگ زیندان مەحکوم کرد. ناوبراو سەبارەت بە نارەزایەتییە مەدەنییەکانی خەڵکی کامیاران لە هاوینی رابردووداو بەشداری لە نارەزایەتییەکانی سەر شەقام دا، ئەم دواییانە گیراو بێ هەبوونی پارێزەر دادگایی کراو بە سێ مانگ زیندان مەحکوم و بەڕێی بەندیخانە کرا.

سێ هاووڵاتیی بۆکانی گیران

لە ماوەی رۆژانی رابردوودا دوو برای لاو لە بنەماڵەی "مەنسوور بەگ" لەلایەن هێزە ئەمنییەتییەکانەوە گیران و بە دوای ئەوەدا کەسێکی تر بەناوی "رەزا قادری" دەستبەسەرکرا. دەوترێ دوو برا ئاماژە پێ کراوەکە لە کاتی نووسینی دروشم و تەبلیغ کردن لە دژی رێژیم گیراون و کەسی سێهەمیش بە تۆمەتی هاندانی ئەو دوولاوە دەستبەسەرکراوە.

هاووڵاتییەکی سەقزی بە برینداری دەستبەسەر کرا

کاتژمێر ٢ی دوانیوەڕۆی رۆژی ١٣٨٥/٥/١٩، هێزە ئەمنییەتییەکانی رێژیم هێرشیان کردە سەر ماڵی هاووڵاتییەکی سەقزی بەناوی "حوسێن محەممەدی". لە ئاکامی ئەم هێرشەدا ناوبراو بریندارکراو پاشان قۆڵبەس کرا. ناوبراو بەهۆی بەرکەوتنی گوللەی هێزە ئەمنیەتییەکان لە لاقی راست و شانی راستەوە بە توندی بریندار بووە. دەوترێ ناوبراو ئێستا لەژێر رێوشوێنی توندی ئەمنییەتیدا لە نەخۆشخانەی سەقزدا تیمار دەکرێ.

شیاوی باسە حوسێن محەممەدی لە گیراوانی ساڵحی رابردووە کە پێشتر بە ٣ ساڵ زیندانی "تەعزیری" مەحکووم کرابوو. تا ئێستا هۆی ئەم هێرشەو ئەو تۆمەتەی کە خراوەتە پاڵ ناوبراو روون نەبۆتەوە.

سووتانی دوو هاووڵاتی لە ماشێن دا بەهۆی تەقەی هێزی ئینتیزامییەوە

رۆژی ١٣٨٥/٥/١٨، بەهۆی تەقەی هێزەکانی پاسگا لە نەڵاس لە ماشینێکی هەڵگری بەنزین کە لە پیرانشارەوە بەرو سەردەشت بەڕێوەبوو، ماشینەکە ئاگری تێبەربوو شۆفیرەکەی و یەکێک لە سەرنشینەکانی سووتان. ناوی یەکێک لە سووتاوەکان عەلی مەحموودی، خەڵکی گوندی مەلاشێخەیە.

خەڵکی نەڵاس پاش ئاگاداربوون لەم رووداوە هێرش دەکەنە سەر پاسگاو دەرگاو پەنجەرەکانی دەشکێنن و گەمارۆی دەدەن. دواتر هێزی یارمەتیدەر لە سەردەشتەوە بەهانای هێزەکانی نێو پاسگاکە دەچن و بە تەقەکردن و گازی فرمێسکرێژ بڵاوە بە خەڵک دەکەن. بەهۆی تەقەی هێزەکانی رێژیمەوە کەسێکی نەڵۆسی بریندار بووە.

مانگرتنی پەنابەرێکی کورد لە شاری وان هەروا درێژەی هەیە

ئەرسەلان خەلیلی، پەنابەری کوردی کوردستانی ئێران کە بۆ مەحکوم کردنی هەڵسوکەوتە دژی مرۆڤانییەکانی کومیسارییای بەرزی نەتەوە یەکگرتووەکان بۆ کاروباری پەنابەران، لە رۆژی ٢٠٠٦/٨/٥ەوە دەستی کردبوو بە مانگرتن لە خواردن، سەرەڕای ئەوەی کە تا ئێستاش درێژەی بە مانگرتنەکەیداوە بەڵام بەرپرسانی نووسینگەی شاری وانی رێکخراوی ناوبراو ئامادە نەبوون تەنانەت گوێ لە داخوازییەکانیشی بگرن.ئەرسەلان ٧ ساڵ بەسەر دۆسیەکەیدا تێ دەپەڕێ و لە ساڵی ١٩٩٩وە لە تورکیە چاوەڕوانی وەڵامی unhcr بە داواکارییەکانیە. ناوبراو خەڵکی شارستانی کرماشانە و لەگەڵ هاوسەرەکەی و دوو منداڵەکەی لە شاری وانی تورکیە نیشتەجێیە.

ئەرسەلان پێشتر کارمەندی هێزی هەوایی ئەرتەشی ئێران بووە، بەڵام بە هۆی کورد بوون و پێڕەوی کردنی لە ئایینی ئەهلی هەق بەردەوام لەژێر گوشارو هەڕەشەی ئیتلاعاتی رێژیمدا بووە. هەروەها هەڕەشەی ئەوەی لێ کراوە کە ئەگەر نەبێ بە شیعە بە تۆمەتی سیخوڕی کردن بۆ کوردەکان و بێگانەکان دادگایی دەکرێ.

جێی باسە ناوبراو لە سێ مانگی رابردوودا ئەمە جاری دووهەمە کە چالاکیی مانگرتن لە خواردن بەڕێوە دەبا.

بارودۆخی ماڵیی ئەرسەلان باش نیەو لەباری جەستەییشەوە بەرەو خراپی دەڕواو ئەگەر ئەم چالاکییەی بە ئامانج نەگا، هەڕەشەی دیپۆرت کرانەوە بۆ ئێران چاوەڕوانی دەکا.

ناوبراو جارێکیتر داوا لە کۆڕو کۆمەڵە نێودەوڵەتییەکانی پارێزەری مافی پەنابەران، رێکخراوەکانی پاراستنی مافی مرۆڤ، هێزو پارتە سیاسییەکان و هەموو کەسایەتییەکان دەکا تا هەم دەنگی بە دنیاو شوێنە پێویستەکان بگەیەنن و هەم بە هەر شێوەیەک کە دەتوانن پشتیوانی لێ دەربڕن.

ماموستایانی کوردستان خوازیاری پووچەڵکردنەوەی حوکمی دوورخستنەوەی "پەیمان نەودینیان" بوون

کوردستان میدیا ـ کۆمەڵێک لە ماموستایانی ئوستانی کوردستان لە نامەیەک دا کە بۆ پارلمانی شوورای ئیسلامی، ئوستانداریی کوردستان، ئیدارەی "تخلفات" (سەرپێچی)ی ئوستانی کوردستان و سازمانی ئامووزش و پەروەرشی ئوستان نووسیویانە، خوازیاری پووچەڵکردنەوەی حوکمی ٥ ساڵ دوور خستنەوەی هاوکاری خۆیان پەیمان نەودینیان بوون. شیاوی باسە پەیمان نەودینیان پاش کۆبوونەوەی ٩٠ کەس لە ماموستایان لەبەر ئامووزش و پەروەرشی ئوستان لە رۆژی ١٣٨٥/٢/١٢ دا لەلایەن دادگای تاوانە ئیدارییەکانەوە بە تۆمەتی هاندان، جەعل و بردنی بابەتەکە بۆ نێو رۆژنامەکان بە ٥ ساڵ دوورخستنەوە مەحکووم کرا. ماموستایان لە نامەکەدا کە ٦١ کەس لە بەشداربووانی کۆبوونەوەی ١٢ی بانەمەڕ ئیمزایان کردوە داوایان کردوە کە یان حوکمی ناوبراو پووچەڵ بکرێتەوە یان ٨٩ کەسەکەی دیکەش وەک ئەو سزا بدرێن.

گیان لە دەست دانی لایەنگرێکی حیزب بەهۆی تۆپبارانی سنوورەکان لە لایەن رێژیمەوە

رۆژی یەکشەممە، ١٣٨٥/٥/٢٢، لایەنگرێکی دڵسۆزو نیشتمانپەروەری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە ناوی کەریم ئەحمەد رەش ناسراو بە کریم فەتاحی، خەڵکی ئاوایی خۆرێشت سەر بە شاری شنۆ بە هۆی تۆپبارانی ناوچە سنوورییەکانی نێوان ئێران و عێراق لە لایەن هێزەکانی کۆماری ئیسلامییەوە لە "بەمزۆرتە" گیانی لەدەست دا.

ناوبراو کەسێکی تێکۆشەرو نیشتمانپەروەرو ئەندامی بنەماڵە شەهید بووە.

وێڕای دەربڕینی پرسەو سەرەخۆشیی لە بنەماڵەو کەس و کاری کاک کەریم ئاواتە خوازین رۆحی شادو رێگای گەیشتن بە ئامانجەکانی پڕ رێبوار بێ.

بۆ خوێندنەوەی ئەو هەواڵانەی خوارەوە چاو لە ماڵپەڕی www.kurdistanmedia.com بکەن

- ٢ ساڵ زیندان بۆ لاوێکی سەقزی
- هەڵکردنی یووبیلی حیزب لە چەند شوێنی سەقزدا
- بەیاننامەی لاوانی مەریوان سەبارەت بە ٦١ ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
- لە لایەن هێزەکانی رێژیمەوە هاووڵاتییەک لە ناوچەی پیرانشار کوژرا
- مەهاباد: کەم کردنەوەی ١٥ هەزار تمەن لە مووچەی کرێکارانی شارەوانی بەناوی یارمەتی بۆ حیزبوڵڵای لوبنانەوە
- تەقینەوەی ماشینێک لەشاری سنە
- کوژرانی هاووڵاتییەک لە پیرانشار
- بریندار بوونی هاووڵاتییەک بەهۆی دەستڕێژی هێزی ئینتیزامی لە ناوچەی مەهاباد
- بریندار بوون و گیان لەدەست دانی چەند هاووڵاتی لە ناوچەی مەریوان بەهۆی دەستڕێژی هێزەکانی رێژیمەوە
- بریندارکردنی هاووڵاتییەک لە ئاکامی تەقەی هێزەکانی ئیتلاعات لە دزەی مەرگەوەر
- کۆبوونەوەی چالاکانی کرێکاری بۆ دەربڕینی نارەزایەتی
- لە دەستبەسەرکردنی مەحموود ساڵحی و هاوسەری
- کۆکردنەوەی ماهوارە لە ناوچەی دیواندەرە
- حیزبی چەپی سوئێد خوازیاری یارمەتیدان بە گۆڕانکاریی دێموکراتیک لە ئێران دایە
- ژنە رۆژنامەنووسێکی کورد بەناوی ئایفەر سەرچە لەلایەن هێزەکانی رێژیمەوە کوژرا
- بەڕێوەچوونی کۆنفرانسی نەتەوەکان و کەمایەتییە نەتەوەییەکانی ئێران لە ئاڵمان
- ئامریکا بەنیازە ناوبژیوانی نێوان تورکیەو PKK بکات
- سێ هاووڵاتیی سەڵوات ئاوایی بە دانانی بارمتەی قورس ئازاد کران
- کەمترخەمیی بەرپرسان لە چارەسەرکردنی کێشەی کەمیی بەنزین لە سەقزدا
- عەلی لاریجانی: پەرە بە پیتاندنی ئورانیۆم دەدەین
- ئاگر تێبەربوون و تێکچوونی ژینگە لە شاری بانە
- جۆرج بووش: بەرپرسایەتیی دەردو رەنجی خەڵکی لوبنان لە ئەستۆی حیزبوڵڵاو پشتیوانانی، کۆماری ئیسلامی و سووریەیە
- رێژیم بە خەڵکی شنۆی راگەیاند کە لەو ناوچەیەدا بوومەلەرزە روو دەدا
- سیاسەتڤانێکی کورد بەناوی ئەبدۆ خەلەف وەلۆ لە شاری دربێسی کوردستانی سووریە گیرا
- کوژرانی دوو هاووڵاتی لە سەردەشت دا
- پارلمانی ئورووپا بەم زووانە دەنگ بەپرۆژە بریارێک دەدات سەبارەت بەرەوشی رۆشبیری کورد لەتورکیا
- کۆکردنەوەی ماهوارە لەلایەن هێزەکانی رێژیمەوە لە شاری بانە
- مەحکوم کردنی ٣٠ هاووڵاتیی سەردەشتی
- بڕیاری شوورای ئەمنییەت لەسەر قەیرانی لوبنان دەرکرا
- هونەرمەند تارا رەسووڵ سەردانی کەمئەندامانی رۆژهەڵاتی کوردستانی کرد
- کوژرانی کاسبکارێک لە لایەن هێزی ئینیتزامی لە ناوچەی مەریوان
- کۆکردنەوەی ماهوارە لە بانە
- بۆردومانکردنی ناوچە سنوورییەکانی هەرێم لەلایەن تورکیاو ئێرانەوە شەهیدو برینداری لێ دەکەوێتەوە
- بەشداری هەیئەتی هاوبەشی هەرێمی سێی کومیتەی سوئیدو یەکیەتیی کوردان
- داوای رێژیم لە سەرۆک عەشیرەتەکانی ناوچەی ورمێ بۆ هەڵگرتنی چەک
- بریندار بوونی لاوێکی سەڵماسی بە هۆی دەستڕێژی هێزی ئینتزامییەوە
- هۆکارەکانی کێشەی کەمیی بەنزین لە مەریوان دا
- ئاهەنگی شایی و خۆشیی لاوانی مەهاباد و تێکهەڵچوون لەگەڵ هێزەکانی رێژیم دا
- بانگ کردن و لێکۆڵینەوە لە هاووڵاتییەکی سەقزی
- چارەنووسی نادیاری گیراوێکی کورد
- دەستبەسەر کردنی ٥ هاووڵاتیی کورد لە میاندواو
- گرتنی لاوێکی مەهابادی بە تۆمەتی هەنگاونان لە دژی تەناهیی نەتەوەیی
- کوشتنی کاسبکارێک و بریندارکردنی چەند کەسی دیکە
- لەلایەن هێزەکانی رێژیم لە سنووری حاجی ئۆمەران
- خۆپیشاندانی خەڵکی دیواندەرە بەهۆی نەبوونی بەنزینەوە
- سام بودمان: راگرتنی پرۆسەی پیتاندنی یۆرانیۆم لە ئێران دا گرنگترە لە بەرزبوونەوەی نرخی نەوت
- کۆتایی هاتنی دەورە ١٧٥ی سەرەتایی پێشمەرگە

ئاماژە: ٢٥ی گەلاوێژی ١٣٨٥ی هەتاوی، داگیرسانی ٦١مین مۆمی تەمەنی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوو. حیزبێک کە ٦١ ساڵ لەمەوبەر و لەو رۆژەدا لەسەر دەستی پێشەوای نەمر، قازی محەممەدو هاوبیرانی دامەزراو ٦١ ساڵە لە گۆڕەپانی خەباتی سیاسیی نەتەوەی کورد دایە و بەکارنامەی پڕلە شانازیو دەسکەوت، ئەمڕۆکە خۆشەویسترین و جەماوەریترین حیزبی سیاسیی کوردستانی ئێرانە. بەبۆنەی ساڵڕۆژی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوە، ٦١ ساڵ خەبات و بەرخودان، ٦١ ساڵ گیانبازیی و فیداکاریی تێکۆشەرانی ئەم حیزبەو برینی گەلێ کەندولەند لە ماوەی تەمەنی پڕ لە شانازیی حیزبی دێموکرات وتووێژێکمان لەگەڵ کاک عەلی مێهرپەروەر، ئەندامی دەفتەری سیاسی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، پێک هێناوە کە لێرەدا دەخرێتە بەرچاوی خوێنەرانی بەڕێزی "کوردستان"!

عەلی مێهر پەروەر:

"سیاسەتی دروستو واقعبینانە، دووربینیو لێکدانەوەی دروستی رووداوەکان، شۆڕشگێڕیو فیداکاری، شێلگیریو کۆڵنەدان، پاراستنی سەربەخۆییو پشت بەستن بەخۆو گەلیخۆ لە خەسڵەتە بەرچاوەکانی حیزبی دێموکراتن"

وتووێژ لەگەڵ کاک عەلی مێهرپەروەر،

ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

(بەبۆنەی ٦١مین ساڵرۆژی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران)

هەڤپەیڤین: عەلی بداغی

پ: بەڕێز کاک عەلی! وەك یەکەمین پرسیار و بۆ کردنەوەی باسەکەمان بفەرموون کە لە روانگەی بەڕێزتانەوە پێویستییە مێژووییەکانی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان، لەو سەردەمەو لەو قۆناغە هەستیارەی خەباتی نەتەوەکەماندا چ بوون و ئێوە چۆنیان پێناسە دەکەن؟

و: لەپێشدا ئاماژە بە خاڵێك پێویستە، ئەویش ئەوەی کە بۆ لێکدانەوەی رووداوێکی ٦١ ساڵ لەمەوبەر، دەبێ خوێندنەوەکەمان بە پێوەرو مێعیاری ئەوکاتو زەمان و بە لەبەرچاو گرتنی بارودۆخی سیاسی، ئابووریو فەرهەنگی ئەو سەردەمە بێ. وەك دەزانین هەستو وشیاری نەتەوەیی و ئازادیخوازی لەنێو نەتەوەکانی ئێرانو یەك لەوان گەلی کورد لەوسەردەمەدا بوونی هەبوو. ئەو هەستە لە بیروزەینی تاکەکانی ئەو کاتەدا بە گوێرەی ئاستیخوێندەواری، نەخوێندەواری، شاریو گوندی، عەشیرەتو غەیرەعەشیرەتی لە ئارادابووە، زۆر سروشتییە کە بۆ یەکانگیر کردنو خستنەسەر یەکی ئەو ویستو داخوازو تواناییانە پێویستە کە چەشنە رێکخراوێك بێتە کایەوە. بوونی رێکخراوی سەربەخۆ کە لەهەناوی کۆمەڵگای ئەو سەردەمەدا پێك هاتبایەو هەڵگری پەیامێکی روون بۆ چارەسەری کێشەی نەتەوەییو سەقامگیر کردنی ئازادیو دێموکراسی بوایە،

ئێستا مەسەلەی مافی نەتەوەییو ئازادی و دێموکراسی نەتەنیا لای خەڵکی کورد وشەگەلێکی نامووو بێگانە نین، بەڵکوو وەك مافگەلێکی بێئەملاوئەولا لە مێشكو زەینی خەڵکدا جێیان گرتوە.

پێویستی بە کەشوهەوایەکی لەباری سیاسی بوو. دەسەڵاتدارەیتی ئەو سەردەمەی ئێرانیش وەك ئێستا دەسەڵاتدارەتییەکی پاوانخوازو دیکتاتوری بوو، بەڵام پاش ئەوەی بەهۆی شەڕی دووهەمی جیهانی و رووداوەکانی پێوەندیدار بەو شەڕەوە لەئێراندا، لەناوچە جۆراوجۆرەکاندا بەدوای لەسەر کار لابرانی رەزاشا بۆشاییو لاوازبوونی کۆنترۆڵی دەوڵەت هاتە کایەوە کە بۆشایی دەسەڵاتی حکوومەتی ناوەندی لە کوردستاندا بەرچاوترو زەقتر بوو. لاوازیی دەسەڵاتی سەرکوتگەریش بەمانای ئەوەیە کە خەڵك بتوانن هەناسەیەك بەئازادی هەڵ بکێشن. لەوەها کەشوهەوایەکی سیاسیو نیزیك بوونەوە لەکوتایی شەڕ بوو کە حیزبی دێموکرات لەسەر بنچینەو بنەماکانی کۆمەڵەی (ژ ـ ك) دامەزرا کە ئەوکات بەرنامەکانی حیزبی دێموکرات لەگەڵ وەزعییەتی سیاسیی زاڵ بەسەر ناوچەکەدا هاو ئاهەنگییان هەبوو. کە هەم ویستو داخوازە نەتەوەییەکانی گەلی کوردیان لەخۆ دەگرتو هەم ئامانجی عەدالەتی کۆمەڵایەتی لەبەرچاو بووو لەهەمان کاتیشدا ئازادیو دێموکراسیی لە بەرنامەی خۆیدا گونجاندبوو.

زیاتر لەوانەش ئەو حیزبە وەك حیزبێکی مودێرن ئامانجەکانی لەگەڵ راستییەکانی کۆمەڵو باردۆخی سیاسیی ناوچەکەدا سازگارییان هەبوو.

پ: حیزبی دێموکرات ٦١ ساڵ تەمەنی پڕلە شانازیو خەباتی بەردەوامی هەیە، زۆر کەندولەندو هەورازو نشێوی لەم رێگەیەدا بڕیون، بەڕێزتان خەسڵەتە بەرچاوەکانی حیزبی دێموکرات، یان بڵێین تایبەتمەندییە بەرهەستو بەرچاوەکانی حیزبی دێموکرات لە چیدا دەبینن؟

و: هەر حیزبو رێکخراوێك پێش هەر مەسەلەیەك لەرووی بەرنامەوپێڕەوی نێوخۆییەوە پێناسە دەکرێ، ئەو بەرنامەیە نیشان دەدا کە ئەندامانی ئەو حیزبە بەشوێن چ ئامانجگەلێکدا دەگەڕێنو لە پێناویاندا تێ دەکۆشن، جگەلەوە خەڵکی ئاسایی چەندە ئاواتو ئارەزووەکانی خۆیان لەبەرنامەی ئەو حیزبەدا بەدی بکەن یان بەواتایەکی دیکە چەندە ویستەکانی خەڵك لەبەرنامەی ئەو حیزبەدا رەنگی دابێتەوە ئەوحیزبە لای خەڵك پەسندترە، دیارە تەنیا بوونی بەرنامە، هەرچەندە ئاوێنەیەکی باڵانوێنی ویستی گەلیش بێ، ناتوانێ پشتیوانی خەڵك بەتەواوی بۆلای خۆی رابکێشێ. تاکتیکەکانی ئەو حیزبە، راستگوییو راست وێژیی ئەو حیزبە، فیداکاریو لەخۆ بردویی رێبەرانو ئەندامانی لەرێگای ئامانجەکانی حیزبو خەڵکدا، سیاسەتی دروستو واقعبینانە، دووربینیو لێکدانەوەی دروست لە رووداوەکان و دەستنیشان کردنی هەڵوێستی بەجێ لەبەرامبەر رووداوەکان، شێلگیریو کۆڵنەدان، پشوودرێژی، پاراستنی سەربەخۆییو پشت بەستنی بەخۆو بە گەلیخۆ، باڵادەست زانینی بەرژەوەندی گەلەکەی لە سەرەوەی بەرژەوەندی خۆی و... دەیان خەسڵەتی دیکە دەتوانێ پێگەی حیزب یان هەر رێکخراوێکی دیکە لەنێو خەڵکدا پتەو بکاو بیکا بە بەشێك لە ژیانی خەڵك. من پێم وایە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران خاوەن ئەو تایبەتمەندییانەیە کە لە سەرەوە ئاماژەم بە بەشێکیان کرد. هەر بۆیە، ئێستاشی لەگەڵ بێ، ئەو حیزبە لەنێو خەڵکی کوردستاندا رێزوحۆرمەتێکی تایبەتی هەیەو خەڵك بە کۆڵەکەیەکی بەهێزی جووڵانەوەی کوردی دەزانن.

پ: حیزبی دێموکرات لە سەرەتای دامەزرانییەوە بانگەشەی چارەسەری کێشەی نەتەوەییو دێموکراسی دەکاو ٦١ ساڵە لەپێناو ئەو دوو ئامانجە سەرەکییەدا خەبات دەکا. پرسیارەکەم ئەوەیە کە حیزبی دێموکرات چەندە توانیویەتی هەوڵ بۆ جێگیرکردنی دێموکراسی بدا؟ چەندەش توانیویەتی لەپێناو دابینکردنی مافە نەتەوایەتییەکانی نەتەوەی کورددا هەنگاو باوێژێ؟

و: حیزبی دێموکرات وەك ئێوە لە پرسیارەکەتاندا هێناوتانە، لەو کاتەوە پێی ناوەتە گۆڕەپانی سیاسەت، لەپێناو وەدیهێنانی ئەو ئامانجانەدا تێدەکۆشێ. جگە لەماوەیەکی کورت لەسەردەمی کۆماری کوردستانو چەند ساڵێك پاش رووخانی رێژیمی سەڵتەنەتیو دامەزرانی کۆماری ئیسلامیی ئێران، بەداخەوە حیزبی دێموکرات دەرەتانی کارو ئەرکی بەرێوەبەریی لەنێوخۆی وڵاتدا بۆ نەرەخساوە دەتوانین بڵێین لەسەردەمی کۆماردا حیزبی دێموکرات کارنامەیەکی پرشنگداری لە پێوەندی لەبەرچاوگرتنی دێموکراسی بۆخۆی تۆمار کردووەو بە یەکێك لە شانازییەکانی ئەو حیزبە دەژمێردرێ، کە حیزبی تاقانەی سیاسیی سەردەمی کۆمار بووە. بۆ مەسەلەی نەتەوایەتی دەمێنێتەوە بۆ مل راکێشانی رێژیمەکانی حاکم بەسەر ئێراندا و دابین کردنی مافە نەتەوایەتییەکانی گەلانی ئێران، و یەك لەوانیش گەلی کورد، لەو پێوەندییەدا ئێستاشی لەگەڵ بێ، بەداخەوە رێژیمە دەسەڵاتبەدەستەکان، مافی نەتەوایەتییان بەو شێوە کە گەلانی ئێران بتوانن چارەنووسی خۆیان بەدەستەوە بگرن بۆ ئەو گەلانە دابین نەکردوە. بەڵام هەوڵەکانی حیزب، شێلگیری حیزب لەسەر داواکانی، و... توانیویە هەستی نەتەوەییو بڕوا بە دێموکراسی لەنێو گەلی کورددا بە رادەیەکی زۆر بەرێتە سەرو یارمەتی بە خۆناسینی زیاتری خەڵك لەسەر مافو ئازادییەکانی خۆی بدا. ئێستا مەسەلەی مافی نەتەوەییو ئازادی و دێموکراسی نەتەنیا لای خەڵکی کورد وشەگەلێکی نامووو بێگانە نین، بەڵکوو وەك مافگەلێکی بێئەملاوئەولا لە مێشكو زەینی خەڵکدا جێیان گرتوە. لەو بارەوە دەتوانین نەخشی حیزبی دێموکرات بە نەخشێکی کاریگەر بزانینو پێگەی پتەوی حیزب لەنێو کۆمەڵگای کوردیدا ئەو راستیە دەسەلمێنن.

پ: ١٣ کۆنگرە لەماوەی ٦١ ساڵ خەباتو بەرخۆدان لە گۆڕەپانی سیاسی، ئەویش لە هەستیارترینو قەیراناویترین ناوچەی جیهان واتە رۆژهەڵاتی نێوەڕاست، بەبڕوای جەنابتان هەموو کۆنگرەکانی حیزب لەکاتی خۆیاندا گیراون، دیارە مەبەستم لێکدانەوەی هەلومەرجی خەباتو رەوتی سیاسییە؟ پاشان ١٠ کۆنگرە لە ١٣ کۆنگرەی حیزب لە رۆژهەڵاتی کوردستان نەگیراوە، ئەم دوورکەوتنەوەیە کاریگەریی نێگەتیڤی لەسەر بڕیاراتی کۆنگرە نەبوو؟

و: ئەگەر ئەو دوو رەقەمە واتە ١٣ کۆنگرە لەماوەی ٦١ ساڵدا بۆ حیزبێکی سیاسی پێکەوە هەڵسەنگێنین دەردەکەوێ کە ئەو ١٣ کۆنگرە بە پێی تەمەنی حیزب کەمتر لەو رادەیە کە حیزبێکی دێموکراتیك دەبوا کونگرەکانی خۆی بگرتایە. بەڵام ئەگەر هەلومەرجو بارودۆخی سیاسیی ژیانی حیزب لەبەرچاو بگرین بۆمان دەردەکەوێ کە ئەو ١٣ کۆنگرە کەمنین. بەتایبەت ئەگەر تەمەنی حیزب لەسەردەمی کۆماری ئیسلامیدا لەبەر چاو بگرین دەبینین نێوەنجی ئەو ساڵانە کە حیزب کۆنگرەکانی تێدا بەرێوە بردووە دەبێتە ٢/٨ ساڵ یەك کۆنگری لە حاڵێکدا لەسەردەمی رێژیمی سەڵتەنەتیدا دەبێتە هەر ١١ ساڵ یەك کۆنگرە، پێکهێنان و بەستنی کۆنگرە لەهەر حیزبێکدا بۆخۆی دەتوانێ خاڵی گۆڕانێك بێ، کە کۆنگرەکانی حیزب زۆر جار ئەو تایبەتمەندییانەیان هەبووە. هەرچۆنێك بێ بەرێوەبردنی کۆنگرەکان بەپێی یاساکانی پێڕەوی نێوخۆی حیزب، لەبەرچاوگرتنی بنەمای دێموکراسییەو کارێکی بەجێیە. ئەگەر ئەو بارودۆخە کە حیزب تێیدا ژیانی سیاسیی خۆی بەڕێوە بردوو لەبەرچاو بگرین دەردەکەوێ کە بەستنی کۆنگرەکان لەکاتو ماوەی خۆیدا نیشانەی بوونی دێموکراسی نێوخۆیی ئەو حیزبەیە. هەروەك لەسەرەوە ئاماژەی پێکرا، کۆنگرەکانی حیزب لە بارودۆخی نائاساییدا و زۆربەیان لە تاراوگە و بەدوور لە کوردستانی ئێرانو بە نهێنی گیراون. ئەو پرسیارە کە ئەو دوور بوونەوە لەنێو جەرگەی خەڵك ئایا کاریگەری لە بڕیاراتی کۆنگرەو هەڵوێستەکانی حیزب کە زیاتر لەگەڵ راستییەکانی کۆمەڵگای کوردستانی ئێران بووە یان نا؟ گومانی تێدا نیە کە دوورکەوتنەوەی رێبەریی حیزب لەسەرچاوەی سەرەکیەکەی بۆهەر حیزبو رێکخراوێك دەتوانێ کاریگەری نیگاتیڤی بێ، بەڵام بەخۆشییەوە دەتوانم بڵێم کە لەبەر ئەوەی پێوەندی حیزب لەگەڵ خەڵکی کوردستانی ئێران، و ئەندامانو لایەنگرانی لەنێوخۆی وڵات نەپساوەو درێژەی هەبووە لایەنی نیگاتیڤی ئەو مەسەلەیە گەیشتۆتە لانیکەمی خۆی، هەرچەند ناکرێ بڵێین هەرنەبووە بەڵام زۆرکەم بۆتەوە، لێرەدا ئیشارە بە نەخشی راگەیانەکانو ئاسان بوونەوەی پێوەندییەکان ئەو مەودایە کەم کردۆتەوە بوونی تلیفۆن، فاکس، ئیمەیلو ئینتێرنێت زۆر باش دەتوانی ئەو بۆشاییە پڕبکاتەوە لەگەڵ هەموو ئەوەیش نابێ نکۆڵی لەوە بکرێ کە دوور کەوتنەوەکە لایەنی سەلبیی نیە.

پ: کاک عەلی! دوای ٦١ ساڵ تەمەنی حیزبی دێموکراتو لەحاڵێکدا حیزبی دێموکرات سەرەڕای ئەو هەموو قۆناغەی کە لە خەباتدا بڕیویەتیو هێشتا نەیتوانیوە، ئامانجە سەرەکییەکانی وەدی بێنێ، جەنابتان پێوەندیی نێوان حیزبو گەلی کورد، لە کوردستانی ئێران لە ئێستادا چۆن هەڵدەسەنگێنن؟ ئەرکو رۆڵی حیزبی دێموکرات لەداهاتوودا چۆن دەستنیشان دەکەن؟

و: لەگەڵ ئەوەی، نەحیزبی دێموکراتو نەگەلی کورد لە کوردستانی ئێران نەیانتوانیوە بە ئامانجە سەرەکییەکانی خۆیان بگەن، بەڵام هەروەك پێشتریش ئاماژەی پێکرا، هەم حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانو هەم گەلی کورد قەت پشتیان لە ئامانجو داخوازییەکانی خۆیان نەکردوە. کوشتوکوشتار و سەرکوتی رێژیمیش نەتەنیا نەبوونەتە هۆی دامرکانی هەستو شعووری نەتەوەیی، بەڵکوو هۆکارێکیش بوون بۆ گەشەکردنیو لەو پێوەندییەدا حیزبیش وەك بزوێنەرێك لە بردنەپێشی ئەو پرۆسەیەدا نەخشی خۆی گێراوە. سەرەڕای ئەو مەسەلە ئاڵوگۆڕی قووڵو بنەڕەتیی لە ئاستی جیهانیو ناوچەییدا وەك نەمانی شەڕی سارد، لێك هەڵوەشانی شوورەویی پێشوو، گەشەی رەوتی مەسەلەی نەتەوەیی و دێموکراسیو سەربەخۆبوونی وڵاتانێکی زۆر دوای تەواو بوونی شەڕی سارد. زەق بوونەوەی مەسەلەی کورد، بەگشتی لە رۆژهەڵاتی ناوەراستو کورد لە کوردستانی عێراق (باشوور) بەتایبەتی هیوایەکی زۆری بەگەلانی بندەستی ناوچەکە بەخشیوە کە کورد یەکێك لە گرینگترینیانە و کورد لە کوردستانی ئێرانیش لەو نێوەدا هیوای بەسەرکەوتنی زۆرە.

ئەو گۆڕانکارییانە کە ئاماژەیان پێکرا ئەرکێکی قورستر دەخەنە سەرشانی حیزب کە ئەوەش ئەوەیە لەدەست پێکردنی ٦١مین ساڵی تەمەنی خۆیدا دەبێ بە بەرنامەو پلانی گونجاوتر بەرەورووی رووداوەکان بێتەوە، هەماهەنگی لەگەڵ رەوتی رووداوەکان پێك بێنێ هەڵوێستی دروستو دیراسەکراو بگرێ، تاکتیكو بەرنامەی وا هەڵبژێرێو بەرێوەی بەرێ کە رەنگدانەوەی ویستو داخوازیی گەلەکەی تێیدا بەدی بکرێو هەرچی زۆرتر لە خەڵکەکەی نزیك بێتەوەو بزووتنەوەی رزگاریخوازی کورد بە گوڕو تینتر بکا.

لەگەڵ ئەوەی، نەحیزبی دێموکراتو نەگەلی کورد لە کوردستانی ئێران نەیانتوانیوە بە ئامانجە سەرەکییەکانی خۆیان بگەن، بەڵام هەم حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانو هەم گەلی کورد قەت پشتیان لە ئامانجو داخوازییەکانی خۆیان نەکردوە

بنەمافیکرییەکانی دەرکردنی فتوای جیهاد دژی نەتەوەی کورد

جەمیل کولاهی

ڕێـژیمی کۆمـاری ئیسـلامی کـە ڕێـژیمێکی ئیـدئۆلۆژیکی ئیسـلامییەو بناخەکانی لەسەر بایەخـەکانی ئیسـلام دارێـژراون، سروشـتییە کـە "فتـوای جیهاد" یەکێك لـە بنـەما پیرۆزەکـانی بێ. ئەگەر سەرنج بدەینە مەرامنامەی حیزبی جمهووری ئیسلامی، دەبینین کە لەوێدا هاتوە کە "حاکمییەت لە لایەن خوداوەیـــــەو هـــــەموو یاســـاو پەسەندکراوەکان دەبێ بە پێی شەرعی ئیسـلام بـنو ڕێبـەریو سـەرۆکایەتیی وڵات دەبێ لە ئەستۆی مەلاکان بـێ". بۆ جێگیر کردنو بـەکردەوە دەرهێنـانی ئـەم بۆچـوونو روانگەیـە، حوکمێـك پێویستە کە بـە شـێوەی جێگیرکـردنو بەکردەوە دەرهێنانی لە نێو کۆمەڵگای مرۆڤایەتیدا رەوایی بدا. بۆ ئـەم کـارە ڕێژیم پەنای بـردە بـەر "جیهـاد" کـە حوکمێکی ئیسلامییەو لە دژی کـافران بەکار دێ.

دوای تێکچـــوونی حکوومـــەتی محەمـەد رەزاشـای پەهلـەویو هاتنـە ســـەرکاری ڕێـــژیمی فەنـــدەمنتالی ئیسلامیی خومـەینی، ئـەو ڕێژیمـە ویسـتی بایەخـەکانی خـۆی بەسـەر کۆمەڵگای ئێراندا بسـەپێنێ. کـە لـە ناوچـــە جۆراوجۆرەکانـــدا لەگـــەڵ بـەرخودانی خـەڵکی ئـەو ناوچـانە بەرەوروو بـوو. یـەکێك لـەو ناوچـانە کوردستان بوو کە لەوێدا بەرخودان لـەو پەڕی خۆیدا بوو. ڕێژیمی خومەینی کـە تـەنیا چـەند حەوتوویـەك لـە تەمـەنی تێـپـەڕی بـوو، واتـە نـەورۆزی ١٣٥٨ خەڵکی بێتـاوانو سـیڤیلی لـە شـاری سنە بە خەستی سەرکوت کرد کـە ئـەو نـەورۆزە بـە "نـەورۆزی خوێنـاویی" ناوبـانگی دەرکـرد. دوایـی وەفـدێکی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە سـەرۆکایەتی دوکتـور قـاسملوو چـوونە تـــارانو قـــومو بـــە شـــێوەیەکی ئاشتیخوازانە کێشـەی کوردیـان لەگـەڵ خومەینی هێنایە گۆڕێ بەڵام خومەینی وەڵامی ئەو داوایانەی نەدایـەوە. دواتـر ڕێژیم سەرەڕای ئەو هەموو نیازپاکییەی ڕێبەرانی کورد، لـە کوردسـتان دەسـتی کرد بە ئاژاوەنانەوە کە شـەڕی نەغـەدە یەکێك لەو ئاژاوانە بـوو، بـەدوای ئـەو ئاژاوانـە ڕۆژی ٢٨ی گەلاوێـژی ١٣٥٨ خومـــەینی بـــە پێچـــەوانەی شـــەرعی ئیسلام، فتـوای جیهـادی دژی خـەڵکی موسڵمانی کوردستان دەرکـرد!! لێـرەدا پرسیار ئەوەیە کە لەبەر چ هۆیەکە، کـە حکوومـــەتی ئیســـلامی دژی خـــەڵکی موســـڵمان فتـــوای جیهـــاد دەردەکـــاو هێرش بۆ سەر گیانوماڵو نامووسـیان بە حەڵاڵ دەزانێ؟

ڕێـــژیمی کۆمـــاری ئیســـلامی کـــە خەیاڵی دامەزرانـدنی ئیمپراتوورییـەکی ئیسلامی لەسەر دابوو، بۆ گەیشتن بـەم مەبەستە دەیویسـت یاسـاو ریسـاکانی ســـەرتاکانی ئیســـلام بەســـەر ئێرانـــدا بسەپێنێ، بۆیە هیچ باوەڕێکی بە مافی نەتەوەییو بایەخە مرۆڤییـەکان نـەبووو هـــەموو ئەوانـــەی دژ بـــە بنـــەماکانی ئیسلام دەزانیو تەنیاو تـەنیا بـیری لـە "ئوممـــەتی یـــەکگرتوویی ئیســـلامی" دەکردەوەو بیرۆکەیـەك یـان داخوازییـەك کە ئەو ئوممەتەی کە کۆماری ئیسلامی بـــیری لێدەکـــردەوە، بخســـتبایە مەترســـییەوە، بـــە تونـــدی بـــەرەنگاری دەبـــووەو بـــەبێ بەزەیییانـــەترین شـــێوە سەرکوتی دەکرد. لـە کتێبـی نیوسـەدە تێکۆشان نووسینی مامۆستا عەبـدوڵڵا حەســـەن زادەدا هـــاتووە کـــە "پـــاش سەرکەوتنی راپەڕینی گەلانی ئێـران لـە زۆربـەی ناوچـەکانی وڵاتـدا کۆمـەڵانی خـەڵكو ڕۆڵـەکانی گـەلانی زۆرلێکـراو ویستو داخوازەکـانی خۆیانیـان لەگـەڵ حکوومـەتی تـازە هێنایـە گـۆڕێ، کـە هەموو ئـەو داخوازییانـە بەسـەرکوتو ئاگرو ئاسن وەڵام درانەوەو لە گـەرووداخنکێندران. لەو نێوەدا هەر کوردسـتان بوو کە قورسو قایم لە مەیدان راوەسـتا بوو و لەسەر داوای مافو ئازادییەکانی سوور بوو. بەو پێیە کوردستان کۆسـپی ســـەر ڕێگـــای ســـەقامگیربوونی دیکتـاتۆریی مەزهـەبی بـووو دەبـوو لەسەر ڕێ لابچێ!". لێـرەدا پرسـیارێك دێتە گۆڕێ کە کوردستان بۆچی کۆسـپی سـەر ڕێگایـەو دەبێ لابچـێ؟ شـەهید دوکتور قاسملوو لە وتووێژێکدا کە لەگـەڵ گۆڤـاری "الصـیاد" کردویـەتی (لـە تاقگـەی حەقیقـەت، بـەرگی دووهـەم وەرگیراوە) لەم بارەیەوە دەڵێ:" حیزبـی دێموکراتی کوردستانی ئێران بەهێزترین ڕێکخـراوی سیاسـی لـە کوردسـتانی ئێرانە، ئەم حیزبـە لـە ساڵی ١٩٧٣دا دروشـــمی "دێموکراســـی بـــۆ ئێـــرانو خودموختـــاری بـــۆ کوردســـتان"ی وەك دروشـمی ئیسـتراتیژێکی خـۆی دیـاری کرد. ئەم دروشـمە زۆر لـە مێـژە بۆتـە دروشمێکـــی جێگـــای پەســـەند بـــە شێوەیەکی بەربڵاو. پاش رووخانی شـا، حیـــزب زۆر هـــەوڵیدا لـــە ڕێگـــای ئاشتیخوازانەوە بـە ئامانجـەکانی خـۆی بگا. بەڵام "آیـتالله خمینـی" وشـەی خودموختاریی قبـووڵ نـەکرد، چـوونکە بـە بـڕوای ئـەو ئـەم وشـەیە، لەگـەڵ نێوەرۆکی ئیسلام یەك ناگرێتەوە".

ڕێـــژیمی کۆمـــاری ئیســـلامی لـــە نێوەرۆکی دروشمی ئیستراتیژیکی حیـزب بـە چـاکی تێگەیشتبوو، بۆیـە قبـووڵ کردنی دروشمێکی وای بە مەترسییەکی گەورە بۆ سـەر مـانو مەوجوودییـەتی خۆی دەزانی، ڕێژیم بۆی دەرکەوتبوو کە ئەگـــەر حکوومـــەتێکی هـــەرێمی دێموکراتیك لە کوردستاندا پێـك بێـت، شەپۆلەکانی ئەو دێموکراسییە کـە لـە کوردســـتانەوە سەرچـــاوە دەگـــرن سەرانســەری ئێــران دەگرنـەوەو تـاجو تەختی ڕێـژیم تێـك دەشـکێنن. ڕێـژیمی تازە بەدەسـەڵات گەیشـتووی ئاخونـدی ئەو راستییەی لـە پـێش چـاو بـوو کـە ئێران وڵاتێکی فرەنەتەوەییـەو ئەگـەر کــورد وەك یــەکێك لــەو نەتەوانــە بــە مافو ئازادییەکانی خۆی بگـا، دەبێتـە هاندەرێك بۆ نەتەوەکانی دیکەی ئێرانو ئـــەوانی دیکـــەش بـــە زوویـــی ســـەرهەڵدەدەنو دەنگـــی مافخوازییـــان بـەرز دەبێتـەوە، بۆیـە ئـەو دروشـمەو داخوازییانـەی بـە ڕۆژئـاوایيو دژ بـە ئیســـلام دەزانـــیو هـــەروەك پێشـــتر ئامـــاژەی پـــێکرا ڕێـــژیم لەهەســـتی مەزهـەبیی کۆمـەڵانی خـەڵکی ئێـران کەڵکی وەرگرتو فتـوای جیهـادی دژی نەتـــەوەی کـــورد دەرکـــردو حیزبـــی دێموکراتی کە پێشڕەوی خـەباتی کـورد بوو، هەڵوەشـاوە ڕاگەیانـد. دوایـی لـە هەموو لایەکەوەو بە هـەموو توانایـەوە هێرشی کردە سەر خاکی کوردستانو بـە بێبەزەیییانەترین شـێوە دەسـتی دایـە سـەرکوتی خـەڵکی کوردسـتان. ئەگـەر سەیری نێـوەڕۆکی ئـەو شـەڕە بکـەین، شـەڕ لـە نێـوان دووبـەرەدا بـوو، واتـە بـــەرەی پێشـــکەوتـنخـــوازو بـــەرەی فەنـــدەمنتالیزمی ئیســـلامی کـــە دەیویســـت ئێـــران بگەڕێنێتـــەوە بـــۆ سـەرەتاکانی ئیسـلام. مێـژوو نیشـانی داوە کـە ئـەم دوو بەرەیـە هـیچ کـات لەگـەڵ یـەکتری بـە ئاشـتی نـەهاتوون، چـوونکە دوو ئـاخێوی جیـاوازو دژ بـە یەکیان هەیە واتـە ئـاخێوی مودێرنیتـەو ئاخێوی سوننەتی.

خومـەینی وەك داهێنـەری تیـۆری ویلایەتی فەقیهـ و دامەزرێنەرو ڕێبـەری کۆمـــاری ئیســـلامی کـــە لـــە بـــیری نادرنــــــەدەرەوەی شــــــۆڕشو تـەفروتووناکردنی بـە قـەولی خـۆی ڕۆژهـــەڵاتو ڕۆژئـــاواو ڕێـــژیمی زایونیســـتیدا بـــوو، دێموکراســـیو خودموختـــاری وەك بەرهـەمی بـیری ڕۆژئاوایی دەزانی، بۆیە فتـوای لـە نێـو بردنـــی ئـــەو بەرەیـــەی کـــە داوای دێموکراسـیو خودموختـاری دەکـرد، دەرکـــرد کـــە لـــە ئاکامـــدا شـــەڕێکی ماڵوێرانکەری لێ کەوتەوە کە دواتر بـە "شەڕی سێمانگە" ناوبـانگی دەرکـرد. لـەو شـەڕەدا بـە هـۆی قارەمانـەتی نوانـدنو بـەرخۆدانی پێشـمەرگەکان، پـــارێزەرانی بایەخـــە مرۆڤـــانیو ســـەردەمییانەکان، ڕێـــژیم تووشـــی شکستێکی سەر سوڕهێنەر هـات، کـە بە ناچار خومەینی پـەیامی ئاشـتی بـە قەولی خۆی بـۆ برایـانی کـوردی نـارد. بەڵام ناردنی ئەو پەیامە بە پێچـەوانەی ویســـتی دەروونیـــی خومـــەینی بـــوو، چـوونکە نـاوبراو ڕێبـەری ڕێـژیمێکی بناژۆخوازی ئیسلامی بـوو کـە لەگـەڵ هەموو ئـەو داخوازییانـەی کـە بـەرەی پێشـکەوتنخوازی کوردسـتان دەیکـردن دژایـــەتی هـــەبوو. پێویســـت بـــە ئاماژەکردنە کە، لە کاتێکدا ڕۆڵـەکانی کورد لە بەرەکانی شـەڕدا ڕۆژ لـە دوای ڕۆژ سەرکەوتنی مەزنیان تۆمار دەکرد، کومیتەی ناوەنـدی حیزبـی دێمـوکراتی کوردســـتانی ئێـــران لـــە ڕۆژی ١٣٥٨/٧/٢٠ نامەیەکی سەر ئـاوەڵای بۆ گەلانی ئێرانو حیـزبو ڕێکخـراوەو کەسایەتییە ئازادیخوازەکان بڵاو کردەوە کـە تێیـدا وێـڕای داوای چارەسـەری کێشەکان بـە شـێوەی ئاشـتییانەو لـە ڕێگـەی دیالۆگـەوە، چـوار شـەرت بـۆ ڕاگرتنی تەقە دانرابوون کە یەکێك لـەو شـەرتانە ئـەوە بـوو کـە "ئازادییـە دێموکراتییـــەکان لـــە کوردســـتانو سەرانســـەری ئێرانـدا دابـین بکـرێنو حیزبـــی دێمـــوکراتی کوردســـتان تێکۆشـانی ئاشـکرای خـۆی دەسـت پێبکاتەوە."

هەر دووکی ئەو پەیامانـە کـە لـە لایـەن دوو بـەرەی مـودێڕنخـواز و سوننەتییەوە بڵاو کراونەتەوە بۆ ئاشتین بەڵام دەبێ بزانین لە چ کاتێکـدا بـە چ مەبەستێك ئەو پەیامانە دراون؟

حیزبـی دێمـوکراتی کوردسـتانی ئێـران کـە حیزبێکـی پێشـکەوتووو دێموکراسـیخوازەو بـۆ چەسـپاندنی دێموکراسی لە نێو کۆمـەڵگای ئێـرانو کوردستاندا خەبات دەکا، لـە کاتێکـدا ئەو پەیامـەی نـاردوە کـە لەبـەرەکانی شەڕدا سـەرکەوتوو بـووە، کـەوابوو بـۆ چارەسـەری کێشـەکان ئـەو پەیامـەی ناردوە ، بەڵام چوونکە لـە پەیامەکـەدا پـێ لەسـەر دابـین کردنـی مافـە دێموکراتیکـەکانی گـەلانی ئێـران داگیراوە، لەگەڵ بـیرو روانگـەی ڕێژیمدا یەك ناگرنەوەو لە ئاکامدا ئەو پەیامـە رەد دەبێتەوە. بەڵام ڕێـژیمی خومـەینی هەوەك وترا ڕێـژیمێکی دواکـەوتوو و دژ بە بایەخەکانی سەردەم لە کاتێکدا ئـەو پەیامەی ناردوە کە لە بەرەکانی شـەڕدا بە توندی تێکشکاو بـووە. کـە ئەمـە سـەلمێنەری ئـەو راستییەیە کـە ڕێـژیم بڕوایـەکی بـە چارەسـەری کێشـەکان نەبووە، بۆیە تا ئەو کاتـەی بـۆی کـراوە شەڕی کردوە، کە وابـوو مەبەسـتی لـە ناردنی پـەیامی ئاشـتی بـۆ کوردسـتان چارەسەری کێشەکان لە ڕێگای ئاشـتیو دیالۆگـەوە نـەبوو بـەڵکوو مەبەسـتی پشـــوو تازەکردنـــەوەو خـــۆ سـازکردنەوەیەکی دیکـە بـۆ شـەڕێکی بـەربڵاوتر بـووە. کـە دواتـر هـەر ئـەو کارەشی کرد.

بەداوی شەڕ سێ مانگەدا ڕێبەرانی کوردستان بە تایبەتی دوکتـور قـاسملوو هـــەوڵو تەقەلایـــەکی زۆریـــان بـــۆ چارەسەری کێشەی کورد بە شـێوەیەکی ئاشـــتییانە داو نیـــاز پـــاکیو ئاشتیخوازیی کوردیان بۆ هەموو لایـەك روون کـردەوە، لـەم بارەیـەوە دوکتـور قـاسملوو لـە سـەرماوەزی ١٣٥٨ لـە وتووێژێکـدا کـە لەگـەڵ ڕۆژنامـەی "کیهـان" کردویـەتی، دەڵـێ:"ئێمـە هەموو کاتێك لایەنگری وتووێژ بـووین، ئێســـتاش لایـــەنگری وتووێـــژینو پێشوازیی لێ دەکـەین." بـەڵام ڕێـژیمی کۆماری ئیسلامی کـە هـیچ بـاوەڕێکی بـە ئاشـتیو تـەبایی نـەبوو بـە گرتنـە پێشی سیاسەتی سەرکوتو توندوتیژیو شەڕ دژی خەڵکی کوردسـتان، جـارێکی دیکـە ئـاخێو ئاشـتی کـردە قوربـانیی ئـاخێوی شـەڕو لـە هـەموو لایەکـەوە پـــەلاماری کوردســـتان ، بنکـــەی دێموکراســـیو ئـــازادیی داو وەڵامـــی داخـوازە رەواکـانی کـوردی بـە ئـاگرو ئاسن دایەوەو بۆ جارێکی دیکە ئـەوەی ســـەلماند کـــە بـــەرەی مودێڕنخـــوازو ســـوننەتی دوو بـــەرەی لـــە ئاشـــتی نەهاتوون. بۆیـە لـە کۆتاییـدا دەتـوانین بنەمافکرییـەکانی دەرکردنـی فتـوای جیهـاد دژی خـەڵکی کوردسـتان لـەو خاڵانەی خوارەوەدا کورت بکەینەوە:

١ـــ ڕێـژیمی کۆمـاری ئیسـلامی ڕێژیمێکی ئیدئۆلۆژیکی مەزهەبی بـووو لـە گـەڵ مافـە نەتـەوەییو ئازادییـە سیاسیو فەرهەنگیو کۆمەڵایەتییـەکان دژایەتیی هەبوو.

٢ـــ ڕێـژیمی کۆمـاری ئیسـلامی خەیاڵی دامەزرانـدنی ئیمپراتوورییـەکی ئیسلامیی لەسەردا بـوو و کوردسـتانی وەك کۆسپێك لەسـەر ڕێگـای جێبـەجێ بوونی ئەو خەیاڵە دەزانی.

٣ـ ڕێژیم ترسی ئەوەی هـەبوو کـە نەتـەوەی کـورد ببێتـە سـونبولێك بـۆ نەتەوەکانی دیکەی ئێرانو ڕۆژێك دابـێ کە ئەو نەتەوانەش داوای مـافی خۆیـان بکەن.

٤ـ ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی هـەر لـە سـەرەتاوە دروشـمی نادرنـە دەرەوەی شۆڕشـی هـەڵگرتبووو بـە نیـازی بەربەرەکانێ لەگەڵ "شەیتانی گـەورە"و "ڕێـژیمی زایونیسـتی" و بـە گشـتی ڕۆژئـاواو ڕۆژهـەڵات بـوو، بۆیـە کوردسـتانی کـە ببـوە سـەنگەری ئۆپۆزیسیونی ڕێـژیمو بنکـەی ئـازادیو دێموکراسی پێ قبووڵ نەدەکرا.

ئەگەر سەیری نێوەڕۆکی ئەو شەڕە بکەین، شەڕ لە نێوان دووبەرەدا بوو، واتە بەرەی پێشکەوتنخوازو بەرەی فەندەمنتالیزمی ئیسلامی کە دەیویست ئێران بگەڕێنێتەوە بۆ سەرەتاکانی ئیسلام. مێژوو نیشانی داوە کە ئەم دوو بەرەیە هیچ کات لەگەڵ یەکتری بە ئاشتی نەهاتوون، چوونکە دوو ئاخێوی جیاوازو دژ بە یەکیان هەیە واتە ئاخێوی مودێرنیتەو ئاخێوی سوننەتی.

ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی کە خەیاڵی دامەزراندنی ئیمپراتوورییەکی ئیسلامی لەسەر دابوو، بۆگەیشتن بەم مەبەستە دەیویست یاساو ریساکانی سەرتاکانی ئیسلام بەسەر ئێراندا بسەپێنێ، بۆیە هیچ باوەڕێکی بە مافی نەتەوەییو بایەخە مرۆڤییەکان نەبووو هەموو ئەوانەی دژ بە بنەماکانی ئیسلام دەزانیو تەنیاو تەنیا بیری لە "ئوممەتی یەکگرتوویی ئیسلامی" دەکردەوەو بیرۆکەیەك یان داخوازییەك کە ئەو ئوممەتەی کە کۆماری ئیسلامی بیری لێدەکردەوە، بخستبایە مەترسییەوە، بە توندی بەرەنگاری دەبووەو بەبێ بەزەیییانەترین شێوە سەرکوتی دەکرد.

دریژەی بابەتی،

مەترسیی کۆماری ئیسلامیو پێویستی رووبەروو بوونەوەی جیهانی

پێشنیارکراوەکان، وەك دوایـن هەڵوێسـت بـە پەسـند گەیانـدنی بڕیارنامە بۆ ڕاگرتنی بەرنامەگەلی ناوکیی. ئەو فاکتەرانـە هـیچ دردۆنگیو دوودڵی بۆ جیهای تێـدا نەهێشـتۆتەوە کـە کۆمـاری ئیسلامی لە هەوڵی دەست ڕاگەیشتن بە چەکی ناوکی دایـە نـەك پرۆژەی ئاشتیخوازانە. ئـەوە راسـتییەکی حاشـا هەڵنـەگرە کـە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی کە مەشروعییەتی لـەنێو خـۆی وڵاتـدا نەماوەو، لە روانگـەی نێونەتەوەییشـەوە لـە خـوارترین ئاسـتی پەسند بوونی دەورانی تەمەنی دایەو، هـیچ مـەنتقێك بەغـەیری زمـانی هەڕەشـەو توندوتیـژی نازانـێ، وەك تـەنیا ئـامرازی خۆڕاگرتن دەڕوانێتە چەکی ئەتۆمی.

سەرتر لـە مەترسـیگەلێك کـە کۆمـاری ئیسـلامی لەسـەر ئاشـتیو ئەمنییـەتی ناوچـەو جیهـان داینـاوە ـ سـەرکوتی بێبەزەیییانەی ئـەو بزاڤـە ئازادیخوازانـەی نێوخـۆی وڵاتـن وەك: خوێنـدکاری ـ کرێکـاری ـ کونتـاکتی تونـد دەگـەڵ نووسـەرانو بەڕێوەبـەرانی ڕاگەیانـە غـەیرە حکوومییـەکان، خۆلقانـدنی کەشوهەوای سانسـۆر ـ بـەرین کردنـەوەی هـەژاریو ئیعتیـادو لەشفرۆشی و... هتد پیویستی بەرەنگار بوونەوەی جیهـانیی لـە هەمبەر ئەو ڕێژیمەدا دەخوازێ. بەڵام خاڵی گـرینگ چۆنیەتی و شێوازی کۆنتاکتەکەیە. بە باوەڕی نووسەری بابەتەکە، لـە پلـەی یەکەمدا خەڵك دەبێ بۆ خۆیان چارەنووسی خۆیان دیاری بکـەن، ڕێژیم هەر چەندە مانۆر بـدا کـە بـەهێزە لەبەرانبـەر خواستو ئێرادەی خەڵکدا بە چۆك دادێ، کەم نین ئەو پیاوو ژنە بوێرانـەی خەوو خۆراکیان بە دەسەڵاتدارانی ڕێژیم تاڵ کردوەو ناویان لەرزە دەخاتە لەشی شەمشە کوێرانی خوێنمژ. هەر بینا هاوارو ناڵـەی دڵی دایکانو هەژارانی وڵات کۆڵەکەی کۆشکی زۆڵـمو سـتەمی لە ڕیسمە برد. دیارە جێگەی وەبـیر هێنانەوەیـە کـە، هاوکـاری دنیای ئازادو دێموکراسیخواز، بۆ بەرەوپێشبردنی ئـەو ئامانجـە، یارمەتیکردنی حیزبو بزوتنەوەگەلی ئـازادیخواز پێویسـتییەکی حاشا هەڵنەگرە، بۆ ئەوەی وڵاتێکی ئازادو دێموکراتو فیـدراڵی ـ مان هەبێ کە تێیدا گشت نەتەوەکان بـە مـافی رەوای خۆیـان بگـەنو، جیهـانو ناوچـەیەکی بـەدوور لـە تیرۆریزمـان هـەبێ. بەهیوای ئەو ڕۆژە کە زۆر دوور نیە.

وردە سەرنج

مەسعوود بابایی

سەرنجی شازدەهەم:
پەیوەندی کولتوریو گواستنەوەی کولتوری:

فەرهەنگی وشەکانی خێزانێك کەمتر لە وشەکانی تیرەو هۆزێکەو ژمارەی وشەکانی نەتەوەیەك زیاتر لە وشەکانی تیرەو هۆزێکە. بۆچی؟ جوگرافیا لانکەی گەشەکردن و بەرفراوانبوونی وشەکانە. نەتەوە لە چەندین تیرەو هۆز و وردە کولتور پێك هاتووە کە هەموویان خاوەنی مۆرکێکی هاوشێوەن و توخمە سەرەکی‌یە کولتوری‌یەکانیان وەکو یەکن. لەڕووی زمانیشەوە، زمانی نەتەوایەتی بەسەر چەندین دیالکت و شێوەزاردا دابەش کراوە و ئەمە دیاردەیەکی ئاسایی‌یەو زۆربەی هەرەزۆری زمانەکان ئەم تایبەتمەندییانەیان هەیەو ئەمەش بۆ رووبەری جوگرافیایی دەگەڕێتەوە. دەتوانین بڵێین فراوانی رووبەری خاك و بەرینبوونی وڵاتێك باندۆری زۆری لەسەر دەوڵەمەندیی زمان دەبێت.

نەتەوە بێ‌ئەوەی لەسەر رووبەرێکی خاك دا نیشتەجێ بێ، ناتوانێ مەودایەك لە نێوان خۆیو ئەویدی کە نەتەوەیەکی دیکەیە، دروست بکا. لێرەدا دیسان چەمکی مەودا - جیاوازی - کە هەر لە سەرەتاوە لە وردەسەرنج دا باسم لێوە کردوە - قووت دەبێتەوە. لە سەردەمی پێش مۆدێرنیتە نەتەوەکان لەسەر هەندێ تایبەتمەندیی دیکە پۆلێن دەکران. هەڵبەت لێرەدا نەتەوە بە واتا مۆدێرنەکەی‌و ناسیۆنالیزمی مۆدێرن نیە. لەبیرمان نەچێ لە قۆناغە مێژووییەکان دا ئاڵوگۆڕی کولتوری هەبووە و هیچ کەس نکۆڵی لەوە ناکات کە ئەم ئاڵوگۆڕە کولتوری‌یە، لە پەراوێزی دابین کردنی بژێوی ژیان و بازرگانی ئەنجام دەدرا. کەوابوو ناکرێ ئەم ئاڵوگۆڕە بە دروستکەری چەمکی ئاخێو Discours بزانین. زمان لەم سەردەمەدا پاشکۆ و دەربڕی هێزی جەستەیی‌و جەنگ و قارەمانێتی بووە. بەرهەمە کۆنەکانی ژیاری کۆن وەکوو گلگامێش، کلیلە و دمنە، ئیلیاد و ئودیسە، شانامەی فردەوسی... هتد، نموونەگەلێك کە زمان لەواندا رەهەندی دژە دیالۆگی هەیە، واتە زمان لەواندا زمانی جەنگە و ئەم زمانەش زمانێکی شێعری‌یەو وشەکانی نێو ئەم بەرهەمانە ڕەش و سپین. چاك و خراپ، راستی‌و درۆ، خوا و ئەهریمەن لە جەنگێکی ئەبەدی‌و هەمیشەییدان. باسکردن لەباری زمانەوانیی ئەم بەرهەمانە کە رەنگدانەوەی عەقڵیەتی ئەو سەردەمەن، لە توانانی ئەم ستوونەدا نین، بەڵام تەنیا دەتوانین ئەوە بڵێین بەهەر حاڵ کاریگەرییان لەسەر گواستنەوەی کولتوری هەبووە بەڵام پەیوەندیی کولتوری بەو چەشنەی کە پێکەوە ژیان و مەدەنیەت دروست بکەن لەو بەرهەمانە بەدی ناکرێن، هەڵبەت لە هەندێ خاڵدا "کلیلە و دمنە" نموونەیەکی ناوێزەیەو هەڵگری رەخنەی سیاسی‌یەو هەڵبەت زمانێکی زۆڵاڵی نیە.

ئێمە لە سەردەمی مۆدێرنیتە داین، لەم سەردەمەدا زمان قووڵترە، عەقڵی‌ترە و وردترە. پاش رێنسانس، بەرەبەرە مرۆڤ واز لە عەقڵیەتی میتافیزیکی‌و لاهوتی دێنێ، کاتێك دەرگای جیهان بەڕووی ئورووپا کرایەوە، رۆژئاوا رووەو ناسینی رۆژهەڵات کەوتە ڕێ، مارکۆپۆلۆ، کریستف کلمب، ماژیلان و رۆژهەڵات ناسان چاوی دنیایان کردەوە، رۆژهەڵات و رۆژئاوا کەوتنە ململانێ، بەرلەوە شەڕێکی گەورەی وەکوو "جەنگی خاچ پەرەستان" رووی دابوو، بەرەبەرە بە وەرگێڕانی کولتوری رۆژهەڵات لەلایەن رۆژئاواییەکان و هەروەها وەرگیرانی بەرهەمەکانی رۆژئاوا وەکو بەرهەمەکانی ئەفلاتون و ئەرەستۆو سەرهەڵدانی فەلسەفەی (مشأ)ی ئیسلامی، دیالۆگ دروستبوو، لێرەدا گواستنەوەی کولتوری لەسەر بنەمای زانستگەرایی و لە ڕێگەی وەرگێڕانەوە ئەنجام درا. ئەم رەوتە بە داهێنانی دەزگای چاپ خێراتر بوو، مۆدێرنیتە بەڕای من لە دەزگای چاپەوە دەست پێ دەکا و ئەمەش کاریگەری زۆری لەسەر رەوتی خێرای گواستنەوەو پەیوەندیی کولتوری داناوە.

بابەتی زمان لە هەموو بیاڤە کۆمەڵایەتی، سیاسی و زانستی‌یەکاندا لێی کۆڵدراوەتەوە، نیچە، شلایر ماخێر، دیلتای، فۆرمالیستە رووسی‌یەکان بەتایبەتی یاکۆبسێن و هەروەها پێشڕەوانی قوتابخانەی فرانکفۆرت و بەتایبەت هابێرماس بەوردی لە باندۆرەکانی زمانیان کۆڵیوەتەوە. هانس گیۆرك گادامێر و هابێرماس نموونەی دیاری لێکۆڵەری زمانەوانین لە بواری دروستکردنی ئاخێوی فیکری، سیاسی‌و پێوەندییەکانی دەسەڵات، فۆکۆ بە کاریگەری وەرگرتن لە نیچە لە کتێبی دەسەڵات و هەقیقەت دا باسی لە رۆڵی سەرەکیی زمان لە بیاڤی ئەپستمۆلۆژیك کردوە.

لە سەرنجی داهاتوودا باس لە وەرگێڕان وەکوو گرنگترین ئامرازی گواستنەوەی کولتوری و پەیوەندیی کولتوری دەکەین و ڕاگەیەنە گشتییەکانیش بەشێکی گرنگی باسەکەمان دەبێت.

دایە گیان

هەرمان

دایە گیان، ئەمرۆ مەستم، مەستی مەست!! بڵێم بەچی، بۆ خۆیشم نازانم!! ڕەنگە بۆ خۆت چاکتر بزانی!! ئەوە نیە هەردەم چۆن لەگەڵ خوا خەڵوەت ئەکەم...!! چۆن ئێژن خوا بە خاس و خراپ ئەزانی...!؟ ئاوایش دڵ ئەرخایەنم تۆ لە دڵم ئاگاداری...!!

چ تەمەن بچکۆڵە بووم ئەو دەمانە و رۆژگاری کەڵەگەتی.. ئاخ..!! ئەو دەمانە چیم هەبوو وردە ئاوات گشتم گۆڕیوە* بە ئامانجێك! چیم هەبوو خۆشەویستێك* هەمووم گۆڕیوە بە خۆشەویستێك...!!

دایە گیان باش دەزانی، دڵنیام، دڵنیا!!

زۆرجار حەزم دەکرد گۆمێکی مەنگ بام و دوورە دەس، پێشمەرگەیەکی چڵکن و شەکەت لە ڕێپێوان مەلەی تیا کردبام!!

گەلێ جار پێم خۆش بوو رووبارێ تەنگ بام، رێبوارێکی ٦٠ ساڵەی ئەم ڕێگایە لێم پەڕیبایتەوە و هەردەم ئارەزووم بوە، زەریایەك بووبایتم کە نیشتمانم قەت تینووی نەبووبا و چاو لە زەریا...!! ئەمان دایەگیان، چ ڕووسوورم کە ئەمرۆ کە ئەمرۆ من پێشمەرگەی ئەو نیشتمانەم کە ئێژێ هەزاران ساڵ و هەزاران رێ و هەزاران زەریا بە قوربانی نەفەستی بە ئازادی بۆ ڕۆڵەکانم..!!

ئاخ کە چ شادمانم کە ڕۆڵەکانت هەزاران رێ و هەزاران ساڵ و هەزاران زەریا ئەپێون بۆ گەیشتن بە ئامانجت دایە گیان کەوایە ئەو شێعرەت پێشکەش

دایە گیان

کام ڕۆڵە بەبێ دیتنی بزەی تۆ باڵا دەکا
من قەت بزەی تۆم نەدیوە
شەوانە کە وەك هەتیو لە ئامێزم دەگری
ئەستێرەکان یەك ڕابردوو، یەك داهاتوو
چاوت لێ دادەگرن
پڕ لە ئەسرینە چاوەکانت
کە دەتروکێن، من ئەخووسێم
هەناسەت دەمێك شەماڵ، دەمێك زریان
کە بە لەشما دادەگرێ، لەرز دام دەگرێ
من پەروەردەی هەناسە و بارانتم
بڕیار دەدەم، بڕیار
تا تۆ لەژێر ئاڵای سەربەستی
چاو لە ئاڵای شەکاوەت نەکەی
وەك منداڵانی ترت هەڵوەرابم
قەت نەسرەوم، قەت کۆڵ نەدەم
یان دەبمە شەهیدی ون
یان کە هاتمەوە ئامێزت
قەت نەلەرزێم، قەت نەخووسێم..!!

*١ـ گۆڕیەوە
*٢ـ خۆشەویست

شەوستان

ئەفراسیاب گرامی

ئاوێنە

دوای تەمەنێك تەماشای ئاوێنەکردن، دوای ساڵانێك جوانی بەخشین بە ئاوێنە، وێنەیەکی تاریكو تاریکتر لە شەوی پێنەدای، بەڵام کاتێك کە خۆت لە نێو وێنەکانی ئەو شەوە زەنگەدا دیتەوە، تازە زانیت کە ئیتر رەنگی شەوت گرتووەو لە رۆژ بێزاری. تەمەنێك شەو بۆتە میوانت، ساڵانێك لە ئەستێرەش دووریت، ئەو هەموو شەوانە بێ مانگ، تەنانەت خۆشت لە نێو ئالبۆمەکانی شەوستان، ناناسیتەوە...!

خەو

بۆ ئەوەی شەوان لە کاتی خەودا، خۆی لە خەیاڵەکان بشارێتەوە، دایم لێفەکەی بە خۆی دەدا..بۆ ئەوەی شەوان لە کاتی خەودا..خەیاڵەکان بەرۆکی نەگرنو خۆی بدزێتەوە.. بەڵام خۆ چاك دەزانێ خەیاڵەکانیش لەیفەکان بەری ناگرنو خۆیان دەکێشنە ژێر لێفەکەی‌و تا بەیان خەوی لێ ناکەوێ. ماوەیەکە لەخەیاڵەکان دووریت، ئێستا خەوبینین بۆتە مۆتەکەی ئەم شەوە درێژانە.. چۆن لە روخسارت دەڕوانن کە لە خەودا هەمیشە خەیاڵەکان بوونەتە خەوو تەمو مژێك لە نێو خەویشدا دروست دەکەنو خۆرێکیش نیە بۆ رزگار بوون لەم تەمومژە..چاوەڕوانیشت پێناکرێ..چونکە ژیانت لە چاوەڕوانی شەوان دابووە...

شێعر

لە دواین دێڕەکانو بەیتەکان راوەستاوە. بۆ جارێکی تر لە مانگو لە ئەستێرە دەڕوانێ. خۆی لە نێو خۆیدا وشەکان رەنگی شەویان گرتووە.. ئەوەندە بە باڵای ئەم گردۆڵەی رەنگ زەردەو ئەستێرە چاو زەقانە لە ئاسمانێکی تاریكو شەوەزەنگ روانیت کە رەش داگرسای‌و ماندوو بوویت. ئەوەندە شەوارە ڕاوی ئەم دەشتەت کرد، چرپەی کۆڵانەکانت ئاشکرا کرد، لە تیرۆژی چراکانو گڵۆپەکانی سەر دار تیلەکانی شەقام رامایت، هۆدەکەشت کردە کتێبێك لە رەنگی شەو ناوت لێنا شەوستان.. بۆیە ئەو وشانەی کە لە بەرگە ئەستێرەییەکانی تۆدا ماون نایانهەوێت چیدی سەیری تاریکی بکەن.. بۆیە هیوای تاقە تیشکێکن کە لە هەستەکانی شەودا سەرهەڵبداو بۆ جارێکیش بێ سروشت وەکوو دێڕەکانی تۆ ببینن...!

چەند شێعرێکی وەرگێڕدراوی ئەحمەدی شاملو

تاوێری گوڕ

و: مەسعود بابایی

نە لە رۆیشتن دا بزوتن بوو،
نە لە مانەوەدا، مانەوە
لقەکان جیاوە نەبوون لە ڕەگ و ریشاڵیانەوە
بای سیخوڕ
لەلای گەڵاکان نهێنی‌یەکی ئەوتۆی نەدرکاند
کچی ئەوینی من دایکێکی بێگانەیە و
ئەستێرەی پەشۆکاو
لە ڕێڕەوێکی نائۆمێد و
هێڵێکی نەمر دا دەخولێتەوە

***

لەسەر خاکەوە شێلگیرانە راوەستام

لەسەر خاکەوە شێلگیرانە راوەستام و
خاك عەشق ئەرخانییەك خۆڕاگر بوو،
ئەوجا،
گومانم لە ئەستێرە کرد و ئەستێرە،
لە ئەسرینی گومانی من دا درەوشایەوە،
ئەوجا،
گومانم لە خۆر کرد، کە ئەستێرەکانی چەشنی
کارەکەرە سپی ڕومەتەکان
لە ئوخژنگەی پڕ شکۆی خۆی دەشاردەوە.
دیوارەکان دیلخانە بەرتەسك دەکەنەوە...
دیوارەکان زیندان بەرتەسکتر ناکەنەوە...
لەنێو دوو زیندان دا
دەرکەی ماڵی تۆ شیپانەی ئازادی‌یە...
بەڵام لەو شیپانەیەدا
تۆ ناچاری
یەکێ لەم دووانە
هەڵبژێرێ...

(اسبهای عاشق) بزرگمهر حسین پور

بێ دوان

زمان، وەرگێڕان و پێوەندیی کولتوورەکان

ئاراستەی وەرگێڕان
کورتە مێژووی وەرگێڕان لە جیهان دا
بەشی پێنجەم

ن:حسین یەعقووبی

و: سمایل زارعی

ڕێکارێکی پێشنیاری دیکە بۆ چارەسەرکردنی پرسی لەمپەری زمانی، تێڕوانینی پەرەگرتنی زمانێکی سروشتییە وەك زمانێکی جیهانی. پێشینەی ئەم ئایدیایە بۆ چەندین سەدە لەمەو پێش دەگەڕێتەوە. کاتێك کە لە سەدەکانی ناوەڕاستدا لاتین زمانێکی ئاکادێمیکی سەرتاسەری ئەورووپا و عەرەبی زمانی بازرگانی و خوێندنی سەرتاسەری هەرێمی ئیمپراتۆری ئیسلامی بوو. دوای پڕ ڕەنگ بوونی ڕۆڵی بزاڤگەلی نەتەوەیی لە وڵاتانی ئەورووپایی و بەهاگرتنی زمانە نەتەوەییەکان، لاتین پێگەی پێشووی خۆی لە دەست دا و فەڕانسەیی لە ماوەی سەدەی حەڤدە تا نۆزدە، وەك زمانی نێونەتەوەیی سیاسەت و دیپلۆماتیکی، پێگەیەکی تایبەتی بۆ خۆی وەدەست هێنا. بەڵام لە سەدەی نۆزدەدا بە ڕوودانی شۆڕشی پیشەسازی لە بریتانیا و پەرگرتنی تێکۆشان و هەوڵە داگیرکەرانەکانی دەوڵەتی ئینگلیز لە سەرانسەری جیهاندا، زمانی ئینگلیزی بەرە بەرە فەڕانسەی لە سەر گۆڕەپان وەدەر نا. لە سەدەی بیستەمدا و بە سەرهەڵدانی ئەمریکا دۆخی تاکەکەسی و ناوازە بوونی لە پێوەندییە نێونەتەوەییەکاندا وەدەست هێنا. لە سەرەتای سەدەی بیست و یەك دا بە پەرەگرتنی دیاردەی ئینترنێت ڕۆڵی زمانی ئینگلیزی لە جاران زیاتر، لە گۆڕەپانی نێونەتەوەییدا پڕ ڕەنگ بووە تا وەك بانگەشەی بنەڕەتی وەدەستهێنانی زمانێکی جیهانی بە کردەوە دۆخی تایبەتی خۆی بە هەموو هێز و توانایەوە بسەلمێنێ. ڕکەبەرەکانی زمانی ئینگلیزی کەم و کەم هومێدن. هەڵبەت چەند زمانێك لە ناوچە بەرتەسکەکانی جیهان، ڕۆڵی زمانی ناونجی دەگێڕن (وەکو ڕووسی لە ڕۆژهەڵاتی ئەورووپا یا ئیسپانیا لە ئەمریکای ناوەندی و باشووری‌دا) و یان زمانێکی وەکو چینی هەیە کە زۆرترین ژمارەی ئاخاوتنکەری لە جیهاندا هەیە (زیاتر لە یەك میلیارد کەس) بەڵام زمانەکانی ڕووسی و ئیسپانیایی لە گۆڕەپانی پیشەسازی، تەکنۆلۆژیا، ئینترنێت، سینەما، بڵاوکراوە و ڕاگەیەنە گشتییەکانی دیکە ئامادەبوونێکی ئەوتۆیان نیە و چینیش لە ڕۆژئاوا نائاشناتر و غەریب تر لەوەیە کە بتوانێ بە ڕکەبەرێکی زمانی ئینگلیزی بژمێردرێ. گرفتەکانی بەردەم زمانی ئینگلیزی حەز و ئارەزووی وڵاتان بۆ پاراستنی شوناسی زمانی خود، سەرهەڵدانی جۆرە تازەکانی ئەم زمانە لەم سەدەیەدا و جیابوونەوە و دابەشبوونی ڕۆژ لە دوای ڕۆژی ئەوان لە یەکترە.

لە بواری پەرەگرتنی ڕۆڵی زمانی ئینگلیزی وەك زمانی جیهانی لە سەرەتای سەدەی بیستەم بەملاوە گەلێك بابەت و کتێب نووسراون کە دەکرێ لە ناو نێودارترینیان ئاماژە بە کتێبی ***کاریگەری زمان*** نووسینی ئێم فالیك، بابەتی لێکۆڵینەوەیی و تێرو تەسەلی ساپیر بە ناوی "ئینگلیزی: زمانی ئایدیالی جیهانی؟" و کتێبێکی تازەی دەیڤید کریستاڵ بە ناوی ***ئینگلیزی وەك زمانێکی جیهانی*** بکەین.

بەرنامە و پلان دانانی زمانی یەکێك لە تازەترین شێوە و ڕێکارگەلێکە کە بۆ چارەسەرکردنی پرس و کێشەی لاوازبوونی پێوەندی پێشنیار کراوە. پلان دانانی زمانی، بە پێی پێناسەیەکی گشتی دەستێوەردان یا دەسکاری ئاگایانەیە کە لە لایەن دەوڵەت یا ڕێکخراوێکەوە کە کەم و زۆر لە ژێر چاوەدێری دەوڵەت دایە لە دروستکردن و کارایی لە کۆمەڵگایەکدا ئەنجام دەدرێ. پلان دانانی زمانی بیاڤێکی بەرینی هەیە بە شێوەیەك کە پرسگەلێکی گرینگی وەك دیاریکردنی زمانی ڕەسمی (یەکەمین) یا نەتەوەیی لە وڵاتێکی چەند زمانە و پرسگەلێکی کەم بایەختری وەك پێشنیارگەلێکی بۆ یەك شێوە کردنی ڕێنووس و شتی دیکەی لەو جۆرە لە خۆ دەگرێ. لە نیوەی یەکەمی سەدەی بیستەمدا پرسی پلانداناتی زمانی و دەستێوەردانی دەوڵەتی بۆ سیاسەتەکانی زمانی تەنیا ڕووکەرد و تێڕوانینێکی ژێئۆپلۆتیك و یان لە ڕەوتی بەرجەستەبوونی شووناسی ناوچەیی و نەتەوەیی تایبەتی وڵاتێك بووە بەڵام لە دوو سێ دەیەی دواییدا لە گەڵ ڕووتێکردنی دەوڵەتەکان لە گوندی جیهانەوە، گەلێك پلان و بەرنامەی نووسراوە و ورد بۆ فێرکردنی زمانە بێگانە(بیانی)ەکان لە ناو سیاسەتی زمانی دەوڵەتە جۆراوجۆرەکانی جیهاندا گونجێندراوە.

بوارە تیۆرییەکان

یەکەمین خزمەت کە زمانناسی لە ڕاستا و ڕەوتی نیشان دانی بنەمای زانستی شێوەگەلی چارەسەرکردنی لەمپەری زمانی ئەنجامی دا، ئاشکراکردنی جیاواز وێنەیی و واتایی زمانە جۆراوجۆرەکان لە گەڵ یەکترە. زمانناسی ستراکتۆرخوازانە تەنیا خاوەن پێکهاتەبوونی زمان شرۆڤە دەکا، بەڵکو نیشاندەری پێکهاتەی زمانەکان لە گەڵ یەکتردا یەکسان و هاوشێوە نیە. یەکێك لە باسەکانی زمانناسی — کە بە تایبەتی یارمەتی بە ناسینی ماکە و چوونیەتی وەرگێڕان داوە — ڕاڤەیەکی بەرامبەر بوو. لە شێوەی ڕاڤەی بەرامبەردا دوو زمان لە ڕووبەڕووی یەکتر دەبنەوە، ئاستە جۆراوجۆرەکانی فۆن و وشەیی و ڕێزمانی(نحوی) و بە گشتی پێکهاتەی ڕێزمانی ئەوان لە گەڵ یەکتردا هەڵدەسەنگێندرێن و لایەنی هاوبەش و جیاوازیان دیاری دەکرێ. ڕاڤەی بەرامبەری دوو زمان لە بیاڤگەلی لەبزی(pronuaciation) و واتادا یارمەتی ئەوە دەدا کە بۆشاییەکانی دوو زمان بەرامبەر بە یەکتری دەستنیشان بکرێن. بە تایبەتی ئەم مێتۆدە نیشانی دا کە پێکهاتەی وێنەیی و واتایی هیچ دوو زمانێك لە گەڵ یەکتری یەکسان و هاوشێوە نیە و هەر ئەم دیاردەیە یەکێك لە پرسە بنەڕەتییەکانی وەرگێڕانی چارەسەر کرد.

بابەتێکی دیکە کە لە سووچێکی جیاوازەوە پێوەندی بە پرسی "لەمپەری زمانی"یەوەیە گریمانەی ڤۆرفە. بێنجامین لی ڤۆرف پێی وایە زمان جۆرێك لۆژیك و چوارچێوەری گشتی گەڕاندنەوە(ارجاع) پێك دێنێ و بەمشێوەیە هەموو زمانێك ڕامانی وتەبێژ و پەیڤەرانی خۆی پێك دێنێ. هەروەها ئەو بانگەشەی ئەوە دەکا کە لە هەر شوێنێك کە کولتوور و زمانێك پێکەوە گەشەیان کردبێ، گەلێك پێوەندی گرینگ لە نێوان ڕەهەندە گشتییەکانی ڕێزمانی زمان و تایبەتمەندییەکانی ئەو کەلتوورە بە گشتی هەیە. ڤۆرف بۆ سەلماندنی ئەم تیۆرییە، زمانی سووریپێستەکانی ئەمریکا و بەتایبەتی زمانی هۆپی لە گەڵ زمانە ئەورووپاییەکان هەڵسەنگاند و ئەنجامی ئەوەی وەرگرت کە جیاوازییەکانی زمانە ئەورووپاییەکان لە گەڵ یەکتر لە پلەی هەڵسەنگاندن لە گەڵ جیاوازییەکانی ئەوان لە گەڵ زمانە هۆپییەکان هێندە کەمە کە دەکرێ ئەوان بە سەردێڕی نێونجی ستانداردی ئەورووپایی پۆلێن بکرێ. ڤۆرف لە لایەکی دیکەوە پێی وابوو کە زمانەکان لە ڕەهەندی وشەییەوە، بە ئاشکرا لە گەڵ یەکتری جیاوازن و ئەم جیاوازییە بە شێوەیەکی گشتی پێوەندی بە سرووشتی قسەکەران و وتەبێژانی ئەو زمانانەوەیە. بۆ وێنە ڤۆرف بینی کە زمانە ئێسکیمۆییەکان بۆ هەموو جۆرە بەفرێك وشەگەلێکی جۆراوجۆریان هەیە لە حاڵێکدا لە زمانە ئەورووپاییەکان دا تەنیا وشەیەك بۆ بەفر هەیە لە بەرامبەردا، زمانی ئازتەکی تەنانەت یەك وشەی جیاواز و هەڵاوارتە بۆ سەرما، سەهۆڵ و بەفریش نیە، وشەی ڤێستاك بۆ ئاماژە بە هەر سێ شتەکە کەڵکی لێوەردەگیردرێ. دوای ڤۆرف، ساپیر گەلێك بەڵگەی زۆر لە هەرێمێکی بەرینتردا خستە ڕوو و بانگەشەی ئەوەی دەکرد کە وشەکانی زمانێك، زۆر بە ڕوونی سروشتی جوگرافیایی و کۆمەڵایەتی نەتەوەیەك بەرپەرچ دەدەنەوە. لە ڕاستیدا تەواوی وشەکانی زمانێك، ڕەشاییەکی ئاڵۆزە لە بیرۆکەکان، وێناکان، هۆگری و سەرقاڵییەکان کە سەرنجی ئەو نەتەوەیە بە لای خۆیدا ڕاکێشاوە. ئەو ئەوە وەبیر دێنێتەوە کە لە زمانی نەتەوەی "*نوت کا*"دا کە لە ڕەخی باکووری ڕۆژئاوایی ئەمریکادا دەژین، بوونەوەر دەریاییەکان زۆر بە وردی و بە تێرو تەسەلی پێناسە دەکرێن. هەروەها نەتەوەی "*پایی یوت*" — کە نەتەوەیەکی سارا(صحرا) نشینن — دەتوانێ تایبەتمەندییەکانی جوگرافیایی دەشت یا سارا بە تێرو تەسەلی وێنا بکا و ئەم شتە لە نیشتیمانێکدا پێویستە کە دیاریکردنی جێگای چاڵە ئاوەکان پێویستی بە زانینی ڕێگا و بیری ئاوی سارایە. ساپیر پێی وابوو ئەو شتەی سەبارەت بە ژینگەی سرووشتی درووستە زۆر ڕوونتر لەوە لە گۆڕەپانی کۆمەڵایەتیشدا درووستە. لە کولتووورە جۆراوجۆرەکاندا، زنجیرە کۆمەڵایەتییەکان، وێڕای گشت ئاڵۆزی و جەزە پیشەییەکانی بە تەواوی لە زمانیاندا بەرپەرچ دەدرێتەوە.

هەقیقەتێك لە ناو ئەو شتەی کە ڤۆرف و ساپیر هێنایانە بەرباس شاردراوەتەوە. ئەم هەقیقەتە بریتییە لە چەمك و دیاردەکان، هەر کە لە کۆدگەلێکی وشەیی‌دا بگونجێندرێن، باشتر لێی تێدەگەن و لەوەڕا کە ئەم کۆدانە (وشەکان) لە زمانێکی دیکەدا جیاوازن، تێگەیشتنی تەواو و کاملی واتای ئەوان لە زمانێکی دیکەدا، هێندێکجار ئەستەمە.

گریمانەی ڤۆرف بووە هۆی دوو تێگەیشتنی جیاواز. تێگەیشتنێکی خۆپارێزانە و تێگەیشتنێکی مام ناوەندی(معتدل)یانە. بە پێی تێگەیشتنی یەکەم لەوەڕا کە پێکهاتەی زمانەکان لە گەڵ یەکتردا جیاوازن، چەمکەکانی ناو زمانێکیش ناکرێ بە شێوەیەکی کامڵ و تەواو بۆ زمانێکی دیکە بگوازرێتەوە. هەر بەم هۆیەوەیە نوێنەرانی ئەم کۆمەڵە پێیان وایە دەرەتانی وەرگێڕان لە زمانێکەوە بۆ زمانێکی دیکە و یان دەرەتانی گونجاندنی چەمکگەلی زمانە جۆراوجۆرەکان لە زمانێکی دەستکرد یا سرووشتی جیهانی‌دا نیە، چونکە چەمك و گوتەزاکانی هەموو زمانێك بە شێوەیەکی لێك دانەبڕاو لە ناو پێکهاتەی ئەو زمانەدا تەنراوە و لێك گرێ دراون. تۆشیهیکۆ ئیزۆتسۆ هەنگاوێکی بانتر لەوەشی هەڵێنا و نە تەنیا پێوەندی هاوبەشی نێوان خەڵکی جیهان بە شتێکی ناڵواو دەزانێ بەڵکو پێی وایە ئێمە لە بنەڕەتدا ناتوانین لە ڕاستی تێبگەین چونکە زمان لە نێوان ئێمە و ڕاستیی(کەتوار)دا بۆتە لەمپەر و بەو شێوەیە کە پێی خۆشە و دەیهەوێ ڕاستیمان نیشان دەدا.(سۆلح جوو، ١٣٧٦: ٤٢).

لە تێگەیشتنی سازگار و مامناوەندا جیاوازی پێکهاتەیی زمانەکان لە گەڵ یەکتری لە ئاستێکدا نیە کە نەکرێ یەکێك بۆ یەکێکی دیکە وەرگێڕدرێ. ڕاستە ناکرێ بۆ تەواوی وشەکانی زمانێك لە زمانێکی دیکەدا "هاوتای وشەیی" بدۆزینەوە بەڵام وەرگێڕان تەنیا لە ڕێگای "گواستنەوەی وشەیی"یەوە ڕوونادات. دەکرێ لە کاتی وەرگێڕاندا، نێوەڕۆکی وشەیەك لە ڕێگای چەند وشەوە بگوازرێتەوە.

بە پێچەوانەی گریمانە(مەبەستی لە تیۆرییە. وەرگێڕی کورد) کە پێداگری لە سەر دابەشبوونەکانی زمانی دەکا و دواجار لەمپەرێك لە سەر ڕێگای وەدەستهێنانی پێوەندی هاوبەشی زمانێك زەقتر نیشان دەدا، تیۆرییە زمانییەکانی نۆم چۆمسکی — سەبارەت بە ڕووکەش سازی و قووڵ سازی و هەمووانییەکانی زمان — قامك لە سەر هاوبەشییەکانی نێوان زمان دادەنێ و لەم ڕێگایەوە نیشان دەدا گواستنەوەی چەمکەکان لە زمانێکەوە بۆ زمانێکی دیکە دەلوێ و دەگونجێ.

بە گشتی ئەم سێ هۆکارە — جیاوازی پێکهاتەی زمانەکان لە گەڵ یەکتردا، گریمانەی ڤۆرف و مژاری قووڵ سازی و هەمووانییەکانی زمانی — سێ کۆڵەکەی بنەڕەتی باسەکانی زمانناسی پێوەندیدار بە گرفتی لەمپەری زمانین و لە ڕاستیدا وادێتە بەرچاو کە بەرهەمی داهێنەرانەی ئەم سێ تێڕوانینەیە کە بۆتە کۆڵەکەی تیۆرییەکانی زمانناسان لە سەر پرسی پێوەندیی هاوبەشی زمان.

پاری دووهەم:

وەرگێڕان مێژوویەکی تارادەیەك دوور و درێژی هەیە. یەکەمین بەرهەمی وەرگێڕدراو بۆ ٣٠٠٠ ساڵ بەر لە زایین و بۆ سەردەمی ئیمپراتۆری کۆنی میسر دەگەڕێتەوە، بەڵام لە ڕۆژئاوا نزیك بە ٣٠٠ ساڵ بەر لە زایین و کاتێك کە ڕۆمییەکان بەشێکی زۆر گەورەی کولتووری یۆنانیان خستە ژێر دەسەڵات و پاوانی خۆیانەوە کاری وەرگێڕان بەها و گرینگی خۆی وەدەست هێنا. یەکەمین وەرگێڕانی ئەدەبی ناسراوی ڕۆژئاوا ***ئۆدیسەی*** هۆمێرە بە زمانی لاتینی کە لە ساڵی ٢٧٠ی بەر لە زایین و بە هەوڵ و تەقەللای لیۆیۆس ئادێریکۆسی شاعیری ڕۆمییەوە ئەنجام درا. (سەففارزادە، ١٣٦٣: ١٧).

پێش ئەو وەرگێڕان بە شێوەی زارەکی(شفاهی) و لە هەرێمی ئایینداو بە تایبەتی لە کۆمەڵگا جوولەکەکاندا باو بوو. بانگەشەدەرەکان بۆ تێگەیاندنی تەوڕات خەڵکیان لە مەیدانەکانی شاردا کۆوە دەکرد ئەو شتەی کە لە قسەکانی خودا ناڕوون و لێڵ بووایە ڕاڤەیان دەکرد. وەرگێڕانی نووسراوەی تەوڕات لە لایەن هەفتاو دوو کەس لە زانایانی جوولەکە لە سەدەی دووی بەر لە زایین بە مەبەستی دابینکردنی پێداویستییەکانی کۆمەڵگای جوولەکەی دانیشتووی ئەسکەندەرییە ئەنجام درا کە ئەو کات سێ لە چواری حەشیمەتی ئەم ناوەندە کولتوورییەی پێك دێنا و بە زمانی یۆنانی قسەیان دەکرد، هەڵبەت هەمیشە وەك وەرگێڕانێکی وشە بە وشە و ناڕوون باسی ئەم وەرگێڕانە دەکەن.

بە سەرهەڵدانی ئایینی مەسیحی و پەرەگرتنی لە شوێنە جیا جیاکانی جیهان، کاری وەرگێڕانی ئینجیلیش بە زمانەکانی لاتین، سریانی، قبتی و ئەرمەنیش دەستی پێکرد کە هەڵبەت هەمووان وەرگێڕانگەلێکی لەبز بە لەبز و وشە بە وشە بوون. هۆی ئاراستە(رویکرد)ی وەرگێڕەکانی ئینجیل بە وەرگێڕانی وشە بە وشە و لە ڕەهەندی واتاییەوە زۆر ناڕوون، ئەوە بوو کە ئەسحاب و مەسیحییە دەمارگرژەکان، پاراستنی وێنەی سەرەتایی دەنگ و قسەی خوایان بە شتێکی زۆر پێویست دەزانی و هەر بەم هۆیەوە بۆ وێنە وەرگێڕانی ناڵەبز بە لەبزی(ناوشە بە وشە)ی جرووم، یەکەمین کەس کە لە سەدەی چوارەمی زایینی‌دا وەرگێڕانێکی ڕەوان و ڕوونی لە پەیام و نێوەڕۆکی ئینجیل بەدەستەوە دا، لە گەڵ ڕەخنەگری توندی وەرگێڕەکانی دیکە، خوێنەران و کۆمەڵگای ئایینی کاتۆلیکی(کاسۆلیك) ڕووبەڕوو بۆوە.

لە نیوەی دووهەمی سەدەکانی ناوەڕاستدا و لە سەرەتاکانی سەدەی دوازدەدا سێ ڕەوتی گرینگی وەرگێڕان لە ئەورووپادا هەبوو: لە عەرەبییەوە بۆ لاتین، لە عەرەبییەوە بۆ عیبری و لە یۆنانییەوە بۆ لاتین. ڕەوتی یەکەم نیشاندەری زانستی ژیاری ئیسلامی بە ئەورووپای ڕۆژئاواییە، ڕەوتی دووهەم نیشاندەری قەبووڵ بوونی زۆری ژیاری ئیسلامی لە لایەن جوولەکەکانی ئەورووپای مەسیحییە و ڕەوتی سێهەم باس لە کەڵك وەرگرتنی ئەورووپا لە زانستی سەردەمی کلاسیکی و دێرین دەکا. ڕەوتی یەکەم واتە وەرگێڕان لە عەرەبییەوە بۆ لاتین، گرینگتر و لە ڕەهەندی چەندایەتییەوە لەو دوو ڕەوتەی دیکە گەورەتر بوو بەڵام لە سەرەتاکانی سەدەی سێزدەهەم بەدواوە کاری وەرگێڕان لە نێوان زمانە جۆراوجۆرەکاندا گۆڕانێکی زۆرتری بە سەرداهات. جگە لە لاتین، وەرگێڕان لە عەرەبییەوە بۆ ئیسپانیایی و پۆرتە. جگە لە لاتین، وەرگێڕان لە عەرەبییەوە بۆ ئیسپانیایی و پۆرتەغالیش کرا و هەروەها گەلێك کتێبی لاتین بە زمانە تازەکانی لاتین لە ئەورووپایی ڕۆژئاوایی، بۆ وێنە بە ئیتالیایی و فەڕانسەوی و هولەندی، وەرگێڕدران. بەمشێوەیە ڕەوتێك کە لە زمانی عەرەبییەوە سەرچاوەی گرتبوو لە ڕێگای زمانی لاتینەوە کە ئەو کات زمانی نێونەتەوەیی ئەورووپای ڕۆژئاوایی بوو ڕێی بۆ گەلێك زمانی دیکە برد و پەرەی گرت، ئەم بەریانییە پەرەگرتووە لە نیوەی یەکەمی سەدەی چواردەهەمدا بە لوتکە گەیشت. (مینۆڤا، ١٣٧٦: ٥٥ — ٥٤).

جۆرج سارتێن سی و چوار ڕەوتی وەرگێڕانی ژماردووە. بە شێوەیەکی گشتی ئەو خاڵانەی خوارەوەی لە بەرچاو گرتووە:

ئا — دوو ڕەوت کە لە خزمەت کۆمەڵگای جوودا بوو، واتە وەرگێڕان لە عەرەبی و لاتینەوە بۆ عیبری، بە شێوەیەکی سەرسووڕهێنەر لە ڕەهەندی چەندایەتییەوە لە ڕەوتەکانی دیکە گرینگتر بوو. نزمبوونەوەیەکی ڕێژەیی ڕەوتەکانی وەرگێڕان لە عەرەبی و عیبری‌یەوە بۆ لاتین — کە پێشتر بە سەر ڕەوتەکانی دیکەدا زاڵ بوو — دەکرێ تاڕادەیەکی زۆر بە بەرهۆی زیادبوونی وەرگێڕانی بێ ئەملاو لا لە عەرەبی و عیبرییەوە بۆ زمانە تازەکانی دیکەی ئەورووپای ڕۆژئاوا بزانین.

ب — زمانە سەرەتاییەکان کە بە زۆرترین ژمارەی زمانەکان وەردەگێڕدران بە پێی پلە بە پلە بریتی بوون لە : لە لاتینەوە(بە هەشت زمان) عەرەبی (بە شەش زمان) و فەڕانسەیی (بە چوار زمان). بە پێچەوانەی زمانە مەبەستەکان کە دەقەکانی زۆرترین ژمارەی زمانەکانیان وەردەگێڕدرایە سەر ئەوان بە پێی پلە بە پلە بریتیبوون لە لاتین و فەڕانسە (لە چوار زمان) و عیبری (لە سێ زمان). زاڵبوونی زمانی لاتین لە هەر دوو لای سەرەوەدا نیشان دەدا کە ئەم زمانە لەو کات دا سەرچاوەی زانست بووە.

ج — ئەوە کە وەرگێڕان لە نێوان هەر دوو زمانی دیاریکراودا لە یەك ڕەوتدا ئەنجام دەدرا یان لە دوو ڕەوتدا، یەکێك لە سەیرو سەمەرەترین لایەنەکانی ئەم بابەتەیە کە کولتوور بە چ شێوەیەك پەرەی پێدرا و زانیاری بە چ شێوەیەك گوازرایەوە. لەو سی و چوار ڕەوتە وەرگێڕانە، تەنیا چوار ڕەوت (یا هەشت ڕەوت ئەگەر هەر دوو ڕەوتەکانی دوو لایەنە بژمێرین) دوو لایەنە بوو" ڕەوتەکانی دیکە هەمووان ڕەوتگەلێکی یەك لایەنە بوون. چوار ڕەوتی دوو لایەنە لە نێوان عەرەبی و عیبری، یۆنانی و لاتین، لاتین و عیبری و لاتین و فەڕانسەوی بوو. ئەوەی کە وەرگێڕان لە زمانی عەرەبییەوە بۆ سەر لاتین دەکرا بەڵام بە پێچەوانەکەی نا، هۆی ئەوەیە کە زمانی عەرەبی لەو کاتەدا تەنیا سەرچاوەیەکی فێربوونی زانست بووە و بەس، ڕەوتە دوو لایەنەکانی نێوان زمانی لاتین لە لایەك و زمانەکانی یۆنانی، عیبری و فەڕانسەیی لە لایەکی دیکەوە نیشان دەدا کە زمانی لاتین، سەرچاوەیەکی هاوبەش بووە.

د — وەرگێڕان هێندێکجار زیاتر بە مەبەستی پڕۆپاگەندەی بە ئەنقەست دەکرێ نەك دابین کردنی پێداویستییە کردەییەکانی خوێنەر. بۆ وێنە ئەم شتە لە وەرگێڕانی لە لاتینەوە بۆ یۆنانی لە گەڵ ئەرمەنی وەبەرچاو دەکەوێ. (مینوڤا، ١٣٧٦: ٥٦)

هەڵبەت تێبینییەکانی سارتێن زۆر بەوەوە بەستراوەتەوە کە ئەورووپا بە چ شێوەیەك لە ژیارە ئیسلامی و یۆنانییەکانەوە فێری زانست بوو. ئەو باسی ئەو ڕەوتانەی وەرگێڕانی کردووە کە بۆ زمانەکانی ئەورووپایی و بۆ وێنە لاتین، و بۆ عیبری بۆ دانیشتوانی جوولەکەی ئەورووپایی، ڕوویداوە بەڵام هیچ شتێکی لە سەر ڕەهەندی پێچەوانەوە نەگوتووە. ئەو تەنیا سەرنجی بە بوارێك داوە کە توانایی نوێسازی بە ئەورووپا بەخشی و جیهانی ناڕۆژئاوایی لە پێشنەکەوتندا ڕاگرت کە ئێستاشی لە گەڵ دا بێ درێژەی هەبووە.

لە سەردەمی ڕێنسانسدا سەرقاڵبوون بە کاری وەرگێڕانەوە لە کۆمەڵگا کولتورییەکانی ئەورووپای ڕۆژئاواییدا لە هەموو لایەکەوە پەرەی گرت. بەوەدا کە بزاڤی ئۆمانیست (مرۆڤخوازی)ەکان کە باوەڕیان بە دەسەڵاتی مرۆڤ و مافی ژیان و شادبوونی هەبوو سەرووبەخشی ئەم بووژانەوەو نۆژەنییە کولتوورییە بوون، پێکهێنانی پێوەندی بەربڵاوتر لە نێوان مرۆڤەکاندا ئەولەویەت و سەرووتربوونێکی تایبەتی بە خۆوە گرت. پێشڕەوانی ئەم بزاڤە، هێندێك کەسی وەك پێترارك، بۆکاچیۆ و دانتە بە مەبەستی گەڕان لە هەقیقەتە کۆنەکان سەرقاڵی تۆژینەوە لە کولتور دێرینەکانی ڕۆم و یۆنان و بەرهەمە کلاسیکییەکانیان بوون. خوێندنەوەکانیان تەنیا ئەدەبی نەبوو بەڵکو گەلێك لق و پۆپی دیکەی هوونەری و هەروەها زانستی و مێعماری و پەیکەرتاشیشی لە خۆ دەگرت.

بزاڤی ئۆمانیستەکان لە ئیتالیا لە دایك بوو، چووە فەڕانسە و لە کۆتاییەکانی سەدەی پانزەهەم گەیشتە ئینگلیز و تەنانەت دەرباری هێنری هەشتەم بوو بە ناوەندی ئۆمانیستەکان و بەرهەمە ئەدەبییەکانی یۆنان و ڕۆم بە ئینگلیزی وەرگێڕدرا و باندۆرێکی قووڵی لە سەر ئەدەبیاتی ئینگلیز دانا. بو وێنە ڕۆمیئۆ و ژوولیت شکسپێر بە ئاوازە بە کۆمەڵ و کۆرسییەکانی یۆنانی دەست پێدەکا و لە کاتی چیرۆك دا — کە گۆیا خۆی وەرگرتنێکە لە چیرۆکە ئەوینداەرەکانی سەدەی چوارەمی پێش زایین یۆنانی — گەلێك هێمای کۆن و ئۆستوورەیی وەبەرچاو دەکەوێ.

یەکەم پاچ لێدان لە گوڵزاری خاوەران

بیرەوەرییەك لە خاوەران

بەشی یەکەم

نووسینی: موزەفەر
وەرگێڕانی حەمەرەسووڵ کەریمی

یەك مانگ دوای کوشتاری زیندانییانی سیاسی لە ساڵی ١٣٦٧ی هەتاویدا، لە شوێنی پاسەکان "ترمینال" لە مەیدانی ئازادی بوومو دەمویست بچمەوە کرماشان. خوشکم نەخۆش بووو منیش زۆر پەشێوو نارەحەت بووم، لەبەر ئەوە وەلاّمی بۆناردبووم کە بگەڕێمەوەو چاوم پێی بکەوێ. هەموو هۆشو بیرم بەوەوە خەریك بوو کە بڵێی خوشکم زیندوو بمێنێتەوە یا نا؟

بۆچی وا بیرم دەکردەوە؟ ئاخر کاتێك تەلەفونم بۆ ماڵەوەیان کرد کەس تەلەفونی هەڵنەگرت، بە درێژایی رۆژ تەلەفونم کردو هەوڵێکی زۆرمدا بەلاّم نەمتوانی پێوەندی‌یان پێوە بکەم. هەر بۆیە نیگەرانو پەشێوحاڵ بووم.

هەر لە منداڵیڕا لە تەنیشت خوشکم گەورە ببوومو لە ئازیزانی دیکەی خۆمم خۆشتر دەویست. ئەو بە سێ ساڵ لە من گەورتر بوو، بەلاّم دەتگوت پێکەوە بە زگێك لە دایك بووین‌و زۆر ئۆگری یەکتر بووین.

پاسەکە کاتژمێر ٩ی شەو وەڕێ دەکەوت‌و منیش لە کاتژمێر ٥ڕا لە شوێنی پاسەکان بووم، تەواوی گەراج‌و شوێنی پاسەکانی دیکە گەڕام، بەلاّم هیچ یەك لە پاسەکان پێش کاتژمێر٩ وەڕێ نەدەکەوتن.

نێزیك کاتژمێر ٦ بوو چاوم بە پیاوێك کەوت کە جلوبەرگی کوردیی لەبەردا بوو، بە قژی سەری ڕا زانیم کە یەکێکە لە دەروێشەکانی تەریقەتی قادری.

دەگریا، ئاه و ناڵەی ئەو دەروێشە دڵی هەموو ئەو کەسانەی کە چاویان لێ‌دەکرد وەلەرزە دەخست، لە نیگای‌دا تەنیا داوای یارمەتی‌و دەست گرتن دەباری، ئەمنیش وەکوو هەموو رێبوارەکانی دەوروبەری بیرم دەکردەوە کە ئەو گریان‌و ناڵەو هاتوچۆیەی تەنیا بۆ کۆکردنەوەی پارەیەو بەس، بەلاّم کاتێك کە چاوم پێ‌کەوت پووڵ‌و پارە لە خەڵك وەرناگرێ، لێی‌چوومە پێش‌و سلاّوم لێ‌کردو حاڵ‌و ئەحواڵیم پرسی.

شتێکی ئەوتۆی نەگوت، تەنیا ئەوەندە گوتی "پیاوێکم دەوێ دەستی یارمەتی بداتە دەستم‌و پێم بڵێ کە خاوەران لە کوێیە؟"

منیش بەسەرسوورمانەوە گوتم خاوەران"؟

گوتی: "بەڵێ خاوەران"

بەلاّم دیسان لە مەبەستی نەگەیشتم، پێم گوت باشە ئێستا بۆ دەگرێ؟ ئەمن دەزانم خاوەران لە کوێیە.

بە خاوەرانم دەزانی، چووبوومە کوورەخانەکانی خاتوون ئاوا، چەند ساڵێکیش لە دەوروبەری گۆڕەپانی خوراسان‌و تیر ژیا بووم‌و زۆر چاك دەمزانی خاوەران لە کوێیە.

هەر کە بیستی بە خاوەران دەزانم، بە هەردوو دەستان یەخەی گرتم‌و گوتی: "دەبێ پیاوەتیم لەگەڵ بکەی‌و ئەمن بگەیەنیە ئەوێ."

بە بزەیەکەوە پێم گوت ئەمن رێبوارو مسافیرم‌و خوشکم نەخۆشەو لە بەیانی‌یەوە سەبارەت بە نەخۆشیی خوشکم کارو ژیانم بەجێ‌هێشتوە، پاسەکە کاتژمێر ٩ وەڕێ دەکەوێ‌و لێرەڕا هەتا خاوەران ٣ کاتژمێر رێگایەو لە پاسەکە بەجێ دەمێنم، ئەمن رێنوێنیت دەکەم کە چۆن بچی بۆ ئەوێ، بەلاّم پێم ناڵێی بۆ ئاوا پەرێشانی؟ منداڵەکانت لە کورەخانەکاندا کار دەکەن؟ دەتهەوێ سەریان لێ‌هەڵێنی‌و بیان بینی؟

دەنگی گریان‌و رۆڕۆی بەرز بۆوە، بیستن‌و بینینی ئەم دیمەنە دڵی هەموو لایەکی ئازار دەدا.

تکام لێ‌کرد کە ئۆقرە بگرێت، دەستی زۆر بە توندی گرت بووم هێزێکی زۆری هەبوو هەر بۆیە توانای کشانەوەو دەربازبوونم نەبوو، رای‌کێشا مە قوژبنێك‌و گوتی: "کوڕەکەم ناوی محەممەد بوو پێشمەرگەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوو، بەلاّم نازانم بۆچی پاش ماوەیەك هاتەوەو خۆی تەسلیم کردەوە، کەس کاری پێ‌نەبوو، بۆ وەدەستهێنانی پارووە نانێك بۆ ئێمە هاتە تاران، لە نێو ئاسنەواڵەکان (جێگایەك کە وردە ئاسن‌و لەتکە ئاسنی بە سەر یەکدا داگرتن‌و بە شوێنی تواندنەوەی "ئاسن"یان دەفرۆشتەوە)دا کاری دەکرد، ٩ مانگ بوو لە گۆڕەپانی شووش کاری دەکرد، شەوێك پاسدارەکان دەچنە شوێنی کارەکەی‌و کوڕەکەم دەست بەسەر دەکەن.

بە هۆی دۆستەکانی لە گیرانی ئاگادار کرام‌و هاتمە تاران‌و چوومە لای نوێنەری مەجلیس‌و بە یارمەتیی ئەو توانیم لە بەندیخانەی ئیوین چاوم پێی بکەوێ.

هەر دوو مانگ جارێك دەهاتمە تاران چاوم پێی دەکەوت‌و دەگەڕامەوە، ئەمڕۆ بەیانی چوومە بەندیخانەی ئیوین پێیان گوتم کە کوڕەکەت لە "خاوەران"ە ژمارەیەکیشیان دایە دەستم، سەرەتا وام زانی "خاوەران"یش بەندیخانەیە، لە بەردەرگای بەندیخانە لە ژن‌و پیاوێك کە هاتبوونە سەردانی کچەکەیان پرسیارم کرد کە چۆن دەتوانم بچمە بەندیخانەی خاوەران؟

ئەوان چاویان لە یەکتر کردو گوتیان نازانین. رێم گرتەبەر کە بڕۆم، گوێم لێ‌بوو ژنەکە بە مێردەکەی دەگوت، گوناحت دەگاتێ مەسەلەکەی پێ‌بڵێ.

پیاوەکەش پێی گوتم ئەوەی راستی بێ ئەمن نازانم خاوەران لەکوێیە بەلاّم بیستوومە کە ئەو کەسانەی کە لە مانگی خەرمانان‌دا ئێعدام کراون لە زەوی‌یەکانی خاوەران‌دا ناشتوویانن.

چاپۆکێکم بەسەری خۆمدادا‌و گەڕامەوە لای پاسەوانی بەر دەرگاکەو گوتم: "ئەتۆ شیعەی‌و منیش سوننی، سوێندت دەدەم بە ئیمامی عەلی کە بۆخۆشم دەروێشی ئەوم‌و هەروەها سوێندت دەدەم بە ئیمامی حوسێنت، راستیم پێ‌بڵێ خاوەران بەندیخانەیە یا گۆڕستان؟

پاسەوانەکە وەرسووڕایەوەو گوتی : "بەندەی خوا ئەو شوێنە نە بەندیخانەیەو نەگۆڕستان، ئەو کافرو لە دین وەرگەڕاوانەی کە ئێعدامیان دەکەن، دەیانبەنە ئەوێندەرێ‌و لە ژێر خاکیان رۆ دەکەن ئەو ژمارەیەی کە پێیان داوی ژمارەی گۆڕەکەیەتی‌و شانست هێناوە کە ژمارەیان پێ‌داوی.

بەڵێ "ئێستا دەمهەوێ هەرچۆنێك بێ بچمە سەر قەبرەکەی، ئەگینا چ وەلاّمێکم بۆ دایك‌و خوشکەکانی پێ‌بێ. دوای ئەو قسانە دیسان لە بانگ‌و رۆڕۆی دا.

سەبارەت بە کوشتاری زۆری زیندانییانی سیاسی شتی جۆراوجۆرم بیستبوو، هێستا یەك مانگ بەسەر ئەو کارەساتەدا تێپەڕ نەببووو هەواڵەکەش ولاّتی تەواوی دانەگرتبوو. ئەوەم نەبیستبوو کە کوژراوەکان دەبەنە زەوی‌یەکانی خاوەران‌و لەوێ بە خاکیان دەسپێرن. چارەنووسی ژیانی خۆشم لەو کات‌و هەلومەرجەدا بۆ باس کردن نەدەبووو بۆخۆشم تا رادەیەك لە ژێر کۆنترۆڵ دابووم‌و بەدوامدا دەگەڕان. هیچ پەیوەندییەکم لەگەڵ رێکخراوە سیاسی‌یەکان نەبوو. بنەماڵەکەمم بۆ ئاوایی بەرێ کربوونەوەو بۆخۆشم بەدوای کاردا دەگەڕام‌و ژوورێکم لە "سرآسیاب" بەکرێ گرتبووو زۆر بە دژواری ژیانم تێپەڕ دەکرد.

بۆخۆم یەکێك لە کرێکارە سیاسی‌یەکان بووم‌و دەبوو کارەساتی کوشتاری زیندانییانی سیاسی منی بولاّی ئەو رووداوە راکێشا بایە، نەدەکرا هەر ئاوا بە سووك‌و سانایی بەسەر ئەو مەسەلەیەدا باز بدەم‌و هیچ هەڵوێستێکم نەبێ. لە دڵی خۆمدا گوتم: ئێستا کاتێکی زۆر باش هاتۆتە پێش کە بچی‌و سەردانی گۆڕستانەکە بکەی‌و لە راستی‌و دروستیی کوژراوەکان سەردەربێنی‌و بە ژماردنی گۆڕەکان رادەی کوژراوەکانت بۆ روون بێتەوە.

تا رادەیەك رازی ببووم کە بچم بەلاّم دوو دڵ بووم، ئەدی نەخۆشیی خوشکەکەم؟ ئەگەر بێتو خوشکم بمرێ‌و چاوم پێی نەکەوێ، دەبێ هیچ کات خۆم نەبەخشم‌و لە داخان دڵم شەق دەبا. مێشکم ئاڵۆز بوو بیرم دەکردەوە.... ئەدی ویژدان‌و مرۆڤایەتی؟ ئەو هەموو ئاوات‌و ئارەزووانە چی؟ ئیدعای گەورەو شۆرشگێڕبوونم لەچی؟ راستە بەشی تەشکیلاتی، کاتی خۆی هیچ گوێیان پێ‌نەدام‌و بە جێیان هێشتم، بەلاّم خۆ من نابێ لەبەر کردەوەی ناحەزی ئەوان، ئاوات‌و ئامانجەکانی خۆم پێشێل بکەم. بیرێکم بە مێشك دا هات، پرسیارێکم لە دەروێش کە ئێستا دەمزانی ناوی چی‌یە، کرد.

دەروێش مەولوود گیان پێکەوە دەگەڕێینەوە بۆ کرماشان‌و شەوێ لە ماڵی خوشکم دەمێنینەوەو بەڵێنیت پێ‌دەدەم کە بەیانی بتهێنمەوە تاران‌و پێکەوە بچین بۆ خاوەران، باوەڕت بێت ئەگەر خوشکم نەخۆش نەبایە هەر ئێستا لەگەڵت دەهاتم، ئەوڕۆ لە بەیانی‌یەوە هەوڵ دەدەم کە پێوەندی‌یان لەگەڵ بگرم، بەلاّم بەداخەوە کەس تەلەفون هەڵناگرێ، دەبێ شتێك روویدابێ بۆیە داوای لێ‌بوردنت لێ‌دەکەم، بەلاّم قەول بێت بگەڕێمەوە لەگەڵت بێم بۆ خاوەران.

دەروێش رووی تێ‌کردو گوتی باشە بۆچی جارێکی‌تر تەلەفون بۆ ماڵی خوشکت ناکەیەوە، بە دڵم داهاتوە کە خوشکت وەلاّم دەداتەوەو تندروستشیی زۆر باشە.

ئەمن کومونیست بووم‌و بەو قسانەی دەروێش‌و مەشەیاخان هیچ باوەڕێکم نەبوو، بەلاّم لەبەر دڵی بریندارو شکاوی دەروێش گوتم باشە بابڕۆین‌و زەنگێك لێ‌بدەین، دووبارە دەستی گرتم‌و گوتی ئاوا نابێ، بەڵێن بدە ئەگەر خوشکت تەندروستیی باش بوو، لە سەفەرەکەت پەشیوان ببیەوەو ئەمن بگەیەنیتە خاوەران.

بەبزەیەکەوە قەول‌و بەڵێنم پێ‌داو زەنگی تەلەفونم بۆ ماڵی خوشکم لێ‌دا. هەموو شتێك رێك‌و تەواو بوو ماوەیەکی زۆر لەگەڵ خوشکم قسەمان کردو لە حاڵ‌و گوزەرانی یەکترمان پرسی، زۆر بێ‌تاقەتی دیتنی من بووو قەولی لێ‌وەرگرتم کە بچم سەری بدەم، قەولم پێ‌دا کە بە زووترین کات سەردانی دەکەم. (بەلاّم بەداخەوە تا ئێستاش ئەو بەڵێنی‌یەم بۆ جێ‌بەجێ نەکراوە).

****

رۆژی دوایی کاتژمێر ٦ی بەیانی لەگەڵ دەروێش مەولوود لە سەفێکی دوورو درێژی کرێکارو زەحمەتکێشان‌دا راوەستاین کە چاوەڕوانی هاتنی مینی‌بووسیان دەکرد. کرێکارو زەحمەتکێشەکان بە پەلە بوون کە خۆ بگەیەننە سەر کاری رۆژانەیان لە دەوروبەری ئەفسەریەو رێگای خوراسان‌و کورەخانەکانی خاتوون ئاوا.

دەروێش مەولوود زۆر بێ‌قەرار بوو، جار جار دەگریاو جارجاریش وەك زکرکردن یاهوی یاهوی دەکرد، تا رادەیەك خۆی زەق کردبووەو خەڵك چاویان لێ‌دەکرد. هێندێك دڵەخورپەم لێ‌پەیدا ببوو کە رەنگ بێ ئەو هەڵس‌وکەوتانەی مام دەروێش تووشی بەلاّیەکمان بکا. بۆم باس کرد کە نەکوو پیاو خراپ‌و کەسانی بێ‌باوەڕ لێرە بن‌و بەو هەڵس‌و کەوتانەی تۆ نارەحەت بن‌و هان بدرێن‌و کۆسپمان بۆ بنێنەوە، نەتوانین چاومان بە خاوەران بکەوێ.

دوای ئەو قسانە شەرمم لە خۆم دەکرد، رووم نەبوو کە چاو لە روخساری سووتاوو ناوچاوانی پڕ لە گنجی بکەم، تەنیا ئەو گریان‌و یاهو یاهو کردنە بوو کە دەروێشی لەسەر پێ راگرتبوو، منیش لە ترسی خۆم ببوومە کۆسپێك لە سەر رێگای دەربڕینی کوڵ‌و جۆشی دەروونی. دەمزانی لە دەروون دا بە چەشنی کورەی ئاسنگەران گڕی گرتوەو ئێستا پشوو دەخواتەوە. بەلاّم رێگاچارە نەبوو. نۆرەمان هات‌و چووینە نێزیك مینی‌بووسەکە، لە سەرخۆ لە سەفەکە هاتمەدەرو خۆم گەیاندە لای شاگردی مینی‌بووسەکەو زۆر بە هێواشی‌و بە سرتە بە گوێمدا چرپاند کە گەورەییمان لەگەڵ بکەو ئەگەر دەزانی ئەو گۆڕستانە لە کوێیە ئێمە لەوێ دابەزێنە. بە دەنگێك کە تەنیا لە لۆمپێنان دەوەشێتەوە گوتی: "ئەوە کە بۆ نهێنی نابێ هەر کاتێك هاوارم کرد لەعنەت ئاوا وەرە پێشێ‌و دابەزە" لە جووڵەی دەم‌و فلچی‌ڕا تێ‌گەیشتم کە لۆمپێنی بەر دەرگاکانی مزگەوت‌و حیزبوڵلاّ نی‌یەو هیچ مەترسی‌یەکی نی‌یە، بەڵکوو گەنجەو پێی خۆشە هەروەك زەمانی "شا" وەك لۆمپێنی بەردەرگای گاراج بمێنێتەوە.

ماشێنەکەمان هەورازەکانی رێگای خوراسانی تێپەڕ کردو گەیشتە رێگا پڕ لە چاڵ‌و قووڵکەکانی خاوەران‌و هەروا سەرەولێژو هەورازەکانی رێگای دەپێوا. هەستم دەکرد دڵ‌و دەروونم لە حاڵی جۆشان دان‌و رەگەکانی ملم گەورەتر ببوون. گوێم لە دەنگی لێدانی دڵم بوو، نازانم لە ترسان بوو یا لەو هەستەی کە لە دڵمدا بوو، رەنگ بێ هەردووکیان بوو بن.

شاگردی مینی‌بووسەکە هەر بە شێوەی زاری خۆی هاواری کرد "لەعنەت ئاوایی‌یەکان بەخێر چن" بە خۆشی‌یەوە دەروێش مەولوود لەو جۆرە مانایانە حاڵی نەدەبوو، ئەگینا دڵی زۆر زامدار دەبووو ئەگەری ئەوەشی هەبوو کە خۆشی تووشی کێشەیەك بکا. دەستم گرت‌و گوتم دابەزە . (گۆیا لە دوایی‌دا بنەماڵەی قوربانی‌و کوژراوەکان، کە هاتوچۆیان بۆ ئەو شوێنە زیادی کردبوو، شاگردەکان لە گوتنی وشەی لەعنەت ئاوا خۆیان پاراستوە).

خۆر بەرز بۆوەو گەرمای خۆرەتاومان هەست پێ‌دەکرد، رێگایەکی دیکەی لێ‌نەبوو جیا لەو رێگا خۆڵاوی‌یە نەبێ، بەبێ قسە کردن ملی رێگامان گرت‌و وەڕێ کەوتین، نازانم چەندەمان رێگا بڕی، هەر لە دوورەوە دەنگی قەلەڕەشەو هێندێك باڵندەی دیکەمان گوێ لێ‌بووو تا نێزیك‌تر دەبووینەوە دەنگە دەنگەکە زۆرتر دەبوو، جیا لەو دەنگانە، دەنگی وزەوزی مێشوولە ناوچەکەی پڕ کردبوو، تەپۆڵکەیەك لە گڵ‌و خۆڵ سرنجی راکێشام‌و لێی نێزیك بوومەوە، دەروێش مەولوود خوێندەواریی نەبوو، نووسراوەیەکی دەستنووسم خوێندەوە کە نووسرابوو گۆڕستانی بە کۆمەڵی شەهیدانی موجاهید. ئەوەش نیشانی دەدا کە پێش ئێمە کەسانێکی دیکەش هاتبوونە ئەو شوێنە.

بە باشی دیاربوو کە بە شۆفڵ "بۆلدزێر" گڵ‌و خۆڵیان بەسەردا کردبوون، سەر ئەو تەپۆڵکە خۆڵەیان دۆغاوی قسڵ‌و گەچ پێدا کردبوو، پێم وابێ ئەوەش لەبەر ئەوە بوو کە تەرمی کوژراوەکان زوو لە نێو بچن. بە دەروێشم گوت ئێرە "خاوەران"ە بەلاّم وەك دیارە هیچ ژمارەیەکیان لە سەر نیە، بێ‌دەنگ‌و مات‌و مەلوول دەی‌ڕوانی‌یە دەوروبەری خۆی، هیچی نەدەگوت‌و گوێی لە هیچ شتێك نەبوو، وێ‌دەچوو هەستی کردبێ کە لێرە کارەساتێکی قورس‌و جینایەتێکی گەورە رووی دابێ

هەروا درێژەمان بە گەڕانی خۆماندا، قەلەڕەشەکان زۆر بە سەیری هێرشیان هێنابوو مێشوولەکان بە کۆمەڵ لە پێشمان هەڵدەفڕین، بۆنی کوژراوەکان هەموو لایەکی داگرتبوو، تەنانەت دەروێش مەولوودیش لەبەری وەئازار هاتبوو، جامانەی سەری کردەوەو لە دەوری دەم‌و لووتی هاڵاند. بەیانی بوو، تەنیا من‌و دەروێش مەولوودو کۆمەڵێکی زۆر مێشوولەو تەپۆو قەلەڕەشەو خۆرەتاو نەبێ کەسی دیکە دیار نەبوو.

دەمڕوانی‌یە دەوری خۆم، سەرم سووڕمابوو، گۆڕەکان دیار نەبوون، بەلاّم هەستم کرد کە بە سەر جەستەکاندا دەڕۆم، هەوڵم دەداو بڕۆم کە پێم نەکەوێتە سەر جەستەکان، دەنگی ناڵەو سکاڵای دەروێش مەولوود بەرز بۆوە.

سەروکەللەی لاوێکی بیست تا بیست‌و پێنج ساڵە لە گڵەکە هاتبۆە دەرو بەشێکی زۆری گۆشت‌و پێستی دەم‌و چاوی پێوە نەمابوو. دەروێش بە ئاه و ناڵە کردنەوە هەوڵی دەدا بزانێ کە ئایا کوڕەکەیەتی یا نا، بەلاّم زۆر دژوار بوو کە بی‌ناسێتەوە، بە زمانی کوردی‌و بە شێوەیەکی تایبەتی لای کوردەکان بە دەم گریانەوە گلەیی لە خوای دەکردو شێعری دەخوێندەوە. کاتێك دڵنیا بوو کە کوڕەکەی نیە. زۆر بە گورج‌و گۆڵی‌و بە هێزێکی زۆرەوە بە دەستەکانی خەریکی گڵ وەسەردانی دەم‌و چاوو جەستەی کوژراوەکە بوو، لێکدا لێکدا دەی گوت: خوا بتان گرێت‌و لەعنەتتان لێ‌بێ، ئەی بێ‌دینینە. (مەبەستی لە کۆماری ئیسلامیی ئێران بوو).

باسێك لەسەر چەمكی هاووڵاتیبوون

وتووێژ لەگەڵ رامین جەهانبەگلوودا

(بەشی دووهەم)

وەرگێڕان: حامید ئەردەڵان

رامین جەهانبەگلوو لە ناو کۆڕو کۆمەڵە رووناکبیرییە ئێرانیو رۆژئاواییەکاندا ناوێکی ناسراوە. جەهانبەگلوو بە روونکردنەوەی رێکوپێكو سادەی چەمکە ئاڵۆزەکان، بەناوبانگە. دەیانو بگرە سەدان وتووێژی وی لەگەڵ گەورە بیرمەندانو فیلسووفانی ناسراوی جیهانی بە زمانەکانی فەرانسەویو فارسی بڵاو بوونەتەوە. ئەم وتووێژەی لەبەر دەستتان دایە، لەمەڕ چەمکی هاووڵاتیبوون لەگەڵ جەهانبەگلوو کراوە کە بە شێوەی نامیلکەیەکی چکۆڵە، (وێرای هێندێك نامیلکەیتر کە باسی جۆراوجۆری پێوەندیدار بە چەمکە سیاسیو کۆمەڵایەتییەکانیان لە خۆ گرتووەو لە بنەڕەتدا بە نیازی فێرکاریی رێك خراون) لە لایەن دەزگای بڵاوکردنەوەی "اگر"ەوە چاپو بڵاو بۆتەوە.

پ: بەو هۆیەوە ئامادەبوونیان کاڵ تر بۆتەوە کە دڵنیان پانتایی تایبەتیان زەبری وێ ناکەوێ. چونکە ئەو پانتایییە تا رادەیەك سەربەخۆیی هەیە؟

و: بەڵێ. لە سەدەی بیستەمدا ئازادی سەلبی لە بەرامبەر ئازادیی ئیجابیدا دێتە گۆڕێ.

پ: ئازادی سەلبی یانێ چی؟

و: مەبەست لە ئازادیی سەلبی مافی تاکەکەسیی ئێوەیە. خودموختاری ئێوەیە. لێرەدا باس لەو لەمپەرانەیە کەلەسەر رێی ئێوە وەکوو تاکە کەسێك هەیە. لێرەدا باسەکە پێکهێنانی حکومەت نیە.

پ: کەواتە ئەگەر بمانهەوێ بگەڕێینەوە بۆ باسی پێشوومانو پێناسەیەك بۆ هاووڵاتیبوونی مودێڕن بخەینەڕو بە چەشنێك کە لە خۆگری هەموو ئەو تایبەتمەندییانەی باسمان لێوە کردن، بێ، دەتوانین چی بڵێین؟ هاووڵاتیی مودێڕن کێیە؟

و: هاووڵاتیی ئەمڕۆیی، واتە هاووڵاتیی سەدەی بیستو یەکەمی هاووڵاتییەکە کە بە بڕوای من دوو لایەنی هەیە, لایەنێکی نەتەوەییو لایەنێکی جیهانی. ئەو لە کەشو هەوایەکی نەتەوەییو هەندێك کەشوهەوای چکۆلەتردا دەژیو بەرپرسیارییەکانی بە گوێرەی شوناسی نەتەوەیی یان رۆحی قەومیی خۆی دیاری دەکرێ.

بەڵام لە سەدەی بیستو یەکەمدا باسی کەشوهەوای جیهانیش لە گۆڕ دایە. لەم کەشو هەوایەدا هاووڵاتییان لەپاڵ شوناسە میللیو قەومییەکانی خۆیان، شوناسێکی جیهانیشیان پەیدا کردووە. شوناسی جیهانییە بەرپرسایەتیی جیهانییشی پێك هێناوە. ئەو هاووڵاتییەی لە سەدەی بیستو یەکەمدا دەژی وەکوو هاووڵاتیی دەورانی رێنسانس نیە. شارۆمەندێکە دەبێ سەرنج بداتە توێژی ئۆزۆنیش، سەرنج بداتە لەناوچوونی ژینگەش. دەبێ بۆ پێشگرتن لە شەڕی ئەتۆمیش تێبکۆشێو ئەوانە گشتیان بەرپرسایەتییە جیهانییەکانی ئەون.

پ: کەواتە کاتێك ئێمە باسی هاووڵاتی دەکەین، هەمووی هەر ماف نیە، ئەرکو بەرپرسایەتیش لە گۆڕێ دایە. ئەرکو ماف پێکەوەن. ئەو ئەرکو مافانە چۆن دیاری دەکرێن؟

و: یەکێك لەبیرمەندان قسەیەکی جوانی کردوە. ئەو گوتوویە، بەرپرسایەتی هەمیشە بەر لە ماف پێك دێ. تۆ بۆت نیە ئەرکو بەرپرسایەتیت نەبێو هەر بە تەنیا بەدوای مافەکانتەوە بی. من پێم وایە هاووڵاتیی ئەمڕۆ کەسێکە کە ئەرکەکەی، مافەکەی دیاری دەکا. تاکەکەسەکان لەوانەیە لە وڵاتێکدا زۆرتر داکۆکی لە مافی تاکە کەسیی خۆیان بکەنو لە وڵاتێکیش دا کەمتر. بەڵام هەموو لەسەریانە بۆ پاراستنی یەکپارچەیی وڵاتەکەیان تێبکۆشن. [لێرە دا جەهانبگلوو باسی ئەوە ناکا ئەگەر لە وڵاتێکدا بە بیانووی پاراستنی یەکپارچەیی وڵات مافی تاکەکەسیو جەمعی کەسو نەتەوەکان پێشێل بکرێو لە راستیدا پاراستنی یەکپارچەیی وڵات لە چەمکە راستەقینەکەی خۆی بەتاڵ بێتەوەو ببێ بە گۆپاڵی دەستی ئەو کەسانەی بڕوایان بە مافی هاووڵاتیبوونو مافی مرۆڤ نیە، ئەودەم چار چییە. وەرگێڕ]

پ: بەم پێیە هاووڵاتیی چاك چ هاووڵاتییەکە؟

و: لە زەمانی قەدیم، واتە لە زەمانی ئەرەستوودا بڕوای زاڵ ئەمە بوو کە هاووڵاتیی چاك ئەوەیە کە فەزڵی هەبێو فەزڵەکەشی لەپێناو بەختەوەریی کۆمەڵگاکەی بێ. لە روانگەی منەوە ئەمڕۆ هاووڵاتیی چاك ئەو هاووڵاتییەیە کە بەرپرسانە هەڵ بسووڕێ.

پ: واتە هاووڵاتیی چاك هاووڵاتییەکە کە وێڕای دەست ڕاگەیشتنی بە مافو ئازادییەکانی بەرپرسایەتییەکانیشی بەڕێوە ببا.

و: بێگومان وایە. هاووڵاتیی چاك ئەوەیە بە تەواوی ئاگاداری دۆخی خۆیو ئەو کۆمەڵگایەی تێیدا دەژی بێ. کارەساتەکە ئالێرەدایە کە لە وڵاتی ئێمەدا خەڵك ئاگاداری ئەرکو بەرپرسایەتییەکانی خۆیان نینو نازانن کارەکانیان چ ئاکامگەلێکیان بە دواوەیە.

لە رژاندنی زبڵو زاڵەوە بگرە هەتا پشت گوێ خستنی رێساکانی ترافیكو دروست کردنی خانووبەرەی بێ شوناسو بێ بەرنامە، گشتیان نموونەی تێکدانی کەشوهەوای ژیانە. ئەرکی هاووڵاتیان پارێزگاری لە کەشو هەواکانی ژیانە. مانەوەی کۆمەڵگا بە بڕوای من پێویستی بە چالاکیی بەرپرسانەی هاووڵاتییانە.ئەگەر بەرپرسایەتیی هاووڵاتیبوون لە ئارادا نەبێ. من پێم وایە مانەوەی کۆمەڵگاش دەکەوێتە مەترسییەوەو لەسەر ئەو بابەتەش زۆر پێداگرم کە ئەم بەرپرسایەتییە هەر بە تەنیا بەرپرسایەتییەکی ئێرانیو نەتەوەیی نیە.ئەم بەرپرسایەتییە بەرپرسایەتییەکی جیهانییە.

پ: لە راستیدا ئێمە بەرپرسین بۆ بەشداری کردنی چالاکانە لە پێناو پاراستنی کۆمەڵگای جیهانی.

و: راستە هەر لە بنەڕەتدا هاووڵاتیی بە بێ بەشداری کردن مانای نیە. واتە هاووڵاتی نابێ پاسیڤ بێ. بیرمەندێك دەڵێ هاووڵاتیی پاسیڤ هەر هاووڵاتیی نیە. ئێستا ئەو بەشدارییە دەکرێ لە قالبی رۆژنامەوان بێ یان مامۆستای زانکۆ یان دۆکتۆر یان دوکاندار یان شۆفێری تاکسی یان هەر شتێکی تر. گرینگ ئەوەیە ئێوە لەو کەشوهەوایەی کاری لێدەکەن کاتێك بە هاووڵاتیی دەژمێردرێن کە بەرپرسایەتییەکانتان بەڕێوەببەن... هاووڵاتیبوون لەسەر بنەمای ئەخلاقی مەدەنی بیچم دەگرێ.

پ: دەکرێ بڵێین ئەخلاقی مەدەنی چیە؟

و: ئەخلاقی مەدەنی شتێك نیە مرۆڤ بە شێوەیەکی زاتیی هەیبێ. ئەو ئەخلاقە شتێکە دەبێ مرۆڤ فێری بێ. ئێمە بە ژیان لە ناو کۆمەڵگا، فێری ئەم ئەخلاقە دەبین. ئەخلاقی مەدەنی یاریدەریمان دەدا هەتا لە کەشوهەوایەکی کۆمەڵایەتیدا بژینو دابونەریتی ژیان لە کۆمەڵگاو ئەرکەکانمان لە بەرامبەر هاوشارییەکانمان فێر دەکا.

پ: لە راستیدا ئەخلاقێکە کە دەبێ خۆمان دروستی بکەین..

و: تەواو راستە، ئەخلاقێکە دەبێ دروستی بکەین. دروستی بکەین هەتا بتوانین لەپاڵ یەکدا بژین. دەبێ دروستی بکەین چونکە ئەم ئەخلاقە لەخۆڕا دروست نابێ.

پ: دەتوانین بە نموونەیەك باسەکە روون تر کەینەوە. بەر لەوەی ئۆتۆمبیل دروست بکرێو بەر لەوەی مرۆڤ سواری ئۆتۆمبیل بێ، هەندێك شتمان نەدەزانیو زۆر شتیش هەر بە بیرمان نەدەهاتن. بەڵام کاتێك سواری ئۆتۆمبێل دەبین دەبینین رێساکانی ترافیك دێنە گۆڕێ کە پێویستی بە ئەخلاقێکی تایبەت هەیە. ئەخلاقێك کەدەبێ دروستی بکەینو فێری بین.؟

و: بەڵێ، لە چاخی کەونارادا بیرمەندان بڕوایان لەسەر ئەمە بوو کە سروشتی ئێمەی مرۆڤ بە چەشنێکە کە دەتوانین لە ناو کۆمەڵدا بژینو شێوەی روانینی ئەوان بۆ ئەم پرسە کە تاکەکانی کۆمەڵگا چۆن دەبێ لەگەڵ یەکتردا بژینو بەیەکەوە هەڵکەن، هەر لەسەر ئەم بنەمایە بوو. لە چاخی مودێڕن دا ئەم پرسە زۆر ئاڵۆزتر بووە. پرسەکان بە چەشنێکن کە ئێمە بۆ ئەوەی بتوانین چاك پێکەوە هەڵبکەین دەبێ هەندێك رێسا بدۆزینەوە یان تەنانەت دروستیان بکەین. بۆ نموونە ئێستا یەکێك لە پرسە سەرەکییەکان ئەمەیە کە ئێمە چۆن دەتوانین هەم ئەخلاقی تاکەکەسیمان هەبێو هەم ئەخلاقی جەمعی. ئێمە چۆن دەتوانین تاکەکەسو کۆمەڵمان پێکەوە هەبێ. واتە چۆن دەتوانین هەم سەرنج بدەینە مافی تاکەکەسی و ئازادییە سەلبییەکانمانو هەم بتوانین ئەخلاقێکی جەمعیشمان هەبی هەتا بە هۆیەوە باسی بەختەوەریی گشتی بێنینە ئاراوە. زانستو تەکنۆلۆژیی مودێڕن، هەندێك پرسی لەگەڵ خۆی رەکێش کردون کە دەبێ بیریان لێ بکەینەوەو بە یارمەتیی فەلسەفەو ئەندێشەو... رێگا چارەی ئەم پرسو گرفتانە بدۆزینەوە. بۆ نموونە ئێمە ئێستا باسی تاقیکاری بایۆلۆژیو ژێنێتیکمان هەیە. ئێستا ئەو پرسیارە لەئارادایە کە ئایا ئەو مرۆڤەی لە تاقیگەدا پەیدا دەبێ هەر خاوەنی ئەو مافانەیە کە مرۆڤەکانیتریش هەیانە یان نا؟ ئایا هەر لەبنەڕەتدا ئەخلاقی مەدەنیی ئێمە ئیزنمان پێدەدا ئەو تاقیکارییانە بەڕێوە ببەین یان نا؟

پ: باسی شێوەکاری بەهۆی تاقیکاری ژێنێتیکەوە، لەوانەیە نموونەیەکی لەبار بێ.

و: راستە، ئەم باسی شێوەکارییە کە هێناتانە ئاراوە، تەواو باسێکی پێوەندیدارە بە چەمکی هاووڵاتیبوونەوە. ئەمڕۆ هاووڵاتییان لە هەموو شوێنەکانی جیهان دا لەبەرانبەر پێشکەوتنی تێکنۆلۆژیكو زانستیدا بەرپرسیارن. پرسیار ئەمەیە کە ئایا زانستو تێکنۆلۆژی سنوورو کەوشەنێکی هەیە یان نا؟ ئایا بۆمان هەیە بەکەرەسەی زانستو تیکنۆلۆژییەوە هەر کارێکی پێمان خۆش بێ بیکەین یان نا؟

پ: کەواتە لەبەر ئەوەی زانستو تێکنۆلۆژی رۆژبەڕۆژ لە پێشکەوتن دانو هەندێك پرسی نوێ دێنە گۆڕێ، دەبێ ئێمەش بەرپرسایەتییەکانی خۆمان رۆژبەڕۆژ دیاری بکەین؟

و: بەڵێ. چاوی لێبکەن ئەمڕۆ لەسەدەی بیستو یەکەمدا، زانستو تێکنۆلۆژی ئەو تواناییەی داوە بە ئێمە کە تەنانەت بتوانین جینسییەتی خۆمان بگۆڕین. لەبەرانبەر ئەو توانایانەدا، هاووڵاتییانی کۆمەڵگا لە جیاتی ئەوەی پاسیڤ بن دەبێ پرسیار لە خۆیان بکەنو بەرپرسیارەتییەکانیان لە وەڵامدانەوە بەم پرسیارانە دیاری بکەن. بۆ نموونە دەبێ ئێمە لەخۆمان بپرسین ئەگەر تووشمان بە تووشی کەسێك هات کە جینسییەتی گۆڕیوە دەبێ چ رەفتارێکی هاووڵاتیبوونمان لەگەڵیدا هەبێ. گریمان بکەن ئەگەر شارەکەمان تەژی لە ئۆتۆمبیل بێو ببێتە هۆی قرێژیی هەوا، ئێمە دەبێ چ هەڵوێستێك بگرین. دەبێ چ بکەین؟

ئەخلاقی مەدەنی شتێك نیە مرۆڤ بە شێوەیەکی زاتیی هەیبێ. ئەو ئەخلاقە شتێکە دەبێ مرۆڤ فێری بێ. ئێمە بە ژیان لە ناو کۆمەڵگا، فێری ئەم ئەخلاقە دەبین. ئەخلاقی مەدەنی یاریدەریمان دەدا هەتا لە کەشوهەوایەکی کۆمەڵایەتیدا بژینو دابونەریتی ژیان لە کۆمەڵگاو ئەرکەکانمان لە بەرامبەر هاوشارییەکانمان فێر دەکا.

مەترسیی کۆماری ئیسلامیو پێویستی رووبەروو بوونەوەی جیهانی

ن: ئاگری
و: لوقمان

ئەمڕۆکە مەترسیی تیرۆریزم هیچ سنوورو جیاوازییەك دانانێو جیهانی دەگەڵ پیکۆڵو کیشەگەلی گەورە بەرەوڕوو کردوە، جیهانیی مۆدێڕنو شارستانییەت سەرەڕای ئەو هەمووە کەرەسەو تێکنۆلۆژییەی کە لەخزمەتیدایە لە بەرانبەر تیرۆریزمدا بێ بڕستە. رۆژانە بە دەیان بابەتو توێژینەوەو راوێژ لە دەزگاکانی راگەیاندنو کۆنفرانسگەلێکدا کە بۆ تاوتوێکردنی ئەو دیاردە جیهانییە پێك دێن بڵاو دەبنەوەو رێگا چارەو تئۆریگەلی جۆراوجۆری بۆ پێشنیار دەکەن. بەڵام سەرەڕای هەموو ئەوانەش شاهیدی رەوتی روو لە گەشەی ئەو دیاردە دزێوەین. لە سەردەمی شەڕی ساردا کە جیهان بەسەر دوو جەمسەری رۆژهەڵاتو رۆژئاوا دا دابەش کرابوو، ئێستراتێژیو تاکتیكو ئامانجەکانی هەردوو لایەن دیارو روون بوون. ئەو کارە ببووە هۆی ئەوە کە جیهانی دوو جەمسەری تووشی رووبەروو بوونەوەیەکی مەترسیدار نەبێ. بەڵام ئەمڕۆ مەترسیی بناژۆیی ئایینیکە لە ناخی تئۆری توندوتیژیی و تیرۆریزمی نێونەتەوەییەوە سەری هەڵداوە زۆر مەترسیدارتر و وێرانکەرترە لە مەترسیی کۆمۆنیزمیی پێشوو. زەنگی مەترسیی تیرۆریزم کاتێك لێدرا کە رۆژئاواییەکان بە خاتری قازانجو بەرژەوەندییەکان و داهاتووی خۆیان چاوو گوێیان لە هەمبەر ئەم مەسەلەیە ئاخنیبوو، ئەو کاتەی کە تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی لە دەرەوەی سنوورەکانی ئێران بە دڕندانەترین شێوە لە پێوشوێنی کوشتنی نەیارانیان دا بوون، یان لە لیباسیی دیپلۆماتدا رێبەری ئازادیخوازی کورد دوکتور قاسملوویان لەسەر کورسیی وتووێژ تیرۆر کرد، یان بە کێردوچەقۆ دژبەرانیان قەسابی دەکرد، لە کەمتر لەیەك دەیەدا، سەدانو بگرە هەزاران کەس لە جیابیران و نەیارانی رێژیمیان بە شێوەیەکی نامرۆڤانەو ناجوامێرانە لەتوپەت کرد.

تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی ئێران لە نێو جەرگەی ئورووپادا ئەسپی خۆیان وەها لینگ دەدا کە گۆیا لە شەقامەکانی تارانن! تیرۆریزمی نێونەتەوەیی کە جیهانی خستۆتە تەنگژەوە، رێکخستنو هێزێکی پتەوی وای بۆ خۆی پێکهێناوە، کە جیهانی رۆژئاوا و لەسەرەوەی ئەوانیشەوە ئەمریکای والێکردوە کە تەواوی هێزوپتانسیەڵی خۆی بۆ بەربەرەکانی وەگەڕ بخات. بەڵام گرینگترین هەڵەی ئیستراتیژیکی ئەو وڵاتانە لەو بەربەرەکانێیەدا نەبوونی یەکپارچەی و یەکدەنگیی ئەوانو لەئاکامدا نەبوونی هەڵوێستێکی جیددی بەرامبەر وڵاتانی پشتیوانی تیرۆریزم، و لە سەرووی هەمووانیشەوە ئێرانە.

رێژیمی کۆماری ئیسلامی ئێران وەك گەورەترینو ناسراوترین پشتیوانی تیرۆریزم، نەك هەر ترسێکی لەو ناسناوە نیە بەڵکوو بە شانازییەوە لە ژێر ناوی پشتیوانی لە نەتەوە زۆرلێکراوەکانو بەربەرەکانی دەگەڵ شەیتانی گەورە، ئەو تاجی "سەربەرزییە" لەسەر دەنێ. پشتیوانیی رێژیم لە گرووپ گەلی وەك حیزبوڵڵای لۆبنان ـ مۆقتەدا سەدر لە عێراقدا، حەماس لە فەلەستین، بەڵگەی راستیو دروستیی ئەم داوایەیە. دیارە رێژیم بەوەشەوە راناوەستێ و ئەولاتر لە ناوچەش لە هەوڵی پێکهێنانی ئیئتیلافێکی دژە ئەمریکاییدایە. کە لە کۆی وڵاتانی وەك وێنزوئیلا ـ کووبا ـ کۆرەی باکوورو سووریە پێك دێ. سەفەرە دیپلوماتیکەکانو راخستنی فەرشی سوور لە ژێر پێی کاربەدەستانی ئەو وڵاتانەدا، بەشێکی بەرچاوی لە دیپلۆماسیی ئێرانی پێك هێناوە. لەو وتارەدا پەردە لەسەر هەوڵو تێکۆشانی رێژیم بۆ پەرەپێدانی تیرۆریزم و رووبەروو بوونەوەی نهێنیی دەگەڵ جیهاندا لادەدەین.

١ـ نامەنووسینی ئەحمەدی نەژاد بۆ بەرپرسانی وڵات گەلی جیهان: بە دوای یەکەمین نامەدا کە ئەحمەدی نەژاد بۆ سەرۆك کۆماری ئەمریکای رەوانە کرد لەو ئاخرانەشدا شاهیدی نامە نووسینی ناوبراو بۆ وڵاتانی ئەڵمانو فەرانسە بووین. ئەگەر سەرنج بدەینە ناوەرۆکی نامەکانو ئەو جۆرەی کە ئەو کەسانەی کە نامەکانیان پێ گەیشتوە و باسیان لە ناوەرۆکی نامەکان کردوە، پێدەچێ کە هیچ ئاماژەیەك بە کێشەگەلی دوو لایەنە، ئاڵوگۆری ناوچە، تەنانەت مەسەلەی ناوکیش نەکراوە. بەڵکوو پڕە لە قسەی بێماناو ئامۆژگاری، زیاتر وەك مانیفێستێك دەچێ کە پەیامی رووبەروو بوونەوەی لە خۆدا شاردۆتەوە.

٢ـ یارمەتیگەلی ماڵیو نیزامی بە گرووپە تیرۆریستەکان: ئەگەر بە وردی چاوێك بە ئاڵوگۆرەکانی لۆبنانو شەڕی حیزبوڵڵا دەگەڵ ئیسرائیل دا، بگێڕینو ، رۆڵو نەخشی کۆماری ئیسلامی لەو نێوەدا وەرد دەینەوە، بۆمان دەردەکەوێ کە لەراستیدا، ئەو شەڕوململانەیە، ململانەی ناراستەوخۆی (ئەمریکاو ئیسرائیل) دەگەڵ رێژیمی کۆماری ئیسلامی ئێرانە.

رێژیم لەهەموو پۆتانسیەل و هێزی خۆی کەڵك وەردەگرێ، هەر لە یارمەتیی تەسلیحاتیو لوژیستیکییەوە بگرە تا دەگاتە یارمەتیی ماڵی تەنانەت لە ئاخرین هەنگاودا کوڕی ئۆسامە بن لادنی کەلە ئێران لە ماڵی خۆیدا دەستبەسەر بوو (حصر خانگی) بۆ رێکخستن و سازماندانی گرووپە خۆکوژییەکانی دژ بە ئیسرائیلو پشتیوانی کردن لە حیزبوڵڵا رەوانەی سەر سنوورەکانی سوورییە کردوە. ئەوە گرینگیی کێشەکان دەردەخا. لە عێراقدا بە یارمەتیی راستەوخۆ بە گرووپەکانی وەك: سوپای مەهدی سەربە موقتەدا سەدر، تەگەرە دەخاتە سەر رێگای پرۆژەی دێموکراتیزە کردنو ساوکە بوونی ئەمنیەتو، سەرئەنجام هەوڵی شکست هێنانی پرۆسەی ئەمریکا لەو وڵاتەدا دەدا. رێژیمی ئێران بە یارمەتیکردنی حەماس و جیهادی ئیسلامی لە فەلەستینو، ئاژاوە نانەوە لەو ناوچەیەدا، دەیهەوێ ناوچەکە سەقامگیر بوونی سیاسیی بە خۆوە نەبینێ، هەموو ئەو راستییانەش نیشانەی ئەوەن کە رێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران نایهەوێ ئارامیو تەناهی لە ناوچەکەدا سەقامگیر بێ، چونکە رازی مانەوەی خۆی لە قەیران خۆلقاندا دەبینێ.

٣ـ هەوڵدان بۆ دەست راگەیشتن بە چەکی ناوکی: هەوڵە شاراوەکانی چەندین ساڵەی رێژیم لە مەسەلەی ناوکیدا مل نەدان بۆ چارەسەرکردنی ئەم قەیرانە لە رێگەی دیالۆگو وتووێژەوە ـ قەبووڵ نەکردنو وەپشت گوێ خستنی هاندەرە

پاشماوەکەی بۆ لاپەڕە٥

ئاسۆی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست

ناسر ساڵحی ئەسڵ

بۆ ماوەی یەك مانگە، لە ١٢ــ ٧ تا ١٢ــ ٨ ـ٢٠٠٦ زایینیدا، بەهۆی ڕفاندنی دوو سەربازی ئیسرائیلی بەدەستی میلیشیاکانی حیزبوڵڵای لوبنان،شەڕێکی ماڵوێرانکەر هەڵگیرسا، کە بە برەوترین هەواڵی سەرشاشەی میدیاکانو سەردێڕی ڕاگەیەنەکانی جیهانو تۆڕی ئینترنێت بوو.

هێرشی هەوایی‌و زەمینیی ئیسرائیل، میلیشیاکانو دامەزراوەکانی حیزبوڵڵای لە جنوبی لوبنان کردوە نیشانە کە بە وتەی ڕاگەیەنە گشتییەکان زەبرێکی کاریگەرو کوشندە وە حیزبوڵڵا کەوت. بەڵام سەرەڕای ئەم زەبرە کاریگەرە لە حیزبوڵڵا، ڕۆژانە لە باشووری لوبنان بە سەدان کەسی مەدەنی دەبوونە قوربانیی سیاسەتی ئاژاوەگێڕیی حیزبوڵڵای داردەستی ڕێژیمی ئیسلامیی ئیران. هەروەها بە هۆی بوونی دمەزراوەکانی حیزبوڵڵا لەنێو شارو گوندەکانی باشووری لوبنان، بە هەزاران کەس لە ترسی بومبارانی هەوایی ئیسرائیل ئاوارە دەبوون. بە هەزاران گەشتیاری بیانی لوبنانیان بەجێهێشت کە زەرەرو زیانێکی زۆری بە ژێرخانی ئابووریی لوبنان گەیاند.

لە بەرامبەردا حیزبوڵڵاش بەهۆی موشەکبارانی (بە موشەکی ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران)، ڕۆژانەی شاروشارۆچکەکانی ئیسرائیل، بەدەیان کەسی مەدەنی دەکوژرانو بریندار دەبوون.

سەرەنجام لە ئاکامی بشێوی‌و شەڕ لەنێوان ئیسرائیل لەلایەك‌و حیزبوڵڵای لوبنان لەلایەکی دیکەوە، هەڵوێستی جۆراوجۆری لە ئاستی نێونەتەوەیی لێکەوتەوە. وڵاتانی دێموکرات‌و پێشکەوتوو تەنانەت بەشێك لە وڵاتانی عەرەبی بە ڕاشکاوی هێرشی ئیسرائیل بۆ سەر حیزبوڵڵایان بە زەبرێکی کاریگەرو کوشندە بۆ لەناوچوونی دوارۆژ تیرۆریستان لە قەڵەمدا. بەڵام هەش‌بوون ڕێژیم گەلێك وەك ئێران‌و سووریەو جەرەیانات‌و کەسانێك، بە شەڕی نێوان عەرەب‌و ئیسرائیل یان بە شەڕی نێوان ئیسلام‌و کوفریان ناودێر دەکرد، وەباڵی شەڕەکەیان دەخستە ئەستۆی ئیسرائیل.

لە هەمان کاتدا سیاسەت‌و ئامانجی هەرە سەرەکی لە ڕفاندنی دوو سەربازی ئیسرائیلی بە دەستی میلیشیاکانی حیزبوڵڵا، هەڵایساندنی شەڕ بوو. چونکە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران دەیەوێت بەهۆی فشاری حیزبوڵڵاوە ئەو فشارەی کە وڵاتانی ئەمریکاو ئورووپا کە بۆ چارەسەرکردنی قەیرانی ناوکی‌و دەست پێڕانەگەیشتنی بە چەکی ناوکی بۆ ڕێژیمی ئێران دەیان هێنا، کەم بکرێتەوە.

ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران تا ئێستاش کار دەکات بۆ وەدەستهێنانی کات بۆ کۆکردنەوەی توانای دەست پێڕاگەیشتن بە تیکنۆلۆژیی چەکی ناوکی. لەلایەکی دیکەوە ڕێژیمی ئیسلامی ئێران لە ماوەی تەمەنیدا لە خولقاندنی قەیراندا هەمیشە وەك کوتکی سەرکوت بەسەر جەماوەری وەزاڵە هاتووی ئێران بەگشتی کەڵکی وەرگرتوە.

لە هەمان کاتدا ڕێژیمی ئێران، بە دەست سێ کێشەی سەرەکی، واتە کێشەی ناوکی، قەیرانی ئابووری‌و جووڵانەوەی نەتەوە ژێردەستەکانی ئێران دەناڵێنێ. ڕێژیم ئامانج‌و سیاسەتی لە هەڵایساندنی شەڕ بەدەست میلیشیاکانی حیزبوڵڵا، بە لارێدا بردنی بیروڕای گشتیی نێونەتەوەیی‌و ناوخۆیی لەسەر ئەم بابەت‌و کێشانەیە.

ئێستا پرۆژەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست، ئامانج‌و هەوڵێکی دێموکراتیکە، بۆ چارەسەرکردنی کێشە نەتەوایەتییەکان‌و نەهادینە کردنی ئازادی‌و دێموکراسی‌و بن بڕکردنی سەرەڕۆیی ئیدئۆلۆژیی مەزهەبی، یان تەك حیزبی لە ناوچەکەدا. هەربۆیە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست پێویستی بە دێموکراتیزە بوون هەیە. بەڵام ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران کە لەو پرۆسەدا خۆی بە زەرەرمەند دەزانێ، تێدەکۆشێ بە دروستکردنی قەیران‌و ئاژاوە گێڕی تەگەرە بخاتە سەر ڕێی ئەو پرۆسەیە.

لەلایەکی دیکەوە مانەوەی حیزبوڵڵا، وەك داردەستی ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران‌و هەروەها وەك میلیشیایەکی چەکداری باشووری لوبنان، هەڕەشەیەکی گەورەو ڕاستەوخۆیە لە سەرجەم پرۆژەو بەرژەوەندییەکانی ئەمریکاو ئورووپا لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا. لەو نێوەدا سووریە کە هاوپەیمانی ڕێژیمی ئیسلامیی ئێرانە دەیەوێ بیروڕای گشتیی جیهان لە باری پەروەندەی تیرۆری ڕەفیق حەریری، سەرۆك وەزیری پێشوی لوبنان، کە دەستی کاربەدەستانی باڵای سووریەی تێدایە، بەلارێدا بەرێ، یان بە قەیرانەکانی ناوخۆی سووریە پەردەپۆشی بکا. هەروەها هێژمونی خۆی بۆسەر دەسەڵاتی لوبناندا بگێڕێتەوە. لە لایەکی دیکەوە ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران بە هاوکاریی سووریە لە ڕێگەی حیزبوڵڵاوە ویستی، بیروڕای گشتیی جیهان سەرگەرم بکاو بەو ئامانج‌و هیوایە ببێتە کارتێك بۆ جۆرێك لە سازان‌وسازش‌و هەل‌ومەرجێك بخولقێ تا ساناتر لە پێشوو لە پیتاندنی یورانیوم چاوپووشیی لێبکرێ.

سیاسەتەکانی ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران بونەتە مایەی مەترسییەکی گەورە لەسەر بەرژەوەندییەکانی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا. بۆیە چاوەڕێ ناکرێ ئەم دوو ئاراستە ناکۆکەی نێوان بەرژەوەندییەکانی ڕۆژئاوا لەگەڵ سیاسەتی ئاژاوەگێڕانەی کاربەدەستانی ڕێژیمی ئیسلامیی ئێراندا یەك بگرنەوە. ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران لە جیهانی ئازادو کۆمەڵگای دێموکراسیدا پێگەو جێگەی بۆ نەماوەتەوە، دەیەوێ بە هاوپەیمانی لەگەڵ چەند وڵاتی یاخی، لەجیهانی ئازادو کۆمەڵگای مەدەنی‌و دەستەو گرووپی تیرۆریستی، جێگەو پێگەی خۆی قایمتر بکا.

سووریە وەك هاوپەیمانی ئێران، دوو ڕێگای لە بەردەم دایە، یان حیزبوڵڵا بکاتە قوربانیی خۆی "هەروەك ساڵی ١٩٩٨ لایەنێکی کوردیی کردە قوربانی"و ڕێگەی نزیك بوونەوە لە ڕۆژئاواو دوور کەوتنەوە لە ئێران بگرێتە بەر، یان لەئاکامدا خۆی دەبێتە قوربانی.

لەم ڕۆژانەدا بڕیارنامەیەك لەلایەن فەرانسەو ئەمریکاوە ئامادە کرابوو کە پێشکەش بە شووڕای ئەمنییەتی ڕێکخراوەی نەتەوە یەکگرتووەکان کرا، کە بە هێندێك دەستکاری‌و گۆڕانەوە لە ٢١ی گەلاوێژی ١٣٨٥ "١٢ ئابی ٢٠٠٦ زایینی" بەژمارە ١٧٠١ پەسند کرد. ئەندامانی شورای ئەمنییەت بۆ چارەسەرکردنی بنەڕەتیی کێشەی نێوان ئیسرائیل‌و لوبنان، جێبەجێ کردنی بڕیارنامەی ١٥٥٩ی شوورای ئەمنییەت کە پێشتر دەرچووە، تەئکیدیان کردەوە.

سکرتێری گشتیی نەتەوە یەکگرتووەکان، بڕیارنامەی ١٧٠١، پەسندکراوی، شوورای ئەمنییەتی، بۆ تاوتوێ‌و پەسندکردن خستە بەردەم هەردوو کابینەی دەوڵەتی ئیسرائیل‌و لوبنان. دەوڵەتی ئیسرائیل بە ٢٤ دەنگ لە ٢٥ دەنگ بڕیارنامەکەی پەسند کرد. دەوڵەتی لوبنان لەگەڵ پەسندکردنی بڕیارنامەکە بەهۆی هەڵوێستی دوو وەزیری حیزبوڵڵا لەباری بەشێك لە برگەکانی بڕیارنامەکە لەسەر چەككردنی میلیشیاکانی حیزبوڵڵاو جێبەجێکردنی بڕیارنامەکانی پێشووی ڕێکخراوەی نەتەوە یەکگرتووەکان وەك، پەیمانی تائیف، بڕیارنامەکانی ١٥٥٩ و ١٦٨٠ شورای ئەمنییەت، کە پێداگری کراوە لەسەر چەك کردنی میلیشیاکانی لوبنان وتووێژی لەسەر میکانیزمی جێبەجێ کردنی بڕیارنامەکەی وەدواخستوە.

لە کاتێکدا تەواوی وڵاتانی جیهان پشتیوانی لە بڕیارنامەی شورای ئەمنییەت دەکەن، قسەکانی کار بەدەستانی ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران لەباری بڕیارنامەکە روون‌و ئاشکرا نیە.

بڕیارنامەی ١٧٠١ شورای ئەمنییەت، لە کاتێکدا کۆتایی بە شەڕ دێنێ کە ئەرتەشی ئیسرائیل تا نزیك رووباری لیتانی چووەتە پێش‌و دەبێ پاشەکشە بکا بۆ سنووری دیاریکراوی نێونەتەوەیی‌و هاوکات ئەرتەشی لوبنان‌و هێزەکانی ئاشتیپارێز ڕێکخراوەی نەتەوە یەکگرتووەکان ناسراو بە "یونیفیل" لە سنووری ئیسرائیل ـ لوبنان جێگیر بن.

هەروەها کۆتایی پێهاتنی شەڕو کێشەکانی کێڵگەکانی شەبعا، چەككردنی میلیشیاکانی حیزبوڵڵا، نووژەنکردنەوەی ناوچە وێرانکراوەکانی باشووری لوبنان‌و زۆر گیروگرفتی دیکە لە داهاتووی نزیکدا روونتر دەکەونە بەرباس‌و ڕێگا چارەی گونجاویان بۆ دەستنیشان دەکرێ.

پێوەندییەکانی تورکیە و ئێران‌و مەسەلەی کورد

ئازاد کوردی

دوو وڵاتی ئێران و تورکیە لەباری جوغرافیاییەوە جیران و لەتەنیشت یەکترن، بەڵام لەبواری ئیدئۆلۆژی‌و بەرژەوەندیدا دەسەڵاتدارانی دەوڵەتی لەو دوو دەوڵەتەدا لە یەکتر دوورن. هەروەها ئەم دوو وڵاتە پێشینەیەکی دوور و درێژی هاوکاری‌و گەنگەشەیان هەیە.

بەدوای سەرکەوتنی شورشی گەلانی ئێران لە ساڵی ١٣٥٧ (١٩٧٩)دا، پێوەندییەکانی تورکیە لەگەڵ ئێران هەوراز و نشێوی زۆریان بەخۆوە بینیوە. تورکیە وەك دەوڵەتێکی سیکۆلار و کۆماری ئیسلامیی ئێران وەك ڕێژیمێکی ئیدئۆلۆژیکی کۆنەپەرست و دواکەوتوو کەمتر سازگاری و تەباییان هەبووە. تورکیە لە پەیمانی ئەتلانتیکی باکوور، واتە ناتۆدا ئەندامە، پێوەندیی نیزامیشی لەگەڵ وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا و ئیسرائیل هەیە، هەر بۆیە زیاتر لە هەموو شوێنێکی دیکە لەلایەن دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامیی ئێرانەوە دەکەوێتە بەر ڕەخنە و گازندەو نارەزایەتیی ئەم وڵاتە. ئەمە وای کردوە کە زۆرجار پێوەندییە ئابووری، دیپلۆماسی و ئەمنییەتییەکانیان ساردی بە خۆیانەوە ببینن. لە بەرانبەردا ماوەیەکی زۆر دەوڵەتی تورکیە لەسەر ئەم گومانە بوو کە ئێران دەست لە کاروباری نێوخۆیی تورکیە وەردەدا و پشتیوانی لە گرووپە توندرەو و ڕادیکاڵە ئیسلامییەکان لە تورکیە دەکا. هێندێك جار دوژمنایەتییەکی ئاشکرا لە پێوەندییەکانی ئەو دوو وڵاتە گرنگەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست کە دەروازەی ئورووپا و ئاسیا پێك دێنن، دیتراوە. تورکیە بە هۆی بوونی قەیرانگەلی گەورە و بەرچاوی ئابووری‌و سیاسی لەم وڵاتەدا و بەریوەبردنی بەرنامە ئابووری و سیاسییەکانی خۆی، لەبەرانبەر ئێران دا هێندێك جار نەرمیی زیاتری لەخۆی نیشان داوە.

بە شێوەیەکی گشتی ریزە ئاڵوگورێك لە پێوەندییە پر هەوراز و نشێوەکانی ئێران و تورکیەدا لە جەرەیانی شەڕی سارد و پاش تەواو بوونی کاریگەری‌و باندۆریان هەبوو کە لێرەدا بە کورتی‌و فۆرمۆلەکراو باسی لێ دەکەین:

١ـ کۆتایی هاتنی شەڕی ئێران و عێراق، لەماوەی شەڕەکەدا تورکیە زۆر سوودی لە قەیرانەکە وەرگرت و هەر دوو وڵات بەهۆی ئینزوای نێونەتەوەیی ناچار بوون لە تورکیە وەك تەنیا ڕێگای هێنان (واردات)ی کەرەسەو پێویستییەکانی دیکەی خۆیان کەڵك وەرگرن.

٢ـ شەڕی کەنداو، لە ئاکامی ئەو شەڕەو چەند هۆکارێکی دیکەدا حکوومەتی هەرێمی کوردستان لە عێراق دا دامەزرا کە ترس و نیگەرانییەکی زۆری بۆ ئەو دوو وڵاتە پێك هێناو ئەوانیش بە خۆیەوە کەوتن.

٣ـ ململانەی تازەی تورکیە و ئێران بۆ بەرەوپێش بردنی نفوزی خۆیان لە ناوچەی ئاسیای ناڤین و قەفقاز.

٤ـ کاریگەریی پێوەندییەکانی تورکیە لەگەڵ ئیسرائیل.

٥ـ مەسەلەی کورد، بەهۆی چارەسەر نەکردنی دێموکراتیك و سەردەمیانە بۆتە گیروگرفتێکی گەورەی ئەم وڵاتانە.

٦ـ ئیسلام گەرایی لە تورکیە، لەو پێوەندییەدا دەوڵەتی تورکیە گومان و ڕەخنەی توندی لە کۆماری ئیسلامی سەبارەت بە پشتیوانی لە هێزە توندرەو و ڕادیکاڵەکانی نێوخۆی تورکیە لە بواری ماڵی و مەعنەویدا دەگرت.

٧ـ ئاڵوگۆرە سیاسییەکانی نێوخۆ لە تورکیە و ئێران دا، لە ئێران بە هۆی هاتنە سەرکاری ڕێفورمخوازەکان و لە تورکیە بەهۆی سەرکەوتنی حیزبی ئیسلامیی ریفاه، ئاڵوگۆری قووڵ لە پێوەندییەکانی هەردوو وڵات دا پێك هات بۆ ماوەیەك.

٨ـ ڕۆڵی هێڵی نەوت و گاز.

٩ـ پاش ڕووداوی ١١ی سێپتامبری ٢٠٠١، سەرەڕای مەحکووم کردنی ئەم ڕووداوە لەلایەن هەردوو وڵاتی ئێران و تورکیە، دیتمان کە تورکیە کەوتە بەرەی دژی تیرۆر و هاوپەیمانی ئەمریکا و ڕۆژئاڤا، بەڵام ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران خۆی عامیلی ئەسڵیی پەرەپێدانی تیرۆریزم لە ناوچەو جیهان دا بووە.

باس کردن و ورد بوونەو لە هەرکام لەو هۆکارانەی سەرەوە کە ڕاستەوخۆ باندۆریان لەسەر پێوەندییەکانی ئەم دوو وڵاتە هەبووە، کات و دەرفەتێکی زۆری دەوێ‌و لە چوارچێوەی ئەم گۆتارەدا ناگونجێ. بەڵام لەو نێوەدا ئەوەی گرینگە و ئامانجی ئەم بابەتەیە، باسکردن و لێکدانەوەی هەڵوێستی ئەم دوو وڵاتە بەرانبەر بە کێشەی کوردە کە لە ماوەی ڕابردوودا جارێکی دیکە شاهیدی یەکریزی و هەڵوێستی هاوبەشی ئەو دوو وڵاتە لەم پێوەندییەدا بووین.

یەکێك لە ئاکامەکانی شەڕی کەنداو، ئازادبوونی کوردستانی عێراق بوو، نەتەوەی کورد لەم پارچەیەی کوردستاندا توانی بە بەشێك لە ماف و ئازادییەکانی خۆی بگات. هەر بۆیە لەو کاتەوە هەتا ئێستا وڵاتانی تورکیە، ئێران و سووریە بەردەوام هەوڵیان داوە کە هەر کامەیان بە شێوەیەك پێشگیری لە بەرەو پێشچوونی پرۆسەی ئازادیی ئەم بەشە ئازادکراوەی کوردستان بکەن. دژایەتی کردن لەگەڵ مەسەلەی کورد ئامانجی کار و بەرژەوەندی هاوبەش و خاڵی گرینگی هەوڵ و تەقەلای ئەو سێ وڵاتە و بەتایبەت تورکیە و ئێران پێك دێنێ. لە دەیەی ٩٠ی زایینی بەدواوە کە حکوومەتی هەرێمی کوردستان دامەزرا، هەرکات کە کوردەکان ویستبێتیان هەنگاوێك بەرەو پێشکەوتن هەڵبگرن کە جێپێی کورد لە عێراق بەهێز بکات، لەجێدا ئەو وڵاتانە پێکەوە دانیشتنی ئاوارتەیان بووەو هەڵوێستێکی هاوبەش دژی دەوڵەتی هەرێمی کوردستانی عێراق و هەروەها بەرنامەرێژی بۆ سەرکوت و زەربە لێدان لە جولانەوەی گەلی کورد لە کوردستانی تورکیە و ئێرانیان گرتوە. ئەو ترس و نیگەرانییەی وڵاتانی ئێران و تورکیە لەوەوە سەرچاوە دەگرێ کە باشتر بوونی وەزعی حکوومەتی هەرێمی کوردستانی عێراق و جێگربوونی ئارامش و سەقامگیری سیاسی یارمەتیدەر بێ بۆ پەرە سەندنی هەستی نەتەوایەتیی کوردەکان لەو وڵاتانەدا کە ئەوان دەسەڵاتدارەتیی نادێموکراتیکیان تێدا بەرێوە دەبەن.

دوو وڵاتی تورکیە و ئێران بێجگە لە بەرژەوەندییەکانی ئابووری و بازرگانی، بە شێوەیەکی بەربڵاو بۆ بەرەنگار بوون و تێك شکاندنی خەبات و چالاکیی جوولانەوەی نەتەوەیی کورد لەو وڵاتانەدا کە بۆ وەدەستهێنانی ماف و ئازادییەکانی نەتەوەی کورد تێدەکوشن، بەردەوام کۆ دەبنەوە و بە ئامانجی پاراستنی بەرژەوەندی هاوبەشی ئەمنییەتی میللی و سنووری پێکەوە قەرارداد گرێ دەدەن و کۆمسیۆنی هاوبەشی ئەمنییەتی و هاوکاری بۆ کونترۆڵکردنی سنوورەکانیان پێك دێنن.

یەکێك لە کێشە گەورەکانی نێوان تورکیە و ئێران لەماوەی چەند ساڵی ڕابردوودا، ڕەخنەی توندی تورکیە لە ئێران و حکوومەتی هەرێمی کوردستان سەبارەت بە کەڵك وەرگرتنی هێزەکانی **PKK** لە خاکی ئێران و عێراق دژی تورکیەیە. بەڵام لە ماوەی چەند ڕۆژی ڕابردوودا هێزەکانی ئەو دوو وڵاتە بڕیاری هێرشی هاوبەش بۆ سەر بنکەکانی **PKK** لە کوردستانی عێراقیان دا.

یەکێك لە هۆیەکانی پیلانی هێرشی هاوبەشی وڵاتانی تورکیە و ئێران بۆ سەر هەرێمی کوردستانی عێراق، تێکدان و شێواندنی باری ئارامی‌و تەناهی لە هەرێمی کوردستانی عێراقە، چونکە وەزعی کوردستانی عێراق لەچاو هەرێمەکانی دیکەی عێراق، ئارامی و سەقامگیریی زیاتری تێدایە. هەتا بەم شێوەیە لەلایەك پێش لە بەرەوپێشچوونی مەسەلەی کورد لە عێراق بگرن و ڕێگا نەدەن کە چاکتر بوونی وەزعی کورد لە عێراق کاریگەری زیاتری لەسەر کوردەکانی پارچەکانی دیکەی کوردستان کە ئەو وڵاتانە دەسەڵاتدارییان دەکەن، هەبێ و لەلایەکی دیکەوە بیروڕای گشتیی خەڵکی ئەو وڵاتانە بەو ئاڵوزی پێك هێنانە بەلارێدا بەرن. مێژوو سەلماندوویەتی کە هەڵسوکەوتی ئەو وڵاتانە بۆ پێشگیری لە بەرەوپێش چوونی مەسەلەی کورد لە دەرەوەی سنوورەکانیان بووە. ئەو کردەوانە لە دنیای ئەوڕۆداو لە بیروڕای گشتیی‌و یاساو ڕێساکانی نێونەتەوەیی دا ڕێگەیان نیەو دەبێ ڕێگەچارەی گونجاو بۆ چارەسەری کێشەی کورد بدۆزنەوە.

پەیامی پیرۆزبایی یەکیەتیی ژنان، بەبۆنەی ٦١ەمین ساڵرۆژی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

هاوڕێیانی خۆشەویست!
ئامادە بووانی بەڕێز!
بە بۆنەی ٢٥ی گەلاوێژ، ٦١مین ساڵی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، حیزبی خۆشەویستی کۆمەڵانی خەڵکی کورد لە کوردستانی ئێران، یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە ناوی هەموو ئەندامانو لایەنگرانی‌یەوە ئەم رۆژە پیرۆزە لە ئێوەی بەڕێزو سەرجەم ئەندامانو لایەنگرانی حیزبو کادرو پێشمەرگە قارەمانەکانی حیزبی دێموکراتو بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدانو زیندانیە سیاسی‌یەکانو بە تایبەتی خەڵکی کورد لە کوردستانی ئێران بەگشتی پیرۆزبایی دەکا.

سکالا حەکیمزادە ئەندامی بەڕێوەبەریی یەکیەتیی ژنان

بەڕێزان!
حیزبەکەمان ٢٥ی گەلاوێژی ئەمساڵ، ٦٢هەمین ساڵی خەباتو تێکۆشانی خۆی سەربەرزانە تێپەڕ دەکاو٦٢هەمین مۆمی تەمەنی خۆی دادەگیرسێنێ.
دوای ٦١ ساڵ خەباتو ٦١ ساڵ کەوتنو هەستانەوە، دوای٦١ ساڵ فیداکاریو قوربانی‌دان، ٦١ساڵ بەربەرەکانی دژی درندەییو پیلانەکانی دوژمن، حیزبە شۆرشگێرەکەمان هەروا خۆراگرو وەفادار بە ڕێبازی شەهیدان درێژە بە خەبات دەداو ماندوویی نەناسانە بۆ ئازادی، بەختیاریو ئاشتی تێدەکۆشێو وەك ئەستێرەیەکی گەشو پرشنگدار لە ئاسمانی بێگەردی خەباتدا دەدرەوشێتەوەو چاوو دڵی ئەویندارانی راستیو دادپەروەری رووناك دەکاتەوەو بزە دەخاتە سەر لێوی هەزاران منداڵی شەهیدانو ژنانی کۆست کەوتوو برینی بە سۆی جەرگی دایکانی شەهیدو خەڵکی ئەمەکناسی کوردستان سارێژ دەکاتەوە.
ئێمەش ژنانی دێموکرات، بە شانازیی دەزانین کە شان بە شانی رۆڵەکانی دێموکرات لە مەیدانی خەباتو کۆڵنەدان دا ٦١هەمین مۆمی تەمەنی حیزبەکەمان دادەگیرسێنینو پەیمانو بەڵێن نوێ دەکەینەوە کە هەردەم وەك پشتیوانێکی بەهێزی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، قایمو خۆراگر لە مەیداندا بینو لە هەر چەشنە فیداکاریو لە خۆبردووییەك دریغی نەکەینو هیواداریشین کە حیزبەکەمان بە داگیرسانی مۆمێکی تری لە دایك بوونی، بەدەسکەوتی گرینگی یەکگرتن، بە هیوای زیاتر سەرکەوتنو بە ورەی بەرزو ئیمانی پتەوەوە درێژە بە رێگەی پڕ لە سەروەریی شەهیدان بداو لە هیچ چەشنە لە خۆبردووییەك بۆ وەدی هاتنی ئامانجی بەرزی شەهیدانو دەرکەوتنی هەتاوی ئازادی لە ژێر هەوری رەشی بێدادی لە خەبات نەوەستێو ئەو ریسالەتە مێژوویی‌یە کە لەسەر شانیەتی بە ئامانجی بگەیەنێ.

پیرۆز بێ ٦٢هەمین ساڵرۆژی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران .

پیرۆز بێ لە هەموو ئێوەی بەڕێزو تێکۆشەر.

یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێران
٢٥ی گەلاوێژی ١٣٨٥ی هەتاوی

پەیامی یەکیەتیی خوێندکاران بەبۆنەی ٢٥ی گەلاوێژەوە

کەریم پەرویزی سکرتێری یەکیەتیی خوێندکاران

خەڵکی ئازادیخوازی کوردستان!
تێکۆشەرانی دێموکرات!
خوێندکارانی ئازادیخواز!
لێرەوە، ٦١هەمین ساڵڤەگەڕی دامەزرانی قوتابخانەی ئەندێشەی مودێرنو سەردەمیانە، خەباتی بێ‌پسانەوەی مافخوازانە، رەوتی روو لە پێشی بەردەوام نوێبوونەوە، فێرگەی بار هێنانی رۆڵەی ئازادیخوازو دێموکرات، رێکخەری کۆمەڵگای کوردستان بەرەو ئاسۆی پرشنگداری ئازادی، رۆژی هاتنە سەر گۆرەپانی بوون، لە دایکبوونی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە هەموو خەباتگێڕانو ئازادیخوازانی کورد، بە بنەماڵەی رووسووری تێکۆشەرانی دێموکراتو بە تایبەت بە خاوەنانی راستەقینەی حیزبی دێموکرات، بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدان، پیرۆزبایی دەڵێین.
حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، حیزبی شەهیدانی سەربەرز، حیزبێك کە بە دەستە بەهێزو ئەندیشە سەوزەکانی پێشەوای نەمر دامەزرا" حیزبێك کە مێعیارو تئوریسیەنو داڕێژەری رێڕەوی خەباتو پابەندبوونی تاسەری بە بەهاو پرنسیبە دێموکراتیكو مرۆڤ تەوەرانەکانو سەربەخۆ بوونو واقیع بینیو هەردەم مانەوەی لە مەیدانی خەباتو بەرخۆدانی‌دا، دوکتور قاسملووی زاناو پیتۆڵ بووە" حیزبێك کە رۆڵەی رۆژی تەنگانەو کۆڵەکەی لەسەر پێ راوەستانی دوای کۆستی گەورەی لە دەست دانی مامۆستای دێموکراسی، رێبەری ئازاو بەجەرگو ئافرێنەر شەهید دوکتور سەعید شەرەفکەندی سەر قافڵەی خۆڕاگریو پێشڤەچوون بووە" حیزبێك کە رێبەرایەتی‌یەکەی لە سەنگەری پێشەوە ئازادیو خەباتو قوربانی‌دان دا بووە، ئێستایش بە هزرو باوەری قوتابیانی دوکتور قاسملوو بە هەوڵو تێکۆشانی رێبوارانی رێگای رێبەرانی شەهید، لە جەرگەی خەباتی مافخوازیو ئازادیخوازی‌دا هەروەها سەربەرزماوەتەوەو بە مانای تەواوی وشەوە رێبەری جووڵانەوەی میللی ـ دێموکراتیکی گەلی کورد لە کوردستانی ئێرانە.
حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کارنامەیەکی زێرینی ٦١ ساڵەی خەباتو کۆڵنەدانی ئازادیخوازانەو پێشرەو بوونی کۆمەڵگاو هێنانە ئارای ئەندێشەو بیری مودێرن، سەردەمیانە، نوێ، نیشتمانپەروەرانەو ئینسانیی هەیە.
حیزبی دێموکرات هەروەکوو هەمیشە کەنیشانی داوە رێبەری راستەقینەی خەباتی کوردستانی ئێرانو بەردەوام لە پێشڤەچوونو گەشەدان بە جووڵانەوەی گەلی کورددایە، لە ٢٥ی گەلاوێژی ٨٤ەوە تا ٢٥ی گەلاوێژی ٨٥، لە ساڵی ٦١ی تەمەنی‌دا گەلێك دەسکەوتی مەزنی بۆ جووڵانەوەی میللی ـ دێموکراتیکی کوردستان تۆمار کرد کە لێرەدا ئاماژە بە سێیان دەکەین:
یەکەم: بە دامەزراندنی کاناڵێکی تێلێڤزیۆنی ماهوارەیی، دەنگی مافخوازیو ئازادیخوازیی کوردی بە کەڵك وەرگرتن لە نوێترین تێکنۆلۆژی بە هەموو جیهان بەرز کردەوە تا دوژمنانی گەلی کورد نەتوانن هاواری ئەو گەلە بندەستە لە گەروودا بخنکێنن.
دووهەم: بە هەوڵێکی چڕوپڕی دیپلۆماتیك بۆ زیاتر بردنە نێو کۆڕو کۆمەڵە نێونەتەوەیی‌یەکانی لایەنگری ئازادیو مافی مرۆڤو بۆ گەیاندنی دەنگی مافخوازانەی نەتەوەی کوردو باقی نەتەوە بندەستەکانی ئێران بە دامەزراوەو دەسەڵاتە رۆژئاوایی‌یەکان، ویستو داخوازی‌یەکانی نەتەوەکانی ئێران لە بەرزترین ئاستەکانی وڵاتانی ئامریکاو ئوروپایی‌دا هێنا ئاراوە.
سێهەم: بە هەوڵو تێکۆشانێکی جێگای رێز، بەرێکخستنێکی بێ‌وێنە لە مێژووی خەباتی ئازادیخوازانەی لە کوردستانی ئێران کە یەکیەتیی خوێندکارانیش بەشێکی زۆر کەمی ئەو ئەرکەی وەئەستۆ گرت، لە ٢٢ی پوشپەڕی ئەمساڵ دا، بۆ رێز گرتن لە یادو خەباتی دوکتوور قاسملووی نەمرو دەربڕینی نارەزایەتی بەرامبەر بە تێرۆری ئەو رێبەرە مەزنە لە لایەن رەشدۆستانی کۆماری ئیسلامی‌یەوە،حەرەکەتێکی سەردەمیانەی هاودەنگی و نارەزایەتی دەربڕینی لە سەرتاسەری کوردستانی ئێرانی بەرێوە برد.
یەکیەتی خوێندکارانی دێموکراتی کوردستانی ئێران، جارێکی دیکە، وێرای پیرۆزبایی کردن لە تێکۆشەرانی دێموکرات بە بۆنەی ساڵڤەگەڕی دامەزرانی حیزبی دێموکراتەوە، خۆی بە بەختەوەر دەزانێ کە لە قوتابخانەی مودێرن بوونو نوێبوونەوەی دێموکراتدا، خوێندکاری ئازادیخوازی، خەبات، تێکۆشان، دێموکراسیخوازیو خۆڕاگری بێ.
دێموکرات بەشەر دۆستەو بە دۆستایەتیی نێوان ئینسانەکان، بێ لەبەرچاو گرتنی رەگەزو مەزهەب، بایەخێکی زۆر دەداو هەر چەشنە رەگەزپەرەستیو فاشیزمو مەزنخوازی‌یەك مەحکووم دەکا.

بژی دێموکرات
یەکیەتیی خوێندکارانی دێموکراتی کوردستانی ئێران
٢٥ی گەلاوێژی ١٣٨٥

لە قامووسی فیمینیزمدا

(١٧)

وەرگێڕانی: ب.هانا

سەرکوت oppression

سەرکوتی ژنان، ئەزموونی سیستەمی رەگەزی وەك سیستەمێکی دەسەڵاتدارە. کریستیان دێلفی، کەڵکوەرگرتن لە وشەی "سەرکوت" بۆ تیۆریی فیمینیستی بە شتێکی زۆر گرنگ دەزانێ. چونکە خەباتی فیمینیستی دەخاتە چوارچێوەی سیاسیی رادیکاڵ (Delphy, 1980).
فیمینیستە هاوچەرخەکان، هەموویان دژی سەرکوتی ژنان، بەڵام نەك هەر لە سەر شێوەی خەبات بە دژی ئەم سەرکوتە، بەڵکوو لە سەر هۆکارەکانی پێکهێنەری سەرکوت لە کۆمەڵی هاوچەرخیش‌دا روانگەی جۆراوجۆریان هەیە. فیمینیستە لیبراڵەکان ریشەی سەرکوتی ژنان دەبەنەوەسەر جیاوازیدانان، مارکسیستەکان پێیان وایە ژنان لە [پرۆسەی] بەرهەمهێنان‌دا دەچەوسێنەوەو، فیمینیستە سۆسیالیستەکان، سەرکوتی ژنان لە ماڵەوەدا، لە گەڵ ئەزموونی زۆردارانەی کار لە پێناوی هەقدەستدا وەك یەك سەیر دەکەنو یەك پەسنیان بۆ هەر دووکیان هەیە. جیاوازیی نێوان بیاڤە گشتیو تایبەتی‌یەکان ئەم راستی‌یە دەشارێتەوە کە ژێردەستیی ژنان بەشێکە لە بناغەی کۆمەڵ. پەرەگرتنی بە ئاشکرای سەرکوتی ژنان، فیمینیزمی رادیکاڵی گەیاندۆتە ئەم ئاکاموەرگرتنە کە [ئەم دیاردەیە] بە فۆرمی بنچینەییو سەرەکیی دەسەڵاتی بزانن. هەروا کە تی . گریس ئەتکینسان بەبیرمان

دێنێتەوە، سەرکوتی ژنان لە درێژایی زەمەن‌داو بە گوێرەی شوێنو جێگا، گۆڕانێکی بەرچاوی بەسەردا نەهاتوە. سۆزان گریفین، ئاندریا دیورکین، سۆزان براون‌میلێر، رابین مۆرگانو شولامیت فایرستون، هەموویان لە سەر ئەم بڕوایەن کە سەرکوتی ژنان بە زۆری دەگەڕێتەوە بۆ کۆنتڕۆڵی روو لە زیادبوونی پیاوان بە سەر هەستی جینسیو لەشی ژنان‌دا. بیردۆزی فایرستون کە لە ژێر کاریگەریی مارکسیزم دایەو لە سەر بناغەی جیاوازییە بایولۆژی‌یەکان دامەزراوە، هەوڵ دەدا بە خستنە رووی راپۆرتێك لە بارەی سەرکوتی ژنانەوە، وەك کارێکی مێژوییو هەروەها ماتریالیستی پێشانی بدا. بە پێی بەڵگەهێنانەوەی فاریستون، یاسا بایۆلۆژی‌یەکان، سەرپۆشێکن بۆ پاساودانی [هەبوونی] دامەزراوە کۆمەڵایەتی‌یەکان. بۆ نموونە رێوشوێنی گەورەکردنی منداڵو هەڵسوکەوتی جینسیی، دەسەڵاتدارەتیی پیاو، بەهێز دەکا (Firestone, 1970).
فیمینیزمی رادیکاڵ دەڵێ پیاوسەرداری، ژنان، تەنیالەسەر بناغەی هەستە جینسی‌یەکانیان پێناسە دەکا، هەربۆیە بۆ بینینی سەرکوتی ژنان دەبێ لە چۆنیەتیی جێبەجێکردنی هەستە جینسی‌یە جێگیرکراوەکان، ورد بینەوە. بۆ نموونە، دایکایەتیو دەستدرێژیی جینسی، سەرکوتی بەردەوامو خودی (ذاتی) ژنان لە لایەن پیاوانەوە سەقامگیر دەکا (Koedtk 1973). بە دەربڕینێکی دیکە، لە حاڵێك دا پێناسە ئایدیالیستی‌یەکانی سەرکوتی ژنان لە سەر ئەم بیرە دامەزرا بوو کە پیاوسەرداری ئایدولۆژیایەکە کە لە رێگای مامەڵەو پێوەندیی دوو لایەنەوە پێك دێ، ئێستا فیمینیستەکان بڕوایان وایە کە سەرکوتی ژنان دەگەڕێتەوە بۆ نێرتەوەری (Stanley &wise, 1983).
ئادرین ریچ دەڵێ، کاتێك ژنان بتوانن سەرکوت هەم لە فۆرمە گشتی‌یەکەی‌دا تێبگەن (واتە بە ناخی مێژووەکەی‌دا بچنە خوار)و، هەم خۆیان وەکوو کەسێك [راستەوخۆ] لەگەڵی بەرەوروو بن، دەتوانن لە بەرامبەری‌دا رابوەستن (Rich, 1976).
سەرچاوە:
کتێبی: "فرهنگ نظریەهای فیمینیستی"، نووسینی مەگی هامو سارا گەمبل
وەرگێڕان بۆ فارسی: فیروزە مهاجر، فرخ قرەداغی، نوشین االحمدی خراسانی

بۆ هاوکاریی هێزە دێموکراتو پێشکەوتووەکانی ئێران تێبکۆشین

KURDISTAN

Organ of the Central Committee of Democratic Party of Iranian Kurdistan

No: 443 22 Aug 2006

ماڵپەڕەکانی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران، ڕۆژنامەی "کوردستان" و ڕادیۆی دەنگی کوردستانی ئێران لە تۆڕی جیهانیی ئینتێرنێت دا:

www.kurdistanmedia.com http://www.pdk-iran.org www.rdki.com

e- mail: info@kurdistanmedia.com

e- mail: pdkiran@club-internet.fr

e- mail: rdk_iran@yahoocom

چیاکانی کوردستان

قەڵە بەرد Qal,a bard

یەکێك لە بەرزاییە جوانو بە لێرەوار داپۆشراوەکانی ناوچەی مەریوانە کە خاوەنی یەکێك لە جوانترین دیمەنە سروشتییەکانە. ئەم چیایە، لە باکوورەوە لەگەڵ دەشتی مەریوان، لە باشوورەوە لەگەڵ "هێلانە داڵ"و "کورەی میانە"، لە رۆژهەڵاتەوە لەگەڵ کۆتاییەکانی بەرزاییەکانی کوماسی، لە رۆژئاواشەوە لەگەڵ ئاوایی "چۆڕ"و "نەنە" دراوسێیە.

قەڵەبەرد، ٢٨٥٠ میتر لە رێکی دەریا بەرزترە. رێگای سەر سەوزو ئەمبەرو ئەوبەر دارستانی سنە ـ مەریوان، شاری جوانی سەولاوا، زنجیرە چیاکانی کۆسالان، ئاواییەکانی "چۆڕ"و "نەنە"، لێرەوارەکانو رووبەری گیایی کەموێنەی ناوچەکە، بە جوانترینو دیارترین دیمەنەکانی چیای قەڵەبەرد دەژمێردرێن.

ترۆپك (دوند)ەکانی دەوروبەری قەڵەبەرد بریتین لە: کورەی میانە، هێلانە داڵ، کۆسالان، بەرزاییەکانی ناوچەی سەولاوا... .

رووبەری گیایی قەڵابەرد لە رووەكو گوڵی دەشتەکی، دەرمانیو خۆراکیی وەك مەرزە، بەنا، بەرەزا، سوورە هەراڵە، شینگ، گێلاخە، کەنگر، لۆ، کەما مەرزەی کێوی (هەزبێ) گارگی جۆراوجۆرو دارو درەختی جۆربەجۆری وەك بەڕوو، بلچ، بەنو ... پێك هاتوون.

رێوی، گورگ، مار، کەو، بەراز، ورچ، کەروێشك، ژوشك، هەفترەنگ، هەڵۆ لەو گیاندارانەن کە لەم چیایە دەژین.

ئاوەڕۆی قەڵەبەرد دەچێتە نێو چۆمی گەورەو بەناوبانگی سیروان. چۆڕو نەنەڵە، بەناوبانگترین گوندەکانی دەوروبەری ئەم چیایە پێك دێنن. قەڵەبەرد، حەشارگەی نیەو باشترین رێگا بۆ چوونە سەر ترۆپکی ئەم چیایەش، هەر رێگا کۆنەکەی گوندەکانی چۆڕو نەنەیە.

چوونەسەرو هاتنەخوار لەم چیایە، سەرجەم ٦ کاتژمێر دەخایەنێت. بنارو داوێنە سەر سەوزەکانی دەوروبەری ئەم چیایە، شوێنو مەکۆی شین بوونی رووەکی جۆراوجۆرن.

بەم هۆیەوە کە رێگای سەرکەوتنو هاتنەخوار لەم چیایە بە نێو رەوەزە بەرددا تێدەپەڕێو زۆر لێژە، ئەگەری هەڵدێرانی شاخەوانان، سەهۆڵبەندانی زستانانو تەمو مژو ڕنووی زستانی زۆرە.

قەڵابەرد، هەڵکەوتێکی ستراتیژیکی کەم وێنەی هەیەو، لەباری تووریستیو راکێشانی سەیرانکەرانەوە زۆر مایەی بەهێزی هەیە، ئەگەر کاریان لەسەر بکرێ.

سەرچاوە: کتێبی "جلوەهای طبیعی کردستان، دفتر اول "کوهها"

ئامادەکردنی: ئەکبەر وەلەدبەیگی

گوڵی بەڵێن

ئەمڕۆ کاتێ
یەکەم تیشکی خۆری بەیان
لوتکەی بەرزی چیای پێکا
دەگەڵ شەقەی باڵی هەڵۆ
کەوا بەرەو
ڕووناکایی هەتاو لێیدا
ئاگری داخ و ئارارات
بانگی شاهۆ و ئاوییەر و بەیانیان کرد
هەموو وێکرا
مژدەی بوونی ڕێنوێنیی شارەزایان
بە دایکە دڵبڕاوەکەی نیشتمان دا.
ئەمڕۆ کاتێ
لالۆ پیرەی دڵ بە خۆزیا
لە چوار دیوارە سەنگچنە خنجیلەکەی
بۆ کێشانی باری کاری ڕۆژێکی دی لە خەو هەستا
پڕ بە گەرووی چریکاندیو
بە هۆرەیەك
سڵاوی کردەوە کازیوە و دەمێ وەستا
ئەوجار باریکەرێیەکی
بەرەو رەز و باغ گرتە بەر
ڕۆیی هەتا ئەو دارەی وا
دەیان ساڵە بۆی ماندووە، بێنێتە بەر
ئەمڕۆ لەگەڵ هەڵوەرینی
یەکەم ئاوەنگی گۆنای گوڵ
لەجێ هەوارەکەی دمدم
شۆرەلاوێکی دڵ بە کوڵ
بە لاوکێ
دڵی نەوەی شاعەبباسی خستە لەرزە
ئاخر دەیکوت
ئالای ئالی خەباتەکەم
هەروەك سەری پێشمەرگەکان
قەت نانەوێ
دائیم بەرزە
ئەمڕۆ لەگەڵ سروەی بەیان
وردە شەپۆلی حەیرانێك
لە گۆمە شینەکەی ورمێ هەستا و ڕۆیی
لە چوارچرا کەمێ وەستاو
لە ئاربەبا خۆی گرتەوە
لەهەر بستە خاکی سەر ڕێ
گوڵی بەڵێنی هەرمان و
نەوەستانی نوێ کردەوە.

بێبەش

فیدراڵیزم

فیدرالیزم، ئازادیو دێموکراسی

دەتوانین فدرالیزم بە کۆمەڵەیەك لە بیرکردنەوەکان، بایەخەکانو جیهان بینییەکان بزانین کە دەربڕی فەلسەفەیەکی بنیاتنراو لە سەر پاراستنی جۆراوجۆری شانبەشانی یەکیەتییە. فدرالیزم جۆرێکە لە ئاشتیو تەبایی نێوان جۆراوجۆرییو یەکیەتی لە پێکهاتەدا. لە پێکهاتەیەکی ئەوتۆدا دەسەڵات شتێکی رێژەییەو بە هۆی دەسەلاتەکانی دیکەوە بەرتەسك دەکرێتەوەو، لە ئاکامدا پێشی دەستدرێژی بۆ سەر ئازادی دەگیری و، لە نێوان ئازادیو دەسەڵات دا هاوسەنگی پێك دێ . فیدرالیزم پێکهاتەیەکی سیاسییە کە گرووپە لێك نەچووەکان لێك کۆدەکاتەوەو پێکەوە مانەوەی ئەم گرووپانە دەستەبەر دەکا. هەروەها دان بە بنەمای جۆراوجۆریی ئەوان دا دەنێو ڕێزیان لێدەگرێ.

بە بڕوای ژمارەیەك لە بیرمەندان تەنیا لە سیستمێکی فیدراڵ دایە کە تاك بە مانای راستەقینەی وشە لە دەسەڵات دا بەشدار دەبیو لە جیاتی یەك دەسەڵات، زۆر دەسەلات پێك دێنو، پێش بە گەندەڵی دەسەڵات دەگرن. واتە بە وتەی مۆنتسکیۆ" دەسەڵات بە هۆی دەسەڵاتەوە کۆنترۆڵ دەکەن". کردەوە جۆرواجۆرەکانی فیدراڵیزم لە نووسینی نوسەرانی جیاوازدا، خاڵێکی هاوبەشیان تێدایە، ئەویش بریتیە لە پێکهاتنی هاوسەنگیی نێوان ئازادیو سەربەخۆییو، نێوان خودموختاریی ئەیالەتیو حکوومەت (یناوەندی).

فیدرالیزم لە کۆمەڵە گەورەکان دا کە لە قەومی جۆراوجۆر بە زمانی جیاوازەوەو لە رووبەری گەورەو حەشیمەتی زۆر پێك هاتوون، ئەو بۆرۆکراسییەی لە دەوڵەتانی سانترالیست دا مەودای زۆر دەخاتە نێوان خەڵكو دەوڵەتی ناوەندیو، لەسەر رێی پێوەندیی راستەوخۆی دەوڵەت لەگەڵ هاوولاتانو راستییەکانی کۆمەڵ دەبێتە کۆسپ ـ لە نێودەباو، بە هۆی پێکهێنانی حکوومەتی ئەیالەتیو دەسەڵاتی قانونداناني ئەیالەتی هەڵبژێردراوی خەڵکی ئەیالەتەکە، ئاستی پێوەندیی دەوڵەت لەگەڵ گرفتەکانو راستییەکانی کۆمەڵ بەرەو ژوور دەباو، بەشداریی راستەقینەی هاوولاتان لە بڕیارەکان دا، مسۆگەر دەکا.

واتە لەم جۆرە کۆمەڵانەدا، جێبەجێکردنی دێموکراسی واتە بەشداریی خەڵك لە دیاریکردنی چارەنووسی خۆیانو دەسەڵات دا، بەستراوە بە سپاردنی بەشێك لە دەسەڵات بە دەوڵەتە ئەیالەتییەکان کە هەڵبژێردراوی خەڵکی ئەو ئەیالەتانەن.

وتاری" فدرالیسمو اقتصاد"، یانار دنیز،
گۆڤاری مانگانەی "دیلماج"، بەفرانباری ١٣٨٤

مرواریی دەریای وشە

کەسێك کە خەبات دەکا، ئەگەری ئەمە هەیە بشکێ، بەڵام ئەوەی خەبات ناکا، شکاوە. (بەرتولێت برێشت)

پڕمەترسیترینو شێتانەترین بڕوا ئەمەیە کە ئێمە بیروباوەڕی خۆمان بەتەواوی پێ راست بێ.
(پاول واتسلاویك)

بۆ گەیشتن بە ئاسایشی راستەقینە، دەوری خۆت بە تێلدڕوو مەگرە، دەرگاکان بکەوە. (کەهکول)

هەر مرۆڤێك لە دوو نیوە (بەش) پێك هاتوە، یەکیان لە تاریکییش دا بەخەبەرەو، نیوەکەی دیکە لە رووناکییش دا خەوتوە. (جوبڕان خەلیل جوبڕان)

نامەیەك بۆ دایکم

بەر لەماڵاوایی

بەبۆنەی ٢٠ ساڵەی جودایییەکی بێکۆتایی

کوێستان فتووحی

که جێمان هێشتی نەمان دەزانی مەودای نێوانمان هێندە دوور دەبێتەوە کە بە ساڵەهای ساڵ چاومان بە یەکتری ناکەوێتەوە.....

بەڕۆیشتنمان غەمێکی قورسمان بۆ بەجێ هێشتی...... دەشمانزانی دوای ڕۆیشتنی ئێمە بەدەست قسەی هێندێك خەڵکەوە چ دەچێژی، بەڵام ......

بەلای ئەو خەڵکانەوە گرنگ نەبوو ئەم ڕۆیشتنە بە چ مەبەستێك و بۆ چ ئامانجێك بوو. یان هەر ئەو تێگەیشتنەیان نەبوو تا بزانن. ئەم ڕۆیشتنە بەلای ئەوانەوە تاوانێك بوو دژی دابونەریت و کەلتووری کۆمەڵگە. ئەوان دەترسان، لە یاغی بوونی کچ و خوشك و ژنی خۆیان، ئەوە زراوی بردبوون. ئەمەش بەلای ئەوانەوە تاوان بوو تاوان ......

بۆیە دەرگای تانەو تەشەر، لۆمەو قسەی ناخۆش بەڕووی تۆی "دایك"دا کرابۆوە کە بە جارێك دوو کچت یاخی ببوونو ڕێگای شاخیان گرتبووەبەر.

بەڵێ ئەم ڕۆیشتنە بۆ تۆ کارەسات بوو.

....

بۆیە تۆش ویستت پێش ئەوەی هەواڵی ئەم ڕۆیشتنە لە ناو خەڵكدا بڵاوبێتەوەو، خۆت گوتەنی بەم کارەساتە نەزانن، ڕێگای شاخت گرتەبەر. دوای بڕینی ڕێگایەکی زۆر، بە هیلاکیو شەکەتی خۆت گەیاندە لامان.

گوتبووت هەر نەبێ یەکێکیان دێنمەوە ..... نابێ نا، بۆچی دووان....؟ ئەی هاوار.

....

چاوەکانت پڕبوون لەفرمێسکی پاڕانەوە...... بۆخۆت باش دەتزانی ئەو بڕیارەی ئێمە دابوومان، مەحاڵە پەشیمان بوونەوەمان. گوتبووت بەختی خۆم تاقی دەکەمەوە. بەڵام ئەمجارەش بەخت لەگەڵت نەبوو!

......

لە ئێمە ناهومێد بووی، ڕووت لەمو لەو دەکردو دەتگوت: "تۆخوا هەر یەکێکیانم لەگەڵ بنێرنەوە".

ئەوانیش دڵخۆشییان دەدایەوە: "دایەگیان! سەبرت هەبێ، ئەم هەموو پێشمەرگەیەت دیوە؟ هەموو دایکیان هەیە". بۆخۆت ئەوانەت دەزانی، بەڵام پێت وابوو ئەوان پیاونو فەرقیان هەیە......

دەزانم دڵنیا بوویو لە ئێمەت ڕادەدی کە وەك پیاوان تەنانەت لەوانیش باشتر ئەم ڕێگا سەختە ببڕین، ئاخەر ئێمە پەروەردەی دەستی خۆت بووینو فێرت کردبووین چۆن لە بەرامبەر سەختیەکاندا خۆڕاگر بین. بەڵام تۆ لە شتێکی دیکە دەترسایو شتێکیتر ئازاری دەدای....

ئێمە باش دەمانزانی بێئۆقرەییو هەدانەدانی تۆ چیە.

قسەی خەڵك! ئای لەبەر ئەو خەڵکە!.... خۆ ئەوەندە لە فشارو ئازاری دوژمن نەدەترسای ئەوندە لە قسەی ئەم خەڵکەی خۆمان! دەترسای.

....

پاش پاڕانەوەو لالانەوەیەکی زۆر، بەچاوی پڕ لە فرمێسکەوەو بە دڵێکی پڕ لە ئازارەوە بەرەوماڵ گەڕایەوە.

ئاخ دایە گیان! ئەو فرمێسکانەت بۆ ئێمەش چەند بەئازار بوون.

....

لە گەڕانەوەتدا لات دایەوە ئەو ماڵەی کوێرەدێیەکە کە پێش ئەوەی بێیە لامان، لەوێ لات دابوو تا ماندوویەتیی ڕێگات لای ژنێکی مێهرەبان! دەربکەی. یەکەم قسە کە دڵی داخورپاندی قسەی ئەو ژنە نەناسیاوە بوو کە دڵسۆزی!! بۆ کردی: "ئەوە نەهاتنەوە لەگەڵت؟ ئەی ڕەببی بەکوشت چن". تۆش هیچت نەگوت تەنیا بەهەناسەهەڵکێشانێك وەڵامی دڵسۆزیی!! ئەو ژنەت داوە.

....

چ ناخۆشو تاڵ کە پاشان بۆ ڕازی کردنی دڵی ئەو خەڵکانەو کەمکردنەوەی تانەو تەشەرەکانیان، یان بڵێم لەترسی حاکمانی دڵڕەش، تەرکی ئێمەت کرد. لە گەڵ خواستی دڵو بیرکردنەوەکانیشت بەربەرەکانیت دەکرد. وات خۆنیشان دەدا کە هەرگیز بیرمان لێناکەیەوە، جاروبار هێندێك کەس بە دڵسۆزیو هێندێك کەسیش بۆ ئازاردانی تۆ هەواڵی ئێمەیان لێت دەپرسی، ئەتۆش بەم قسانە وەڵامت دەدانەوە: "کچی من نین، نامەوێن، بێبەریم کردوون، لەلای من باسیان مەکەن و......".

دڵنیام کە قەت لە دڵەوە ئەو قسانەت نەدەکردن، چونکە پاش ٢٠ ساڵ کە هاتی بۆ لامان بۆخۆت پێت لێناو وتت "بە دڵەوە ئەم قسانەم نەدەکرد، هەناوم بۆتان سووتابوو ڕۆڵە! لەترسی قسەو باسی خەڵك بوو....، بەخوا ئێستاش کە دۆعای ژنەکەی "یاغیان"م بیردێتەوە کزەم لە جەرگی دێ".

......

بەو حاڵەش وازیان لێ نەدەهێنای

"تاوانی خۆت بوو، زۆر بەدەمتەوەدان، کچ دەبێ بیبەستییەوە، تۆ بەرەڵات کردبوون، بۆیە ئاوایان کرد".......

دایکە گیان! تۆش دایکێکی ئازا نەبووی لە بەرامبەر هەموو ئەوانەدا راوەستیو سەرت بەرز راگریو شانازی بە دایکایەتی خۆت بکەی کە دوو کچت لە ڕێی ئامانجێکی بەرزو پیرۆزدا بەجێیانهێشتووی. نازانم بۆ ئەم ئازایاتییەت نەبوو؟

تۆ ئازایەتیت فێری ئێمە کردو وات بار هێناین نەترس بین، بەڵام بۆخۆت ئەو ئازایەتییەت نەبوو ئەو وەڵامەی ئێستا هەتە بۆ ئەو خەڵکانە، ئەو کاتە داباتنەوە.

دایە گیان! ببوورە زۆریش تاوانت نەبوو، کەلتووری کۆمەڵگەی ئێمەیە کە تەنیا ماڵداریو خزمەت کردن بە باوك، برا، مێردو..... بۆ ژنان بە ئەرکێکی پیرۆز دەزانن، جیا لەمانە لادانە لە ڕێساکانی ئەو کەلتوورەو، لادانیش لەو ڕێسایە، واتە کەلتووری پیاوسالاری، تاوانە. تاوانێکە کە ئێمە نرخەکەیمان دا......

لەم بارەوە هەر تۆ سەختیو ناخۆشیت نەدی. ئەگەر تانەو تەشەریان لەتۆ دەدا کە دایکێکی باش نەبووی چونکە کچەکانت وا پەروەردە نەکرد وەك زۆر کچی دیکەی ئەم کوردستانە لە پێناوی ئەوەی کۆمەڵگە قبووڵیان بکا، شەرمنو بێدەنگو ملکەچی فەرمانەکانی پیاوان بن، بۆ ئێمەش فڕێدانی ئەم دابونەریتە هەروا ئاسان نەبوو. ئێمەش جێگەی پەسندی زۆربەی زۆری خەڵکی کۆمەڵگەی خۆمان نەبووین، چونکە لە ڕێساکانی ئەوان لامان دابوو. بۆیە ئێمەش زۆرمان ئازار چێشت.

چ ئازارێك لەوە بەژانتر کە بۆ ماوەی ١٩ ـ ٢٠ ساڵ هیچتان لێتان نەپرسین، نە تۆ، نە باوکی ڕەحمەتیمان، نە براکانمانو...... لەبەر چیو لە پێناوی چی؟ تەنیا لەبەر قسەو قسەلۆکی خەڵك! دەزانی ئەوە بۆ ئێمە چەندە ناخۆش بوو؟ دیارە ئەوانەی ڕێی خەبات دەگرنەبەرو دەبنە پێشمەرگە، دەبێ دەست لە زۆر شت هەڵگرنو ناڕەحەتی تەحەمول بکەن، یەکێك لەوانە ڕەنگە دووری لەکەسو کار بێو ئەوە شتێکی زۆر ئاساییە، بەڵام تووڕە بوونی کەسو کارو هەڵوێستی ناڕەوای ئەوان بەلایانەوە نەك ئاسایی، بەڵکوو زۆریش ناخۆشەو دەستێکی بە ئازارە.

لەلای ئێمەش خەڵکانێك هەبوون بە قسەکانیان هێندەی دیکە هەستیان دەڕووشاندین، بەتایبەت بەو هەلوێستەی ئێوە هێندەی دیکە ئازار دەدراین.

....

دایکە گیان! بە هاتنت پاش ٢٠ ساڵو ئەو قسانەی لە زمانی خۆتەوەو لە نزیکەوە گوێمان لێبوو، زیاتر هان دراین کە بەردەوامو خۆڕاگر بین لە بڕینی ڕێگای سەختی خەباتو تێکۆشان، بۆ ئێمەش لە هەمووی خۆشتر ئەوەیە ئیدی تۆش هاتوویەتە سەر ئەم باوەڕە کە بۆ ڕزگار بوون لە ژێردەستەییو زوڵمو ستەمو سووکایەتی، چ ڕێگایەك هەیە بێجگە لەم ڕێگەیەی ئێمە هەڵمان بژاردوەو من چ باش لە ڕوخسارو فرمێسکەکانت ئەوەم خوێندەوە کە نەك لێمان تووڕە نی شانازیشت پیوە دەکردین.

سپاسی گەورەییت دەکەم دایەگیان